

PREZIDENTSKÉ VOLBY VE VYSÍLÁNÍ ČRO 1

Analýza objektivity a vyváženosti vybraných
pořadů odvysílaných ČRo 1 Radiožurnál
mezi 15.12.2012 a 26.1.2013

Prezidentské volby ve vysílání ČRo 1

*Analýza objektivitu a vyváženosti vybraných pořadů
odvysílaných ČRo 1 Radiožurnál
mezi 15.12. 2012 a 26.1. 2013*

Objednatel: Český rozhlas

Zpracovatel: Katedra mediálních studií a žurnalistiky, MU FSS, Brno

Autoři: Mgr. et Mgr. Marína Urbániková, PhDr. Jaromír Volek, PhD.

Analytická skupina: Bc. et Bc. Ondřej Bacík, Bc. Michael Kalábek, Mgr. Dana Karásková, Mgr. et Mgr. Kateřina Kirkosová, Bc. Anna Košťálová, Dana Večerková, Bc. Adéla Zimolová

Katedra mediálních studií a žurnalistiky, MU FSS, Brno

© 2013

OBSAH:

ÚVOD	4
II. ZADÁNÍ ANALÝZY	5
2.1. Cíl.....	5
III. TEORETICKO-METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	6
3.1. Objektivita a vyváženost: operacionální vymezení	7
3.2. Mediální rámce	8
3.3. Mediální obraz	10
3.4. Výzkumné otázky	10
3.5. Soubor, analytická jednotka.....	11
3.6. Použité metody.....	12
3.6.1. Obsahová analýza.....	12
3.6.1.1. Klastrová analýza.....	14
3.6.1.1.1. Metoda K - průměrů.....	15
3.6.2. Kvalitativní analýza.....	16
3.6.3. Sběr dat, jejich zpracování a kodéři.....	17
IV. ANALYTICKÁ ČÁST	18
4.1. Popis základních parametrů analyzovaného materiálu.....	18
4.2. Hlavní zprávy, Ozvěny dne: kvantitativní analýza rutinního pokrytí předvolební agendy	18
4.2.1. Prezidentské volby a jejich hlavní tematické subagendy	25
4.2.1.1. Volby jako institucionalizovaný proces: tematická analýza.....	28
4.2.1.1.1. Volební rámce.....	29
4.2.1.2. Kandidáti: tematická analýza	32
4.2.1.2.1. Kandidátské rámce	38
4.2.2. Obrazy: kvalitativní analýza publicistické části Ozvěn dne.....	41
4.2.2.1. Schémata, vzorce, rámce.....	43
4.2.2.2. Obrazy kandidátů: elita a ti druzí.....	44
4.2.2.3. „Odpověď a vysvětlení máme vždy“	47
4.2.2.4. Role expertů a formování postojů.....	47
4.2.2.5. Porušení fakticity a korektnosti	50
4.3. Dílčí shrnutí: rámce a obrazy optikou kritérií objektivity a vyváženosti.....	51

4.4. Diskusní pořady	52
4.4.1. Předvolební prezidentské diskuse.....	52
4.4.1.1. První a druhá diskuse (4.1. a 7.1. 2013).....	55
4.4.1.2. Třetí a čtvrtá diskuse (16.1. a 23.1)	59
4.4.2. „Ranní interview“, „20 minut RŽ“, „Glosy Jindřicha Šídla“	61
V. HLAVNÍ ZÁVĚRY	66
5.1. Doporučení	67
VI. ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ:.....	68
ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	68
VII. LITERATURA.....	71
VIII. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	74
IX. PŘÍLOHY	76
9.1. Kvalitativní analýza - kódovací klíč.....	88
9.2. Kvalitativní analýza - záznamový arch pro kvalitativní analýzu publicistických pořadů	97
9.3. Detailní analýza rozhovorů s kandidáty, které byly odvysílány v rámci pořadu „20 minut Radiožurnálu“	101

ÚVOD

Zavedení přímé volby prezidenta republiky představuje nejen významnou systémovou politickou změnu, ale zasahuje i do oblastí, bez kterých by pozdněmoderní politika vypadala výrazně jinak. Česká média musela tento nový prvek reflektovat, a ukázalo se, že na něj nebyla tak docela připravena. Přesto, že po více než dvacetileté zkušenosti se systémem pluralitní demokracie, ke kterému patří neodmyslitelně i politika realizovaná v médiích či přes média, se zdálo, že nepůjde o nic radikálně nového.

Možná právě proto politici i média podcenili reakci veřejnosti, která dala najevo výrazný zájem, na který musela zpočátku váhající média reagovat. Ukázalo se totiž, že téma boje o moc, který se odehrává v aréně umístěné na mediální agoře, stimulovalo neočekávaně vysokou pozornost, respektive, že přímá volba prezidenta prodává reklamu lépe než sitkomy či sportovní přenosy. Tato situace pochopitelně vedla ke značné komercionalizaci celé kampaně, která není možná bez její bulvarizace v médiích.

Prezidentské volby se od poloviny prosince 2012 staly mediální událostí, kterou charakterizovaly všechny prvky spektakularizace, které umožnila sociotechnická proměna masového zobrazování politiky, spojená s nástupem digitální konstrukční svobody i svévole. S touto souvisí i zrození světa událostí, které již nevycházejí z reálné zkušenosti, ale jsou produkovány jako artefakty, produkty technické reprodukce, která má povahu manipulace. Americký filosof Daniel Boorstin (1962) hovoří v této souvislosti o tom, že žijeme ve světě pseudo-událostí, pseudo-historie a pseudo-kultury. Událost je v tomto systému konzumovatelná (například ve zpravodajství) až po té, co je přefiltrována a přepracována v rámci celého řetězce masmediální produkce. Taková produkce pseudoobjektů a pseudoudálostí zpochybňuje vše autentické, včetně politiky. Z politické krajiny se stává mediální krajina, z prezentace programových tezí spektakulární hra, soutěž mezi prodejci politikova obrazu. Mediální neorealita nahrazuje realitu a rodí se tak depolitizovaná politika.

S touto skutečností se domácí média vyrovnávají léta, ale první přímá volba prezidenta republiky ji připomněla s nebývalou razancí. V takové situaci vždy stoupá váha těch médií, které se snaží naznačenému odchodu do spektakulárního světa hry bez pravidel bránit. Měla by to být především média veřejné služby.

Předložená analýza se v tomto smyslu pokouší odpovědět na otázku, jak prestižní domácí médium ustavené ze zákona, Český rozhlas, respektive jeho vlajková loď ČRo 1, v této situaci obstála.

Naše analýza je ale vázána především na požadavky Zákona a Pravidel ČRo, které vymezují chování ve volebních kampaních. Nebudeme se tudíž moci zabývat širší analýzou daného média a jeho působení na společenské děje. Jakkoliv by to bylo zajímavé a přínosné. Soustředíme se tak primárně jen na to, jak ČRo 1 naplňovat dikci Zákona 484/1991 sb. o Českém rozhlasu, respektive Pravidel předvolebního vysílání. Nepřímo ale tato studie poskytuje určitou informaci i o setkání daného média se specifickou politickou situací, která má vysokou úroveň procesu medializace a je svým způsobem i svědectvím, které má svou historickou hodnotu.

Analýza je strukturována do pěti základních částí, které exponují nejdříve teoreticko-metodologická východiska, na která navazuje analytická část, rozdělená do několika podkapitol. Následují hlavní závěry, které v deseti stručných tezích odpovídají na klíčové otázky a formou tří doporučení navrhuje možné modifikace některých prvků předvolebního vysílání. Analýzu ukončuje rozsáhlejší závěrečné shrnutí, které odpovídá na čtyři základní výzkumné otázky.

II. ZADÁNÍ ANALÝZY

Objednatel Český rozhlas formuloval základní požadavky pro předloženou analýzu následujícím způsobem:

- A/ „vypracovat analýzu, která má sloužit jako odborný podklad k posouzení, zda si ČRo v rámci svého vysílání počínal v souladu se zákonem č. 484/1991 sb. o Českém rozhlasu, Kodexem Českého rozhlasu a v souladu s povinnostmi vyhlášenými v interním dokumentu Českého rozhlasu „PRAVIDLA PŘEDVOLEBNÍHO VYSÍLÁNÍ ČESKÉHO ROZHLASU - PREZIDENTSKÉ VOLBY 2013“ z 30. 10. 2012 (příloha č. 3).
- B/ Analýza bude rovněž odpovídat na otázku, zda stanice jednala v souladu s profesními standardy v oblasti žurnalistiky.

Předmětem analýzy budou následující pořady vysílané ve dnech 15. 12. 2012 - 26. 1. 2013.

- a/ Hlavní zprávy (8:00),
- b/ Ozvěny dne (12:00-12:30),
- c/ Ozvěny dne (18:00-18:30)
- d/ publicistické části „Ozvěn dne“ (cca 12:10-12:30 a 18:10-18:30)
- e/ diskusní pořad „20 minut RŽ“
- f/ ranní glosy Radiožurnálu, věnované prezidentské volbě (vysílané od 2. 1. zpravidla v časech 7:10 nebo 8:10, autor glos: Jindřich Šídlo)
- g/ ranní interview (7:51-8:00)
- h/ všechny předvolební diskuse Českého rozhlasu vysílané na stanici ČRo 1 – Radiožurnál

2.1. Cíl

Cílem je popsat, nakolik plnily vybrané pořady ČRo 1 Radiožurnál úkoly během stanoveného období povinnosti média veřejné služby, které stanoví výše uvedené zákony a normy.

Zásadní zřetel přitom bude brán k § 2 zákona 484/1991 sb. a k Preambuli a 6. článku Kodexu Českého rozhlasu, kde jsou vymezeny hlavní úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání vážící se zejména k problematice:

- a/ poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů;
- b/ poskytování nestranného a nezávislého zpravodajství, informace, komentáře a analýzy.

Analýza se tak primárně zaměří:

- a/ na naplňování kritéria vyváženosti, respektive proporcionálního zastoupení prezidentských kandidátů z pohledu vybraných zpravodajských a publicistických pořadů odvysílaných v období 15. 12. 2012 – 26. 1. 2013 na stanici Radiožurnál, a to jednotlivě i jako celku.
- b/ na užité žurnalistické rutinní postupy využívané ve zpravodajství a publicistice při vytváření obrazů jednotlivých prezidentských kandidátů.

III. TEORETICKO-METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA

Primární cíl analýzy byl v zadání vymezen tak, aby odpověděla na otázku, do jaké míry sledované pořady naplnily následující požadavky:

- a/ poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů;
- b/ poskytování nestranného a nezávislého zpravodajství, informace, komentáře a analýzy.

Klíčový teoretický rámec předložené analýzy tak vymezují koncepty objektivity a vyváženosti, které představují v české mediální legislativě, respektive v různých podzákonných normách a kodexech klíčová kritéria, podle kterých bývá posuzováno chování domácích médií.

Možnosti jejich měření, respektive objektivifikace, jsou dlouhodobě diskutovány a často zpochybňovány, a to jak z pohledu teoretického, tak i metodologického. Zvláště objektivita představuje ve společenských vědách cosi velmi těžko uchopitelného, což se ostatně projevuje i v mediální legislativě (nejen domácí), která de facto nenabízí dostatečně přesné operacionální definice, podle kterých by bylo možné systematicky a opakovaně posuzovat naplnění obou kritérií. Přesto jde o kategorie, hodnotící kritéria, která jsou ve všech klíčových normách významně zastoupeny.

Pro ilustraci uvádíme základní „vymezení“ obou kategorií - objektivity a vyváženosti v klíčových zákonech a normách, které de facto slouží k posuzování, zda byla uvedená kritéria naplněna.

Základní zákonná norma **ZÁKON 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání** hovoří v § 31 v bodě (2) o tom, že „provozovatel vysílání poskytuje **objektivní a vyvážené informace** nezbytné pro svobodné vytváření názorů“. V bodě (3) Zákon zdůrazňuje, že „provozovatel vysílání je povinen zajistit, aby ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech bylo dbáno **zásad objektivity a vyváženosti** a zejména nebyla **v celku vysílaného programu** jednostranně zvýhodňována žádná politická strana nebo hnutí, popřípadě jejich názory nebo názory jednotlivých skupin veřejnosti, a to s přihlédnutím k jejich reálnému postavení v politickém a společenském životě.“ V bodě (4) se hovoří o povinnosti provozovatelů „sestavovat programovou skladbu tak, aby **ve svém vysílání poskytovala vyváženou nabídku pro všechny obyvatele** se zřetelem na jejich věk, pohlaví, barvu pleti, věru, náboženství, politické či jiné smýšlení, národnostní, etnický nebo sociální původ a příslušnost k menšině.“

Podobně volně pracuje s oběma kategoriemi i **ZÁKON 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu** v § 2 v bodě (2) definuje hlavní úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání jako: „a) poskytování **objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených** a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů“.

Podobně neoperacionálně jsou formulována **Pravidla předvolebního vysílání Českého rozhlasu – prezidentské volby 2013**, která vymezují v bodě 1.2. jako základní povinnosti redaktorů, moderátorů, editorů a spolupracovníků ČRo „zpracovávat veškeré informace **nestranně a objektivně**, podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. V bodě 3. hovoří přímo o „**vyváženosti vysílání o politických stranách a kandidátech**“, kterou definuje v bodě 3.1. tak, že: „Zpravodajství ČRo musí reflektovat rozložení sil, jaké si strany a kandidáti svou činností získaly.“ A dokonce si klade za cíl „**přesně zrcadlit skutečnost**“. Již v bodě 5.3. ale hovoří o nutnosti „Omezení okruhu hostů“, které se ale podle bodu 5.4.

„nevztahuje na pořady aktuální publicistiky“, ale „i v nich ale musí být dodržována zásada vyváženosti“.

Kodex Českého rozhlasu v Čl. 2.1 zdůrazňuje, že „**vysílání poskytuje objektivní, ověřené a ve svém celku vyvážené informace**“. V bodě 7.1 zdůrazňuje nutnost, aby v diskusních pořadech „hlavní názorové proudy sporu dostaly rovnoměrný prostor k vyjádření“. Dále pak zdůrazňuje, že „Český rozhlas dbá zásad **vyváženosti** zejména tak, aby nebyla v celku vysílaného programu jednostranně zvýhodňována žádná politická strana nebo hnutí, popřípadě jejich názory. Prostor jim přidělí s přihlédnutím k jejich reálnému postavení v politickém a společenském životě“. V bodě 7.4 zdůrazňuje, že „moderátoři diskusních pořadů Českého rozhlasu jsou povinni zachovávat **nestrannost**. Posluchač by neměl z jejich vystupování v pořadu poznat, jaký zauímají postoj k probíranému problému nebo k diskutujícím. Moderátoři vždy usilují o otevřenou výměnu názorů mezi pozvanými diskutujícími, současně však dbají na dodržování pravidel čestně vedené diskuse.“

Uvedený stručný přehled základních definicí nesměřuje primárně k jejich zpochybnění, ale naznačuje rozpor mezi váhou daných kategorií v uvedených normách a jejich neoperacionálním vymezení, které je místy spíše jen deklaratorní, de facto nedosažitelné (viz. například požadavek „přesného zrcadlení skutečnosti“, jenž de facto implikuje, že mediální zrcadlo má schopnost pojmout skutečnosti).

Hledání co nejpřesnějšího vymezení obou kategorií je předmětem dlouhodobého sporu, který se v zásadě týká otázky, do jaké míry je metodologicky korektní normativně měřit objektivitu symbolicky konstruovaných, tedy vždy subjektivně zatížených lidských komunikátů. Tato diskuse de facto neskončila, respektive oba tábory – skeptický i normativistický – stojí na svých pozicích a výsledkem tohoto stavu je kompromisní akceptace obou kategorií v mediální legislativě. Jak jsme naznačili výše na domácím příkladu.

Pro každou analýzu testující naplňování kritérií objektivity a vyváženosti znamená absence předem daného vymezení nutnost, aby si operacionální definici formulovala ad hoc, a to vzhledem k dané agendě, typu pořadů apod. Tato volnost sice zpochybňuje striktně objektivistický, pozitivistický předpoklad srovnatelnosti použitých měřících nástrojů, má ale své opodstatnění v tom smyslu, že umožňuje vyhnout se mechanistické volbě indikátorů a poskytuje prostor pro tvůrčí, zkušenostně založenou tvorbu operacionálně adekvátních indikátorů. To ale současně vede k tomu, že každá podobná analýza pracuje vždy s poněkud odlišným teoretickým i metodologickým instrumentáři, respektive s jeho aplikací.

3.1. Objektivita a vyváženost: operacionální vymezení

Zpravodajství a publicistika jako specifické nástroje popisu a analýzy společenských procesů jsou determinovány určitými normativními očekáváními, která na ně klade laická, ale i odborná veřejnost. Tato očekávání mají často povahu intuitivních, nepřiliš strukturovaných představ, které bývají zastřešovány pojmem **objektivita**, případně **vyváženosti**. Koncepce mediální (žurnalistické) objektivity vychází z předpokladu, že je možné určité objektivitu dosáhnout, nebo se tomuto ideálu alespoň do určité míry přiblížit. V naší studii vycházíme z toho, že podstatou nároku na objektivní, vyvážené a nestranné poskytování informací je eliminace takových komunikačních strategií, které favorizují jen jednoho z řady aktérů-komunikátorů, respektive jednu hodnotovou perspektivu a interpretaci událostí, o nichž je referováno.

Požadavek objektivity ve zpravodajství a publicistice narůstá především:

- a/ v **kritických momentech vývoje společnosti**, kdy dochází k vyhocenému střetu dvou či více stran a potřeba nezkreslených informací vzrůstá,

b/ v momentech, kdy je **veřejnost konfrontována s novou situací, se kterou nemá zkušenost, a média pro ni představují hlavním zdroj informací.**
Obě podmínky první přímá volba prezidenta republiky naplňuje.

Posuzujeme-li míru novinářské objektivy, vždy de facto hodnotíme, jakým způsobem novináři shromažďují, zpracovávají, třídí a šíří informace a jak se to projevuje ve finální podobě mediálních obsahů. V naší studii budeme primárně vycházet z takového pojetí žurnalistické objektivy, které akcentuje:

- a/ poskytování **dostatečně širokého spektra názorů** na mediovanou problematiku,
- b/ poskytování **rovnocenného prostoru** zastáncům jednotlivých názorových proudů.

Objektivita bývá chápána v tomto smyslu jako rutinní novinářská praxe, která umožňuje odrážet *skutečnost* zveřejňováním všech relevantních, *fakticky správných* a nezkrácených (tj. úplných) *informací*, jež musí být komunikovány tak, aby byla jasně oddělena *fakta* od *názorů*.

Různí autoři rozlišují ne zcela totožná kritéria objektivy, ale v zásadě se shodují v tom, že podmínkou objektivního referování o sociálních jevech je dodržení faktičnosti (pravdivosti, informativnosti, relevance) a nestrannosti, která je sycena kategoriemi vyváženosti a neutrality.

Pro cíle naší studie, která se zabývá rozhlasovou reprezentací specifické volební, prezidentské agendy v různých zpravodajsko-publicistických žánrech a formátech, budeme vycházet z Westerstahlovy (1983) definice, kterou jsme museli upravit tak, aby ji bylo možné aplikovat na analýzu zadaného obsahu.

Westerstahl hodnotí objektivitu z pohledu a/ **faktičnosti** a b/ **nestrannosti výstupu**. V prvním případě bývá posuzována *pravdivost, informativnost a relevance obsahu*, které nelze testovat jinak než komparací a pozorováním v terénu. Tímto směrem naše analýza primárně nepůjde. V kvalitativní části zaměřené na publicistické žánry se ale budeme snažit zachytit případná informační zkrácení.

Těžiště kvantitativní části předložené analýzy bude pracovat primárně s druhou složkou objektivy, kterou Westerstahl označuje jako **nestrannost**, a jež zahrnuje kritérium *vyváženosti*, jak s ním pracuje výše uvedená domácí legislativa a kodexy. Primárně se tak zaměříme na to, do jaké míry byl jednotlivým kandidátům na prezidenta, respektive názorovým proudům, které reprezentovali, umožňován srovnatelný přístup do vysílání, a to přímou formou zprostředkování jejich jednání nebo formou institucionalizace jejich postojů a názorů. Zaměříme se tak primárně na složku nestrannosti, respektive na zkoumání vyváženosti a neutrality obsahu. Budeme posuzovat, do jaké míry se podařilo ve sledovaných pořadech zabránit favorizaci/ defavorizaci¹ jednotlivých kandidátů na prezidenta, a to jak z pohledu jejich živé přítomnosti ve vysílání, tak z pohledu institucionalizace jejich programové agendy.

3. 2. Mediální rámce

Ne/objektivitu, respektive ne/vyváženost mediálních obsahů indikuje vedle prosté frekvenční analýzy proměnných a kvalitativní analýzy různých typů argumentace i způsob, jak pracuje daný pořad s tzv. **mediálními rámci**, které determinují zásadním způsobem vyznění, jak dílčích novinářských příspěvků, tak především celkové vyznění dané zpravodajsko-

¹ Favorizaci/defavorizaci chápeme jak v rovině explicitní tak implicitní jako pozitivní/negativní hodnocení vztahující se na subjekt, v našem případě politika-kandidáta, jeho aktivity či ideje. Hodnocení indikuje užití/výskyt takových postojů, jednání a výrazových prostředků, které se vztahuje reprezentovanému k subjektu/fenoménu.

publicistické agendy, a mají tak de facto povahu meta-komunikativních sdělení (Van Gorp, 2005). V případě naší analýzy se zaměříme na objektivitu a vyváženost dvou procesů zarámování: (a) speciální „agendy prezidentské volby“ a (b) jednotlivých „subagend kandidátů na prezidenta republiky“.

Teorie rámců vznikla na poli psychologie a sociologie a dnes ji využívají různé socialně-vědné disciplíny. Jako jeden z prvních popsal interpretační rámce Gregory Bateson (1954), který je chápe jako meta-komunikativní úroveň komunikace, jež instruuje její účastníky, jak mají číst a hodnotit sdělení. Rámce jsou v tomto smyslu nezbytné pro lidské mentální procesy, protože omezují souvislosti, v nichž je možné danou situaci nebo interakci chápat a vykládat. Podobně rozumí funkci rámců i Irwing Goffman, který zdůrazňuje, že nám poskytují návod k tomu, jak na konkrétní situaci reagovat, respektive jak organizovat lidskou zkušenosti, abychom ji byli schopni vnímat, chápat a pojmenovat (Goffman, 1974). Jinými slovy, rámce umožňují redukovat komplexní realitu a vytvářejí de facto schémata sloužící k její interpretaci.

Aplikace těchto výchozích předpokladů ve výzkumu masové komunikace mají řadu verzí. Například Todd Gitlin (2003) chápe mediální rámce z hlediska jejich vzniku jako vzorce, které využívají novináři k rutinní organizaci diskurzu, a z hlediska jejich vlivu jako nástroje, které činí svět nacházející se mimo přímou zkušenost čtenářů, přirozeným. Svou roli zde hraje i vlastní mediální zpravodajský provoz, který činí z rámců výsledek konkrétních sociálních a rutinizovaných procesů, k nimž se individuální jednání novináře vztahuje. (Vliegthart, van Zoonen 2011: 105). Jinými slovy, rámce v tomto smyslu propojují témata a problémy, respektive určují, která témata k sobě patří, a kdy je vhodné je použít. Jde o vodítka, náповědi čtenářům, divákům, posluchačům, jak mají interpretovat a hodnotit dané obsahy. Bateson (2006) i Goffman (1974) se shodují v tom, že interpretační rámec určuje definici situace i lidskou reakci na ni. Persvazivní efektivita mediálních rámců byla opakovaně experimentálně potvrzena (Kahneman, Tversky 1984; Iyengar, Kinder 2010).

Jinými slovy řečeno, rámce představují diskursivní pole, na kterém se bojuje o význam mezi různými aktéry s nestejnými materiálními a symbolickými zdroji. Například Carragee a Roefs (2004) chápou teorii rámců jako součást širší kritické analýzy mocenských vztahů. Jazyk je v této perspektivě vždy politický a ideologický (Gee 2011), respektive je přímým aktérem utváření mocenských vztahů.

Vzhledem k parametrům zadání této analýzy se ale ideologicko-mocenské dimenzi komunikace nebudeme věnovat, jelikož bychom se odchýlili od hlavního cíle studie. Domníváme se ovšem, že jde o velmi důležitý aspekt komunikace médií, který je zvláště v domácím kontextu vytěšňován pozitivistickým přístupem, který se legitimizuje zvláště kritikou teoreticko-metodologických limitů ideologické a hegemonní analýzy, respektive zpochybňováním její spekulativní povahy (viz. Abercrombie, Hill a Turner, 1980).

Předmětem naší analýzy nebude jen striktně pozitivistické sledování dílčích indikátorů objektivity, respektive vyváženosti, ale pokusíme se naznačit, jaké významové rámce vytvořil ČRo 1 pro jednotlivé kandidáty na prezidenta, respektive do jakých rámců je umísťoval a jak v tomto smyslu naplňoval kritéria objektivity, vyváženosti a nestrannosti.

V naší studii budeme vycházet z teorie, která předpokládá, že se rámce od sebe liší nejen formou reprezentace skutečnosti, ale především tím, jak zvýznamňují či naopak potlačují nebo zamlčují relevantní informace, postoje a hodnoty. Je zřejmé, že podle této definice mění způsob zarámování povahu komunikované informace/agendy, nejen její formu. Jak prokázala v českém kontextu analýza Markéty Blažejovské zaměřená na mediální reprezentaci cizinců, odlišné rámce definují odlišné problémy, které různě vysvětlují a liší se nejen v odhadu jejich důsledků, ale také v doporučení, jak jednat dále (Blažejovská, 2013).

Obyčejně bývají rozlišovány dvě skupiny rámců: **obecně platné** a **specifické**, které jsou de facto produktem aktuálně analyzované agendy. Vzhledem k zadání naší analýzy

budeme pracovat s oběma typy. První typ využijeme při kvalitativní analýze publicistických pořadů, s druhým budeme pracovat v rámci kvantitativní obsahové analýzy, kde se pokusíme identifikovat „živé rámce“, které vytvořili žurnalisté pro reprezentaci „prezidentské volební agendy“. Pro identifikaci rámců zde využijeme metodu klastrové analýzy a budeme pracovat s modifikovanou definicí rámců od Roberta Entmana (1993), který je chápe jako procesy **selekce** a **zvýznamňování**. Zarámovat nějakou událost „znamená vybrat některé aspekty vnímané reality a zvýznamnit je v komunikovaném textu takovým způsobem, aby prosazovaly určitou definici problému, kauzální interpretaci, morální hodnocení a/nebo doporučení“ (Entman, 1993).

3.3. Mediální obraz

I z tohoto stručného nástinu teorie rámců je zřejmé, že jejich struktura má klíčový význam pro výsledný mediální obraz zarámovaných událostí či sociálních aktérů v daném médiu či programu. Bylo by ale chybou mediální rámce a obrazy ztotožňovat. Rámce vytvářejí podmínky a determinují formy dekódování obsahu. Pro mediální obraz je určující to, že reprezentuje abstraktní kvalitu nebo ideu, která vznikla na základě určité manipulace se symboly, respektive znaky do komplexnějších komunikátů (například zpráv, reportáže či komentáře), jejichž interpretaci, způsob čtení byl předdefinován pro čtenáře formou jejich zarámování. Mediální obraz je tedy komplexnější mediální produkt než rámec. Má povahu typifikovaného, zjednodušeného symbolu či přesněji znakové sestavy, která reprezentuje konkrétní objekty a události, do kterých se promítají jak představy, postoje, názory a zkušenosti jejich tvůrců, tak i konzumentů (Volek, 2013). Mediální obraz je z pohledu studia masových komunikačních prostředků výsledkem snahy zachytit jak materializovaný a zdánlivě uchopitelný otisk reality, tak velmi individualizovanou zkušenost skládanou z dílčích atributů, které mohou být opakovaně rekonfigurovány, remediovány, respektive opakovaně vkládány do různých mediálních rámců a více méně svévolně rekombinovány s jinými prvky jiných mediálních obrazů (tamtéž).

Ač je označení mediální obraz velmi frekventovaně užíváno, není jeho vymezení v teorii masové komunikace příliš propracované. Veřejnost a především novináři jej užívají více méně intuitivně a zasazují jej do řady odlišných kontextů, které zahrnují jak cílené a sofistikované budování image, instituce či jedince, tak i víceméně nahodilé a neintencionálně vznikající obrazy či jejich fragmenty, které nemají v zásadě povahu mediální konstrukce, ale odrážejí přímo osobnostní či sociální rysy a dispozice subjektu. V odborné literatuře bývá většinou koncept mediálního obrazu spojován se staršími a usazenějšími pojmy – „obraz“, resp. „image“, se kterými jej řada publikací ne zcela přesně ztotožňuje (Jeziński 2004; McGraw 2008).

V naší analýze se zaměříme v zásadě na dva mediální obrazy, a to nejsilnějších kandidátů na úřad prezidenta². Pokusíme se ukázat syntetickou povahu těchto obrazů, které jsou produktem dílčích rutinních, často neuvědomovaných postupů, editoriačních strategií i stereotypů a předsudků.

3.4. Výzkumné otázky

Výše popsání zadání analýzy bylo využito k formulaci následujících hlavních výzkumných otázek, které budou zodpovězeny v analytické části textu.

² Původním cílem bylo analyticky popsat obrazy všech kandidátů na prezidenta ČR. Jejich pokrytí bylo ve sledovaných pořadech tak nízké, že jsme od tohoto záměru upustili.

První otázka se týká základních rutinních postupů užitých při pokrývání „prezidentské agendy“, včetně analytického popisu dynamiky rozvíjení a distribuce dané agendy v průběhu sledovaného intervalu, respektive v 1. a 2. kole prezidentských voleb. Součástí této analýzy bude i popis struktury analyzovaného materiálu: zastoupení publicistických/zpravodajských příspěvků, jejich tematické a časové dotace, struktury mluvčích, užitých zdrojů respektive zdrojování. Za použití kvantitativní kvalitativní obsahové analýzy se tak pokusíme zodpovědět otázku:

I. Jakým způsobem zpracovávaly sledované zpravodajské a publicistické pořady (Ozvěny dne, Hlavní zprávy) „prezidentskou agendu“, jak ji tematicky strukturovaly, jaké místo jí poskytly a jaké rutinní postupy k tomu použily?

Druhá otázka se již zaměřuje na samotný fenomén prezidentských voleb. Analýza se pokusí nabídnout odpověď na otázku:

II. Jakým způsobem reprezentovaly vybrané pořady (Hlavní zprávy, Ozvěny dne) fenomén prezidentských voleb, respektive do jakých interpretačních rámců je vkládaly a jaký obraz prezidentských voleb vytvářely?

Třetí a čtvrtá otázka analyzuje postupy zarámování jednotlivých kandidátů a porovnává obrazy nejsilnějších kandidátů s cílem odpovědět na otázku, zda při jejich konstrukci byla dodržena kritéria objektivity, vyváženosti a nestrannosti.

III. Jaké interpretační rámce nastolovaly sledované zpravodajské a publicistické pořady při reprezentaci prezidentských kandidátů?

IV. Jsou výsledné obrazy kandidátů výsledkem objektivní, vyvážené a nestranné editoriační praxe?

Z těchto základních výzkumných otázek jsme vycházeli při stanovení analyzovaných proměnných, respektive indikátorů, jejichž seznam je uveden v příloze.

3.5. Soubor, analytická jednotka

Jak vyplývá ze zadání, analýza prezentuje závěry vyčerpávajícího šetření. Nebyla využita žádná z výběrových procedur a byly tak analyzovány všechny zadané pořady, respektive relevantní příspěvky, které tyto pořady odvysílaly. Jinými slovy, výstup kvantitativní části analýzy nepracuje se statisticky koncipovanou reprezentativitou závěrů, respektive nezobecňuje na základní soubor, ale poskytuje informace za celý relevantní soubor, jak jej definoval zadavatel. Přesnost závěrů je v tomto ohledu řádově vyšší než v případě analýz, které pracují s pravděpodobnostně konstruovanými soubory.

Jako základní **analytickou jednotku** jsme zvolili zvukový příspěvek, který tematizoval problematiku prezidentských voleb, respektive zabýval se:

- a/ primárně tématem prezidentských voleb nebo
- b/ pracoval s motivem prezidentských voleb v podobě tematické subagendy, která byla součástí jiné agendy, již rozvíjela či doplňovala.

Příspěvek jsme definovali jako zvukovou stopu, která je oddělena zvukově od předcházejícího a následujícího příspěvku.

Vzhledem k rozsahu vzorku (více než 46 hodin záznamů), výrazným rozdílům v analyzované stopáži jednotlivých pořadů, žánrové a formátové heterogenitě celého vzorku,

kteřý byl navíc analyzován jak kvantitativně, tak kvalitativně, bylo třeba pracovat v kvalitativní části analýzy s dalším subtypem analytické jednotky - **promluvou** (moderátorů, reportérů, komentátorů, expertů atd.), která byla využita při analýze publicistických pořadů. Její nejtypičtější formou byla zvláště v diskusních pořadech (předvolební diskuse, „20 minut RŽ, ranní interview) **moderátorova otázka**.

Kvantitativní a kvalitativní analýze byly podrobeny relevantní pořady a příspěvky odvysílané ČRo 1 od 15.12 - 26.1. 2013:

- a/ Hlavní zprávy (8:00),
- b/ Ozvěny dne (12:00-12:30),
- c/ Ozvěny dne (18:00-18:30),
- d/ publicistické části „Ozvěn dne“ (cca 12.10-12.30. a 18.10-18.30),
- e/ předvolební diskuse, diskusní pořad „20 minut RŽ“
- f/ Ranní interview (7:51-8:00),
- g/ Ranní glosy Radiožurnálu, autor glos: Jindřich Šídlo)

3.6. Použité metody

Vzhledem k naznačené heterogenitě analyzovaného materiálu, která byla dána jak výraznými rozdíly v celkové stopáži jednotlivých pořadů, tak i jejich širokým žánrovým a formátovým spektrem, bylo třeba zvolit kombinaci metod a technik, které budou schopny analyzovat různé aspekty komunikačních strategií jednotlivých pořadů/novinářů. V ideálním případě se budou použité metody doplňovat, tzn. budou vykrývat vzájemné slabiny. Kvalitativní přístup se nesoustřeďuje na otázky „co?“ a „kolik?“, jak to činí kvantitativní perspektiva, ale zaměřuje se na **významy, akcenty a kontexty** chování daného pořadu/žurnalisty. To, co je při kvantitativní analýze na počátku výzkumné strategie (struktura jevu a dimenze jeho jednotlivých částí), je při kvalitativní analýze až produktem.

Jako výchozí metodu, která propojuje analýzu všech pořadů, jsme zvolili obsahovou analýzu, a to v její kvantitativní i kvalitativní podobě. Pro speciální analýzu interpretačních rámců budeme používat klastrovou analýzu. Publicistické příspěvky (část Ozvěn dne, Glosy Jindřicha Šídla, 20. minut RŽ a částečně i předvolební diskuse) budeme používat metodu interpretativního čtení, kvalitativní analýzu interpretačních rámců a prvky konverzační analýzy a kritické diskursivní analýzy.

3.6.1. Obsahová analýza

Pro naplnění výše zmíněných cílů byla jako klíčový výzkumný nástroj zvolena metoda explorativní obsahové analýzy, respektive její kvantitativní i kvalitativní verze, které zohledňují a kombinují časový, typový i případový přístup (Krippendorff, 2004 a Neuendorf, 2002). Porovnáme-li další možné metody, které by připadaly v úvahu pro analýzu daného tématu, z pohledu potenciální validity a reliability dat, které poskytují, jeví se obsahová analýza vzhledem k zadání analýzy jako nejvhodnější.

Z pohledu základních cílů spočívají přednosti obsahové analýzy především v tom, že umožňuje kategorizovat a kvantifikovat relevantní proměnné a jejich indikátory v rozsahu, který nejsou kvalitativní metody výzkumu schopny pokrýt. Analyzovaný soubor několika programových typů zahrnuje jako celek více než 46 hodin záznamů, které bylo třeba roztřídit a identifikovat relevantní příspěvky. Vlastní, detailní analýza zahrnovala cca více než 13 hodin vysílání, které explicitně pokrývalo předvolební „prezidentskou agendu“. Takový rozsah materiálu nelze analyzovat výhradně kvalitativně, ani není možné využít výběrovou proceduru, která by soubor redukovala a vytvořila řádově menší reprezentativní soubor,

jelikož jeden z klíčových cílů zadání sleduje parametr proporcionality reprezentace kandidátů, témat či například expertních mluvčích. Jejich distribuce ale nemá v základním souboru strukturu normálního rozložení a tudíž by jakýkoliv pokus o reprezentativní redukci vedl ke statisticky významným zkreslením.

Aplikace **kvantitativní části obsahové analýzy** probíhala v následujících krocích:

- 1/ Pro první kvantifikační fázi analýzy jsme převedli do operacionální, měřitelné podoby výše uvedené problémové okruhy/otázky tak, aby zvolené indikátory umožňovaly měřit objektivitu, respektive vyváženost jednotlivých příspěvků, a to jak celé „prezidentské agendy“, tak reprezentaci jednotlivých kandidátů.
- 2/ Tyto měřitelné proměnné jsme rozdělily do následujících subcelků, z nichž každý představuje jeden atribut indikující naplňování sledovaných kritérií objektivitu, respektive vyváženosti a nestrannosti:

A/ PŘÍSPĚVEK

- 1/ TÉMA (dominantní/vedlejší motiv, který strukturoval agendu prezidentských voleb – otevřená otázka, kategorizovaná zpětně)
- 2/ STOPÁŽ (v sekundách)
- 3/ POŘADÍ (zařazení příspěvku v rámci dané relace, včetně odlišení pozice v headlines)
- 4/ TYP PŘÍSPĚVKU (podle žánrového členění)
- 5/ ZDROJE (užití zdrojových informací z jiného média)

B/ MLUVČÍ

- 1/ TYP (moderátor, reportér, komentátor, expert, vox pop apod.)
- 2/ SOUND BITE (čistá stopáž promluvy)
- 3/ STRANICKÁ A PROFESNÍ IDENTIFIKACE (politik, expert, vox pop apod.)
- 4/ PŘÍTOMNOST HODNOTÍCÍCH SOUDŮ VŮČI KANDIDÁTOVI

C/ PREZIDENTSKÉ VOLBY

- 1/ POČET PŘÍSPĚVKŮ A JEJICH DISTRIBUCE (frekvence příspěvků věnovaných prezidentským volbám a jejich rozložení v čase)
- 2/ STOPÁŽ (časové pokrytí agendy „prezidentské volby“ jako celku)
- 3/ TÉMATICKÉ INTEPRETAČNÍ RÁMCE

D/ KANDIDÁT

- 1/ SOUND BITE (čistá stopáž promluvy všech kandidátových přímých zvukových výstupů, live i záznamů, v daném příspěvku)
- 2/ ZMÍNKY A JEJICH HODNOCENÍ (počet referenčních promluv proslovených moderátorem, reportérem, komentátorem nebo hosty o kandidátovi, včetně jeho citací)
- 3/ CHARAKTERISTIKY A HODNOCENÍ KANDIDÁTA (osobnostní, programové a ideové charakteristiky, favorizace/defavorizace formou hodnotících promluv/soudů, které byly prosloveny moderátorem, reportérem, komentátorem nebo hosty)³.

- 3/ Po tomto základním deskriptivním popisu souboru jsme přistoupili k analýze hlavních interpretačních rámců, jež používali novináři/pořady při konstrukci obrazu (a) prezidentských voleb jako k celku, (b) dvou nejsilnějších prezidentských kandidátů.

³ Detailní seznam proměnných a jejich popis je uveden v příloze.

Při procesu operacionalizace mediálních rámců jsme vycházeli z referenční studie Matthese a Kohringa (2008). Výše uvedené proměnné tvořily základní soubor, který měl potenciál sytit jednotlivé potenciální interpretační rámce, jež sledované pořady/novináři více či méně vědomě užívali při referování o prezidentských volbách, respektive nejsilnějších kandidátech.

Jak jsme již uvedli, mediální rámce nemají v teorii a výzkumu jednotnou operační definici – různé výzkumy používají odlišné metody, jak rámce konstruovat a jak k nim přiřadit analytické jednotky. V naší analýze používáme jak častěji aplikovaný deduktivní přístup, který pracuje s rámci, jež jsou dány předem⁴, tak s postupem induktivní konstrukce interpretačních (mediálních) rámců, který se ukázal jako vhodnější pro práci s velkým, kvantitativně kódovaným souborem, který popisuje konstrukční mechanismy užívané v „Hlavních zprávách“ a „Ozvěnách dne“.

Tento induktivní postup dovozoval existenci jednotlivých rámců na základě výskytu a blízkosti proměnných /indikátorů (komplexnějších než slova), které byly kódovány nezávisle na sobě. Jinými slovy, kodéři ani analytici neznali dopředu počet a charakteristiky možných mediálních rámců, respektive nevěděli, jaký mediální rámec potenciálně kódují. Počet rámců a jejich podobu určila až statistická metoda klastrové analýzy, která rozhodla o nejvhodnější variantě shlukování článků, respektive témat do jednotlivých klastřů – rámců.

3.6.1.1. Klastrová analýza

Klastrová analýza umožňuje shlukovat případy do skupin podle předem vybraných proměnných tak, aby si byly v jednom klastru navzájem co nejvíce podobné a zároveň co nejvíce odlišné od případů zařazených do zbývajících klastřů. Dobře vytvořené klastry, v našem případě rámce, charakterizuje vnitřní homogenita a externí odlišnost.

Abychom mohli klastrovou analýzu technicky realizovat, bylo třeba standardizovat použité škály, respektive strukturu proměnných tak, aby všechny hodnoty indikátorů měly binární strukturu 0 a 1. Po této úpravě byly do klastrové analýzy zařazeny následující proměnné/indikátory potenciálních rámců, které sledované pořady/novináři uplatňovali (a) na prezidentské volby jako celek, (b) na dva nejsilnější kandidáty.

Výběr proměnných byl částečně inspirován Entmanovým (1993) pojetím rámování jako praxe, která

- a/ vybírá a zvyznamňuje některé aspekty vnímané reality (téma) tak,
- b/ aby poskytovaly určitou definici problému (mluvčí, kandidáti)
- c/ na který nahlíží skrze (morální) hodnocení (hodnocení voleb jako socio-politického procesu, osobnostní a morální charakteristiky kandidáta).

K těmto Entmanovým modelovým prvkům jsme přidali, vzhledem ke zkoumanému problému, nový atribut:

- d/ formální stránku dané komunikační praxe (žánrovou a časovou podobu příspěvku).

Zvolili jsme následující proměnné:

A/ TÉMA:

- 1/ organizace volby
- 2/ průběh volby
- 3/ zákonný rámec vymezující prezidentské volby
- 4/ průběh kampaně jako strategického jednání kandidátů

⁴ Tento postup jsme aplikovali v rámci kvalitativní analýzy některých publicistických pořadů.

- 5/ postoje voličů ke kandidátům, kampani, volbě
- 6/ postoje politiků ke kandidátům, kampani, volbě
- 7/ role médií v kampani
- 8/ výsledky voleb a jejich analýza

B/ AKTÉŘI-MLUVČÍ

- 1/ politik
- 2/ právní expert
- 3/ politolog, sociolog
- 4/ VIP, sympatizant, vox pop
- 5/ představitel z oblasti veřejné zprávy
- 6/ moderátor/komentátor ČRo

C/ HODNOCENÍ VOLEB JAKO SOCIOPOLITICKÉHO PROCESU

- 1/ legitimizace
- 2/ delegitimizace

D/ ŽÁNROVÁ POVAHA PŘÍSPĚVKU/TÉMATU

- 1/ zpravodajství
- 2/ publicistika

E/ ČASOVÁ IDENTIFIKACE PŘÍSPĚVKU/TÉMATU

- 1/ 1. kolo voleb
- 2/ 2. kolo voleb

F/ KANDIDÁT

- 1/ M. Zeman
- 2/ K. Schwarzenberg

G/ OSOBNOSTNÍ A HODNOTOVÉ CHARAKTERISTIKY KANDIDÁTA

- 1/ akcentování sociální identity
- 2/ akcentování národní identity kandidáta
- 3/ akcentování osobnostních (morálních) vlastností
- 4/ akcentování profesních kompetencí
- 5/ akcentování minulosti kandidáta
- 6/ akcentování programové agendy kandidáta

3.6.1.1.1. Metoda K - průměrů

Pro strukturu našeho souboru proměnných se ukázala jako nejvhodnější metoda analýzy K-průměrů, která vychází z nutnosti znát počet klastrů, do kterých chceme soubor rozdělit (číslo K). Budeme postupovat tak, že pro každý ze zvolených K klastrů vybereme počáteční centroid, který bude daný klaster reprezentovat, tzn. že jeho hodnoty budou průměrnými hodnotami všech případů, které budou ke klasteru přiřazeny. Jednotlivé případy budou následně přiřazovány ke klasterům podle toho, ke kterému z centroidů mají nejbližší. Celá procedura se bude několikrát opakovat, přičemž dojde přepočítávání a posouvání počátečních centroidů takovým způsobem, aby odpovídaly průměrům přiřazených případů (Tan, Steinbach, Kumar 2006).

Vzhledem k zadání analýzy a struktuře našich analytických jednotek – zpravodajských a publicistických příspěvků, které budeme shlukovat do klastrů na základě binárních proměnných, jsme zvolili následující postup:

- 1/ Budeme pracovat jen s těmi proměnnými, které se vyskytují ve více než 20 % případů klastrů, srovnáváním průměrů, ANOVA a také s průměrnou směrodatnou odchylkou.
- 2/ Pojmenování klastrů budeme realizovat na základě nejvyšších a nejnižších hodnot průměrů – centroidů. Samozřejmě, že klíčovou roli bude mít v poslední fázi i rozhodování s ohledem na „smysluplnost členění“. Vzhledem k obecně nízké reliabilitě klastrových řešení budeme klást důraz na validitu, jak doporučuje například Bacher (2012). Tu budeme ověřovat jednak posouzením klastrů z hlediska jejich počtu a velikosti, jak doporučují Tan, Steinbach a Kumar (2006) a Mooi a Sarstedt (2011). Cílem bude získat nepříliš velký počet klastrů, z nichž žádný nebude obsahovat příliš málo případů. Současně využijeme metodu testu ANOVA. Zde platí, že čím vyšší je F, tím větší vliv má daná proměnná na dělení souboru do klastrů a tím spíše budou klustry externě heterogenní. Jako poslední kritérium použijeme hodnotu směrodatné odchylky každého případu od centroidu daného klustru. Jejich průměrná hodnota nám ukáže, jak homogenní klustry jsme vytvořili.

3.6.2. Kvalitativní analýza

Otázka, do jaké míry bylo předvolební vysílání ČRo 1 objektivní a nestranné má samozřejmě i svou kvalitativně analyzovatelnou dimenzi, která může prohloubit základní kvantitativně naznačené rámce a trendy. Pro kvalitativní analýzu platí, že důkazem významu určitého jevu není jeho frekvenční nasycenost, ale soustřeďuje se na akcenty samotných mluvčích, které se snaží rekonstruovat.

Jako základní přístup jsme zvolili koncepci kvalitativní obsahové analýzy Kimberley Neuendorf (2002), Neuendorf & Skalski (2009) doplněnou o metodu interpretativního čtení (Kronick, 1997), kterou jsme vzhledem k širokému spektru analyzovaných typů pořadů, žánrů a formátů doplnili prvky konverzační analýzy (Clayman, Heritage, 2002) a kritické diskursivní analýzy (Fairclough, 2000).

Vzhledem k výše uvedenému zadání jsme se soustředili v této kvalitativní části analýzy na komunikační (konverzační) chování/promluvy/otázky, respektive výrazové prostředky, které konstruovali novináři ČRo 1 v publicistických pořadech (publicistická část Ozvěn dne, ranní interview, předvolební diskuse, 20 minut RŽ, glosy J.Š.). Analytickou jednotku představovala jak promluva/výrok profesionálního komunikátora, zaměstnance ČRo (moderátora, reportéra, komentátora), tak i jeho interakce s hosty. Cílem bylo zachytit jak artikulovaný postoj novinářů ČRo 1 vůči kandidátům, tak i jejich obraz, který v takové interakci vzniká.

Speciální pozornost byla zaměřena především na problematiku týkající se dodržování kritérií žurnalistické objektivity. Zvláštní pozornost byla věnována následujícím komunikačním situacím, z nichž některé jsou přímo uvedeny v „PRAVIDLECH PŘEDVOLEBNÍHO VYSÍLÁNÍ ČESKÉHO ROZHLASU - PREZIDENTSKÉ VOLBY 2013“ z 30. 10. 2012. Soustředili jsme se zvláště na tyto situace:

A/ PROFESNÍ FAULY KMENOVÝCH ŽURNALISTŮ ČRo 1, kteří:

- 1/ strání jednomu z kandidátů (přímo i nepřímo)
- 2/ snižují či zesměšňují kandidáta/y (přímo nepřímo)
- 3/ nekorigují hosta/y, kteří poškozují kandidáta za použití nekorektních argumentů nebo mu naopak zjevně strání, byť byl pozván do vysílání jako neutrální hodnotitel.

B/ VĚCNÁ POCHYBENÍ KMENOVÝCH ŽURNALISTŮ ČRo 1, kteří:

- 1/ vytvářejí zpravodajské artefakty stereotypizovaným popisem událostí, jež tímto způsobem mytologizují

- 2/ uvádějí nepřesné informace
- 3/ zkreslují informace
- 4/ potlačují relevantní informace
- 5/ nekorektně prezentují a interpretují data výzkumy veřejného mínění

3.6.3. Sběr dat, jejich zpracování a kodéři

V rámci kvantitativní analýzy byla data kódována podle vytvořené kódovací knihy, ukládána do datové matice a zpracována statistickým software SPSS PC (viz příloha).

Kvantitativní kódování realizovalo pět předem zaškolených magisterských studentů Katedry mediálních studií a žurnalistiky FSS MU. Kvalitativní analýzu prováděli čtyři studenti téže katedry. Pro kvalitativní analýzu byly využity polostrukturované záznamové archy (viz příloha).

Každý kodér pracoval na jednom relativně samostatném celku. Kontinuálně probíhala diskuse sjednocující kódování nejednoznačně kategorizovatelných obsahů. Ještě před realizací sběru dat a jejich zakódováním byla realizována pilotáž, která posloužila k otestování kódovací knihy a doladění některých škál a indikátorů, které činily obtíže při kódování. Pilotní studie byla provedena na vzorku čtyř zpravodajsko-publicistických relací Ozvěny dne.

IV. ANALYTICKÁ ČÁST

V analytické části studie budeme postupovat následujícím způsobem. Nejdříve popíšeme základní parametry analyzovaných souborů-pořadů, které vybral objednatel k posouzení. Poté se soustředíme na analýzu jednotlivých pořadů. Hlavní zjištění shrneme jednak dílčím způsobem po každém uzavřeném programovém bloku a v závěru odpovíme na výše formulované výzkumné otázky.

Začneme analýzou „hlavních zpráv“ a zpravodajsko-publicistického pořadu „Ozvěny dne“, které měly kvantitativně nejvýraznější podíl na rozsahu předvolební prezidentské agendy. V další kapitole podrobíme analýze diskusní pořady („předvolební diskuse“, „20 minut RŽ“, „ranní interview“). Na závěr se podíváme na silné a slabé stránky pořadu „Glosy Jindřicha Šídla“.

Postupovat budeme tak, jak bylo detailně popsáno v teoreticko-metodologické expozici analýzy.

4.1. Popis základních parametrů analyzovaného materiálu

Celková stopáž vybraných a analyzovaných pořadů, které ve vysílání ČRo 1 pokrývaly „předvolební prezidentskou agendu“, čítala cca více než 46 hodin záznamů, jež bylo třeba roztrždit a vybrat relevantní příspěvky pro vlastní analýzu. Čistá stopáž pořadů/příspěvků, které byly podrobeny analýze, zahrnuje cca více než 13 hodin vysílání, které se explicitně zabývalo daným tématem (tabulka č. 1).

Tab. 1 Celková stopáž analyzovaného materiálu podle vybraných pořadů

NÁZEV POŘADU	CELKOVÁ STOPÁŽ ZAHRNUTÝCH POŘADŮ	ČISTÁ STOPÁŽ ANALYZOVANÝCH PŘÍSPĚVKŮ
Hlavní zprávy + Ozvěny dne	cca 33 hodin	cca 5 hodin 33 minut
20 minut RŽ + Ranní interview	cca 9 hodin	cca 4 hodiny
Předvolební diskuse	cca 3 hodiny 40 minut	cca 3 hodiny 40 minut
Glosy Jindřicha Šídla	cca 25 minut	cca 25 minut
CELKEM	46 hodin 5 min	13 hodin 38 minut

4.2. Hlavní zprávy, Ozvěny dne: kvantitativní analýza rutinního pokrytí předvolební agendy

Nejvýrazněji se podílelo na rozvíjení předvolební agendy hlavní zpravodajství a jeho publicistická součást Ozvěny dne, což potvrzují údaje v tabulce č. 1. Již tyto základní frekvenční kumulativní ukazatele potvrzují význam, který dané předvolební agendě ČRo 1 připisoval.

Celkově bylo ve sledovaném období a ve sledovaných pořadech odvysíláno 122 zpravodajských a publicistických příspěvků, které se týkaly prezidentských voleb. Bylo to 11 % z celkového počtu 1111 příspěvků uvedených ve sledovaných relacích v daném období. Hlavní zprávy a Ozvěny dne se zabývaly předvolební agendou 333 minut v celém měřeném období, což představovalo 17 % celkové stopáže všech odvysílaných pořadů v celém intervalu.

Analýzu základních parametrů analyzovaného materiálu začneme popisem základní struktury sledovaných intervalů (volebních kol). S pomocí frekvenční analýzy přiblížíme nejdůležitější parametry struktury sledované agendy jednotlivých položek a jejich distribuované stopáže, a to v komparativní perspektivě obou sledovaných intervalů, volebních kol.

Jak ale ukazuje tabulka č. 2, bude při další komparaci důležité reflektovat skutečnost, že jednotlivé zpravodajské a publicistické pořady neodvysílaly ve sledovaném intervalu (15.12.2012-26.1.2013) stejný počet relací. Proto mechanické srovnání není v tomto případě korektní, jelikož do dvoutýdenního intervalu, který předcházel první volbě, vstupovaly vánoční svátky, což nejen ovlivnilo vysílací schéma, ale utlumilo i politickou aktivitu kandidátů.

Tab. 2 Počet odvysílaných relací ve sledovaných pořadech podle 1. a 2. kola prezidentských voleb

	1. kolo	2. kolo	CELKEM
Hlavní zprávy 8.00	29	14	43
Hlavní zprávy 12.00	29	14	43
Hlavní zprávy 18.00	29	14	43
Ozvěny dne cca 12.10	16	10	26
Ozvěny dne cca 18.10	13	10	23

Legenda: na základě zadání byla analýza realizována v intervalu 15.12.2002-26.1.2013. Nutně tak vznikla časová disproporce mezi rozsahem prvního měřeného období 15.12.-12.1.2013 (pro zjednodušení užíváme označení 1. kolo), které zahrnuje 29 kalendářních dnů, a druhým měřeným obdobím, tzv. 2. kolem kampaně, které se odehrávalo ve dnech 13.1. 2013-26.1 2013 a zahrnovala pouze 14 dnů.

Pro korektní porovnání obou období jsme vytvořili modelový vzorek, který redukoval první měřený interval tak, aby odpovídal parametrům druhého měřeného intervalu. Modelový, tj. srovnatelný vzorek jsme konstruovali tak, že jsme vynechali období svátků a budeme pracovat jen se srovnatelnými vysílacími dny (20.-21.12., 1.1.-12.1.). Obě srovnávaná období tak zahrnují stejný počet 14ti vysílacích dnů (tabulka č. 3).

Tab. 3 Modelový vzorek - počty relací

	1. kolo	2. kolo
	20.12.-21.12 + 1.1.-12.1	13.1.-26.1.
HZ 8:00	14 (z toho víkend/svátek: 4)	14 (z toho víkend: 4)
HZ 12:00	14 (z toho víkend/svátek: 4)	14 (z toho víkend: 4)
HZ 18:00	14 (z toho víkend/svátek: 4)	14 (z toho víkend: 4)
OD 12:00	10	10
OD 18:00	10	10
Celkem relací	62	62

První podstatnou informaci poskytuje tabulka č. 4, která ukazuje poměrně výraznou disproporci v pozornosti věnované předvolební agendě v obou kolech. Vidíme zde nárůst zájmu ve druhém měřeném intervalu.

Tab. 4 Počet a podíl relevantních příspěvků a jejich stopáže v 1. a 2. kole (srovnatelné vzorky)

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
počet příspěvků týkajících se voleb	42	40 %	62	60 %	104	100 %
celková stopáž příspěvků (v minutách)	119	41 %	174	59 %	293	100 %

Koncentrovanější pozornost předvolební agendě byla věnována druhému kolu voleb, kdy měl ČRo 1 možnost zaměřit své vysílání pouze na dva kandidáty, respektive na dvě kampaně. Počet příspěvků vzrostl o třetinu (ze 42 v prvním kole na 62 v druhém kole). Podíl stopáže relevantních příspěvků z celkového počtu zde stoupl téměř na třetinu (26 %). Podíl počtu příspěvků stoupl o pět procent (tabulka č. 5.). Tento nárůst se odehrál především v Hlavních zprávách, kde narostl počet příspěvků o více než polovinu. Jejich podíl na prezidentské agendě vzrostl z 25 % na 42 %. Mírně vzrostl počet i podíl publicistických příspěvků (tabulka č. 6).

Tab. 5 Počet relevantních příspěvků a podíl jejich stopáže na celku odvysílaného materiálu podle volebních kol (srovnatelné vzorky)

	1. kolo	2. kolo	Celkem
podíl příspěvků týkajících se voleb ze všech příspěvků	42 příspěvků ze 364 = 12 %	62 příspěvků z 356 = 17 %	14 %
podíl stopáže příspěvků týkajících se voleb z celkové stopáže	119 min z 736 min = 16 %	174 min z 678 min = 26 %	21 %

Jinými slovy, období před prvním a druhým kolem volby byla pokryta disproporčně, v neprospěch první fáze kampaně. Krom toho se velká část příspěvků (30) zabývala v první Okamurovou stížností a systémem kontroly petičních archů. Jinými slovy, polovina odvysílaných příspěvků v 1. kole voličům při orientaci mezi kandidáty příliš nepomohla.

Tab. 6 Počet odvysílaných „předvolebních příspěvků“ a jejich podíl na celkovém počtu podle 1. a 2. kola (stejně rozsáhlé vzorky)

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
Hlavní zprávy (8.00, 12.00, 18.00)	26	25%	44	42%	70	67%
Ozvěny dne (12.00, 18.00)	16	15%	18	17%	34	33%

Nárůst pozornosti prezidentské agendě se realizoval především formou kombinované zprávy (tab. 7).

Tab. 7 Typ příspěvku podle kola volby (stejně rozsáhlé vzorky)

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
Čtená zpráva	4	10%	2	3%	6	6%
Kombinovaná zpráva	21	50%	37	60%	58	56%
Reportáž	4	10%	10	16%	14	13%
Rozhovor	1	2%	0	0%	1	1%
Komentář a analýza	11	26%	13	21%	24	23%
Jiné	1	2%	0	0%	1	1%
Celkem	42	100%	62	100%	104	100%

Shrme-li tento úvodní popis, je zřejmé, že prvnímu kolu kampaně věnovaly sledované pořady významně menší pozornost a nabízí se zde otázka, zda jeho pokrytí nebylo poněkud podprezentované, vezme-li v úvahu, že ve hře byl téměř pětinasobek kandidátů, o kterých česká veřejnost neměla dostatek informací. Jak ukážeme dále, tato pozornost byla navíc dosti selektivní a již v první fázi volební kampaně posilovala relevanci i váhu některých kandidátů.

Tab. 8 Srovnání pokrytí 1. a 2. kola podle srovnatelně konstruovaných vzorků

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	HZ	OD	HZ	OD	HZ	OD
Celkový počet příspěvků	276	88	282	75	558	163
Počet příspěvků týkajících se voleb	26	16	44	18	70	34
Podíl počtu příspěvků týkajících se voleb ze všech příspěvků	9 %	18 %	16 %	24 %	13 %	21 %
Stopáž všech příspěvků (v minutách)	118	313	208	398	326	711
Stopáž příspěvků týkajících se voleb (v minutách)	30	89	49	125	79	215
Podíl stopáže příspěvků týkajících se voleb ze stopáže všech příspěvků	25 %	29 %	24 %	31 %	24 %	30 %

Další významnou strukturální charakteristiku rutinní praxe nastolování a rozvíjení agendy představuje jednak **akcentace významnosti dané agendy** formou jejího prioritního umístění, především v headlinech, a samozřejmě i **typologie užitých zdrojů**.

Umístění tématu mezi headlines indikuje prioritní pozici události/agendy ve srovnání s jinými příspěvky. Předpoklad nárůstu váhy předvolební agendy v druhé fázi volební kampaně se potvrdil. Výskyt více než šedesáti procent relevantních příspěvků v této prioritní pozici ukazuje, jak vysokou váhu připisoval ČRo 1 předvolební agendě (tab. č. 9). Potvrdil se i předpoklad o posunu daných příspěvků směrem k prioritnější první pozici, jak ukazuje tabulka č. 10.

Tab. 9 Výskyt předvolební agendy v headlinech podle kola volby (stejně rozsáhlé vzorky)

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
příspěvek se nevyskytuje v headlinu	18	43%	20	32%	38	37%
příspěvek se vyskytuje v headlinu	24	57%	42	68%	66	63%

Tab. 10 Průměrné pořadí příspěvku podle kola volby (srovnatelné vzorky)

	1. kolo	2. kolo	Celkem
Průměr	2,86	1,97	2,33
Směrodatná odchylka	2,215	1,425	1,830

Práce se **zdroji** představuje další z klíčových rutinních postupů novinářské práce, který může zásadním způsobem ovlivnit vyznění daného příspěvku nebo celé agendy. V naší analýze jsme rozdělili zdroje do dvou typů:

a/ zdroje pocházející z jiných médií, jak jsou uvedeny v tabulce č. 11 a

b/ zdroje, které měly povahu oslovených mluvčích.

V prvním případě jsme de facto sledovali podíl a roli intermediální agendy při formování obrazu prezidentských voleb. V druhém jsme se pak podívali podrobněji na strukturu oslovených mluvčích, jejich expertní identitu apod. To vše samozřejmě s cílem identifikovat významné rozdíly mezi strategiemi oslovení v 1. a 2. kole.

Jak ukazuje tabulka č. 11, ČRo 1 minimálně přebíral či zdrojoval své příspěvky u konkurence doma i v zahraničí. Rozdíly mezi jednotlivými koly jsou nevýznamné. Uvedená data ukazují, že v daném ohledu měly sledované relace předvolební agendu pod kontrolou a informace či agendu cizích médií vpouštěli do vysílání minimálně. Seznam využitých mimoredakčních zdrojů je uveden v příloze.

Tab. 11 Typ mediálního zdroje podle kola volby (srovnatelné vzorky)

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
ČRo	40	95,2%	58	93,5%	98	94,2%
Domácí médium a ČRo	1	2,4%	1	1,6%	2	1,9%
Domácí médium	0	0%	1	1,6%	1	1%
Zahraniční médium a ČRo	0	0%	1	1,6%	1	1%
Zahraniční médium	1	2,4%	1	1,6%	2	1,9%
Celkem	42	100%	62	100%	104	100%

Méně jednoznačná ale byla editoriální strategie oslovování mluvčích jako zdrojů formou živého vstupu či komentáře ze záznamu. Jak ukazuje tabulka č. 12, sledované relace oslovily v druhém kole o 20% mluvčích více. I zde je ale patrná převaha domácích, redakčních zdrojů. Diference mezi oběma koly je významná a potvrzuje celkový nárůst pozornosti. Zajímavý je nárůst tzv. vox popů neboli hlasů z lidu, které vtahovali potenciální voliče do předvolební diskuse a tím ji pochopitelně mírně bulvarizovali. Nešlo ale o hrubé opuštění standardu média veřejné služby.

Tab. 12 Struktura zdrojů jako oslovených mluvčí podle kola volby (srovnatelné vzorky)

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	Počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
Moderátor/redaktor/redakční komentátor	77	58%	115	56%	192	57%
Politik	7	5%	17	8%	24	7%
Expert	20	15%	16	8%	36	11%
Novinář	3	2%	7	3%	10	3%
VIP	0	0%	7	3%	7	2%
Sympatizanti kandidátů	0	0%	8	4%	8	2%
Vox populi	6	5%	20	10%	26	8%
Jiný	20	15%	14	7%	34	10%
Celkem	133	100%	204	100%	337	100%

Pro vyznění jednotlivých příspěvků i předvolební agendy byla významná i struktura oslovených politiků a expertů jako zdrojů. V prvním kole opanoval danou agendu vyřazený kandidát T. Okamura, který de facto vytěsnil z vysílání většinu svých kandidujících kolegů. Jak ukazuje tabulka č. 13, drtivá většina oslovených politiků reprezentovala pravicové či pravostředové hodnoty. Čistě levicová či levostředová perspektiva byla zastoupena v pouhých 13 procentech, pokud budeme počítat SPOZ do levého středu, s čímž by jistě řada analytiků nesouhlasila. Podíváme-li se na jmenný konkrétní seznam uvedený v příloze, je zřejmé, že fakticky byli oslovovali jen politici následujících tří stran: ODS+TOP 09 a ČSSD.

Tab. 13 Struktura zdrojů jako oslovených mluvčí: politici

Specifikace	Počet
Tomio Okamura	13
ODS	7
Václav Klaus	7
Politická příslušnost neuvedena (nezavislí)	5
ČSSD	4
TOP 09	1
SPOZ	1

Ještě markantnější byla tato ideologická či hodnotová disproporce ve struktuře oslovených novinářů, mezi kterými čistě levicovou pozici, byť ne extrémně, reprezentoval pouze Alexandr Mitrofanov (tab. 14). V případě novinářů a expertů jde o klíčové nastolovatele hodnot, respektive interpretačních rámců, kteří měli nepochybný vliv na hodnocení kandidátů a vyznění jeho celkového obrazu.

Tab. 14 Struktura zdrojů jako oslovených mluvčí: novináři

Specifikace	Počet
Alexandr Mitrofanov, komentátor, Právo	1
Ivan Hoffman, komentátor, Deník	1
Lenka Zlámalová, analytička, LN	1
Lída Rakušanová, novinářka	2
Milan Žitný, slovenský nezávislý novinář, publicista	1
Christian Rühmkorf, německý novinář	1
Petr Fischer, komentátor, HN	1
Petr Honzejek, komentátor, HN	1
Petr Kamberský, komentátor, HN	1
Tomáš Němeček, komentátor, LN	1

Složitější je posuzování hodnotové pozice některých expertů z oblasti politologie, práva, sociologie či dalších akademiků. Je ale evidentní, že v uvedeném seznamu (tab. 15) byla menšina jednoznačně levicově nebo levostředově se deklarujících expertů. I zde se tedy potvrzuje pravicový či pravostředový expertní „bias“, tedy sklon ČRo 1 interpretovat předvolební kampaň jednostrannou optikou. Je evidentní, že v seznamu expertů, které redakce ČRo 1 oslovila, nereprezentuje celé názorové spektrum.

Tab. 15 Struktura zdrojů jako oslovených mluvčí: experti

Specifikace	Počet	Specifikace	Počet
Klára Samková, advokátka Tomia Okamury	5	Eva Lebedová, odbornice na politický marketing, UPOL	1
Daniel Köppl, expert na reklamu a média	3	Grigorij Mesežnikov, šéf Institutu pro veřejné otázky	1
Jan Kudrna, Právnická fakulta Praha	3	Jan Cieslar, ČSÚ	1
Lukáš Jelínek, politolog	3	Jan Kysela, právník	1
Pavel Rychetský, předseda Ústavního soudu	3	Jan Outlý, politolog, Metropolitní univerzita Praha;	1
Tomáš Lebeda, politolog, sociolog, UPOL	3	Adam Zbiejczuk, nezávislý konzultant v oblasti sociálních médií	1
Vojtěch Šimíček, soudce	3	Václav Pavlíček, ústavní právník	1
Jan Hurt, matematik, MFF UK	2	Vít Hloušek, politolog, FSS MU	1
Stanislav Drápal, ČSÚ	2	Stanislav Balík, politolog, FSS MU	1
Tomáš Kostecký, ředitel Sociologického ústavu AV ČR	1	Jaromír Volek, sociolog médií, FSS MU	1
Bohumil Doležal, politolog	1	Petr Soukup, sociolog, FSV UK	1
Martin C. Putna, literární historik	1	Miloš Polák, ČSÚ	1
Michal Klíma, politolog	1		

Porovnáme-li strukturu oslovených sympatizantů jednotlivých kandidátů a VIP, je markantní faktická ignorace jiných kandidátů než pozdějších finalistů (tab. 16). Seznam oslovených je uveden v příloze.

Tab. 16 Struktura a počet zdrojů jako oslovených sympatizantů a VIP

Jméno kandidáta	Počet
Miloš Zeman	10
Karel Schwarzenberg	9
Jiří Dientsbier	1

4.2.1. Prezidentské volby a jejich hlavní tematické subagendy

I když se naše analýza zabývá de facto homogenní agendou, nelze přehlížet její vnitřní tematickou diferenciaci. Dílčí subagendy, respektive proměnné, které je tvořily, současně sytily i základní interpretační rámce. Ty, jak jsme vysvětlili v teoretické expozici, slouží nejen k popisu médií komunikovaných událostí, ale mají de facto povahu vzorce, podle kterého novináři rutinně organizují diskurs. Jde o vodítka, nápovědi čtenářům, divákům, posluchačům, jak mají interpretovat a hodnotit dané obsahy. Rámce propojují jednotlivá dílčí témata, určují, která k sobě patří a kdy je vhodné je použít.

Než ale přistoupíme k analýze použitých interpretačních rámců, musíme nejdříve identifikovat a popsat hlavní tematické okruhy předvolební agendy ČRo 1. Rozdělili jsme ji arbitrálně na dvě subagendy, které ČRo 1 rozvíjel paralelně ve dvou směrech. Jednak se věnoval **tématu voleb obecně**: (a) jejich organizačnímu rámci, (b) instituci prezidenta, jeho pravomocím a kompetencím, (c) průběhu kampaně. Tato část témat tvořila téměř dvě třetiny předvolební agendy. Zbývající třetina nastolovala témata související přímo s **kandidáty**. Konkrétněji (a) s jejich osobnostními charakteristikami, které hodnotila a (b) s jejich programovou a hodnotovou profilací (Schéma 1⁵).

Jak ukazuje tabulka č. 17, byla v obou kolech silněji tematizována první subagenda, byť je nárůst zájmu o druhou „kandidátskou“, v silně personalizované kampani druhého volebního kola patrný.

Tab. 17 Dominantní tematické okruhy

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
Volby (obecná organizační agenda)	90	74%	137	60%	227	65%
Kandidáti (personalizovaná agenda hlavních aktérů)	32	26%	91	40%	123	35%
Celkem	122	35%	228	65%	350	100%

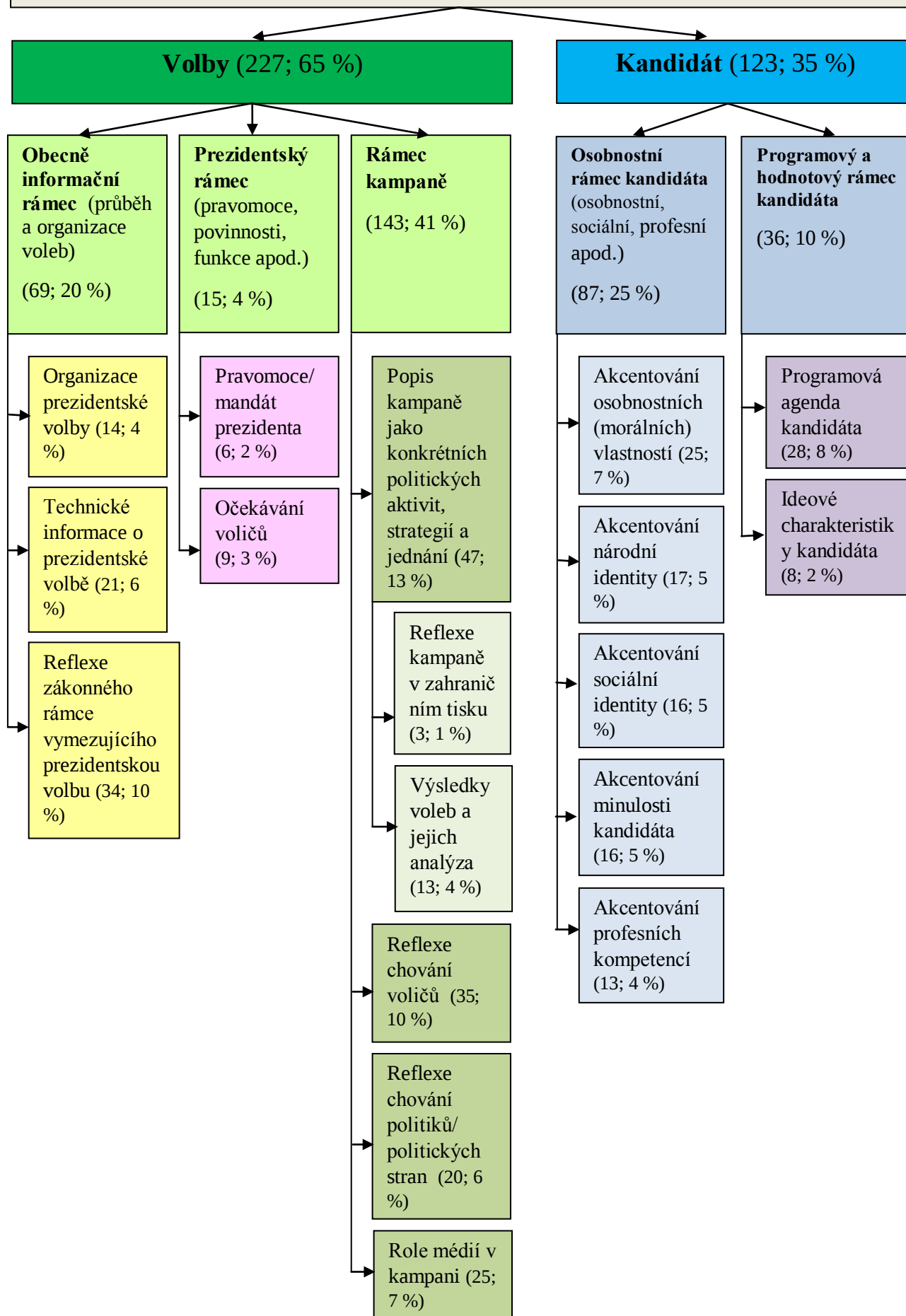
⁵ Dílčí témata byla kódována otevřeně a následně kategorizována. V každém příspěvku bylo možné identifikovat více témat, kterých je proto více než samotných relevantních příspěvků. Takto vytvořené schéma tvoří základní tematický rámec, tematickou agendu. Detailní popis charakterizující jednotlivá témata ukazuje tabulka č. 18, ve které jsou data o první subagendě umístěna do modrého pole.

Následující analýza se tak vydá těmito dvěma naznačenými směry. Nejdříve se zaměříme na popis strategií konstruujících obecnou předvolební agendu, která akcentovala institucionálně organizační souvislosti a průběh kampaně. Na závěr pak naznačíme, jaké rámce sledované pořady užívaly k vytváření celkového obrazu voleb jako sociopolitického procesu.

V druhém kroku se zaměříme na strategie, za pomoci kterých ČRo 1 popisoval a charakterizoval jednotlivé kandidáty a do jakých interpretačních rámců zasazoval dva nejsilnější uchazeče o prezidentský úřad.

V obou sledovaných subagendách budeme primárně sledovat to, jak byla dodržována kritéria objektivity, vyváženosti a nestrannosti postupů, které se podílely na konstrukci sledovaných obrazů. V závěrečném shrnutí pak propojíme zjištění vycházející z kvantitativní analýzy se závěry analýzy kvalitativní.

Schéma 1 TEMATICKÉ HLAVNÍ TÉMATA PREZIDENTSKÉ KAMPANĚ (350; 100 %)

4.2.1.1. Volby jako institucionalizovaný proces: tematická analýza

Problematiku voleb jako obecného socio-politického procesu, komunikoval ČRo 1 v obou sledovaných intervalech volební kampaně (tabulka č. 18) diferencovaně.

Tab. 18 Hlavní tematické celky charakterizující obecný popis volebního procesu (podíly jsou počítány z celkového počtu témat)

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
Organizace prezidentské volby ⁶	7	6%	7	3%	14	4%
Informace o průběhu prezidentské volby	7	6%	14	6%	21	6%
Reflexe zákonného rámce vymezujícího prezidentskou volbu	33	27%	1	0%	34	10%
Prezidentský diskurz ⁷	4	3%	11	5%	15	4%
Kampaň	17	14%	46	20%	63	18%
Reflexe chování voličů	10	8%	25	11%	35	10%
Reflexe chování politiků a politických stran ⁸	4	3%	16	7%	20	6%
Reflexe role médií v kampani ⁹	8	7%	17	7%	25	7%
Sociální identita kandidáta ¹⁰	9	7%	7	3%	16	5%
Profesní kompetence kandidáta ¹¹	7	6%	6	3%	13	4%
Programová agenda kandidáta	7	6%	21	9%	28	8%
Hodnocení osobnostních charakteristik a morálky kandidáta	5	4%	20	9%	25	7%
Ideové charakteristiky kandidáta ¹²	1	1%	7	3%	8	2%
Reflexe národní identity kandidáta	1	1%	16	7%	17	5%
Reflexe minulosti kandidáta ¹³	2	2%	14	6%	16	5%
Celkem	122	100%	228	100%	350	100%

Poznámka: proměnné umístěné do modrého pole popisují první subagendu, v bílém poli je kandidátská agenda.

V intervalu, který předcházel první volbě, jednoznačně dominovalo téma reflexe zákonného rámce, který vymezuje prezidentskou volbu. Klíčovou roli zde hrály otázky týkající se stížností na organizaci sběru a ověřování petičních archů, reflexe přímé volby ve vazbě na pravomoci prezidenta v ústavě, reflexe modelu financování kampaně. Tento tematický celek de facto vytěsnil podstatnou část agendy, která by běžně patřila kandidátům, respektive jejich programům. Tuto skutečnost ilustruje fakt, že nejčastěji oslovaným mluvčím-zdrojem se stal senátor Okamura, který svými 13ti výstupy ve vysílání zcela zastínil všechny uchazeče o prezidentský úřad připuštěné k volbám.

V intervalu, který předcházel druhé volbě, uvedené téma zcela zmizelo a dominantní pozornost se přelila k dvěma jiným motivům. Jednak k obecnému popisu **kampaně jako**

⁶ Technické přípravy volby prezidenta (organizace, termíny, postupy, srovnání s jinými volbami)

⁷ Pravomoci/mandát prezidenta, představy a očekávání voličů vztahovaná k prezidentovi

⁸ Reakce politiků na kampaň, výsledky voleb

⁹ Komentování role médií včetně upoutávek na prezidentskou debatu/volební speciál, apod.

¹⁰ Reflexe sociální a statusové příslušnosti (včetně popisu rodinného zázemí kandidátů, jejich každodenního života)

¹¹ Zahrnuje reflexi profesní zkušenosti, komunikační kompetence

¹² Identifikace s obecnými hodnotami či partiálními ideologiemi

¹³ Reflexe životní dráhy a kariéry (včetně působení kandidáta v současné vládě)

procesu, v rámci kterého se realizují strategické aktivity. Podstatnou část tohoto tematického celku tvořilo komentování a reflexe průběhu kampaně v domácím i zahraničním tisku. Hlavní motivickou strukturu zde představovalo pojetí kampaně jako závodů, dostihů, mocenské hry. Druhé významné téma představoval popis a reflexe **chování voličů**, respektive jejich reakcí reprezentovaných často formou vox popu, ale i prostřednictvím hlasu celebrit komentujících výsledky apod.

Dalším z hlavních motivů, který se objevoval ve veřejné diskusi před oficiálním započítáním volební kampaně, se týkal ne/legitimity, ale i nelegality prezidentských voleb, a to v souvislosti s nezvládnutým prováděcím předpisem, respektive s nejasnostmi, které se týkaly platnosti podpisů na petičních arších prezidentských kandidátů. V předvolebním vysílání představovalo toto téma, svým rozsahem subagendu. Novináři ČRo 1 se ale nenechali vtáhnout do role arbitra a přijali roli neutrálně informujících pozorovatelů.

Tab. 19 Legitimizace vs. delegitimizace prezidentských voleb (podíly jsou počítány z celkového počtu témat)

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	Počet	podíl	počet	podíl
Neutrální	101	83%	219	96%	320	91%
Legitimizace	5	4%	8	4%	13	4%
Delegitimizace	16	13%	1	0%	17	5%
Celkem	122	100%	228	100%	350	100%

Jak ukazuje tabulka č. 19, drtivá většina témat odvysílaná v ČRo se vyhýbala pozici de/legitimizující instituci prezidentských voleb a držela neutrální tón. Částečnou výjimkou ve smyslu delegitimizační kritiky volebního procesu představovaly jen zmíněné příspěvky, které v prvním kole reflektovaly nezvládnutý proces kontroly petičních archů a s tím spojené právní spory. V druhém kole zcela převládl informačně objektivistický tón. Jinými slovy, ČRo 1 přijal prezidentskou volbu jako socio-politický proces, k jehož legitimitě se více méně nevyjadřoval, respektive nerozehrával téma voleb jako sporného rozhodnutí, které bude českou společnost poškozovat. Tímto nepřímým způsobem jistě přispíval k občanské akceptaci voleb.

4.2.1.1.1. Volební rámce

Při hledání nejvhodnějšího popisu struktury užitých dominantních interpretačních rámců, které žurnalisté ČRo 1 vytvářeli, respektive do kterých vkládali jednotlivá témata „subagendy prezidentské volby“, jsme dospěli k následujícímu tříklastrovému řešení, které rozlišuje následující rámce (tab. 20). Zvolili jsme metodu analýzy K-průměrů, kterou jsme popsali v teoreticko-metodologické kapitole. Tabulka č. 21 ukazuje rozložení hodnot jednotlivých klastrů, jejichž validitu jsme testovali v tabulce č. 22 za použití F-testu (ANOVA).

Tab. 20 Rozdělení souboru podle klastrů a jejich síly

		Počet	Podíl
Klastr	1	64	52 %
	2	23	19 %
	3	35	29 %
Celkem		122	

I. RÁMEC: neutrálně-analytický (52 %)

ČRo 1 nejčastěji užíval rámec, který označujeme pracovním jako **analytický**. Klíčovou roli zde hrálo využití expertních hlasů sociálních vědců (sociologové a politologové), kteří byli osloveni s cílem, aby poskytli veřejnosti analýzu chování kandidátů, respektive volební kampaně, volebních výsledků a o něco méně i analýzu postojů voličů, politiků a role médií v kampani. Jako doplňující, oživující prvek zde byli oslovovány celebrity. ČRo 1 zde přijal roli nezúčastněného pozorovatele, informátora, který se vyhýbal artikulaci postojů, které by legitimizovaly či delegitimizovaly existenci i průběh institucionalizované podoby přímé volby prezidenta. Uvedený charakter daného zarámování výrazně dominoval v období před druhou volbou a nelze jej připisovat výlučně ani zpravodajství ani publicistice. Byl přítomen v obou žánrových typech.

II. RÁMEC: legitimizačně-informační (19 %)

Druhý rámec akcentoval silně legitimizační pohled, který doplňoval informacemi o organizaci volebního procesu. Klíčovou roli zde hrály názory potenciálních voličů, jak běžných občanů, tak celebritních opinion leaderů, respektive sympatizantů jednotlivých kandidátů, kteří často prezentovali veřejnosti svá očekávání od nového prezidenta a obecně tak posilovali pozitivní identifikaci s prezidentskými volbami jako sociopolitickým jednáním. Tato subjektivně zabarvená rovina komunikace byla vyvažována informacemi poskytovanými experty státní správy, kteří se přímo podíleli na organizaci a průběhu voleb. Tento rámec výrazně dominoval ve zpravodajství a byl téměř stejně přítomen v reprezentaci obou kol kampaně.

III. RÁMEC: delegitimizačně-kritický (29 %)

Třetí rámec poskytl posluchačům ČRo 1 možnost nahlížet na prezidentskou volbu optikou slabých míst a nedostatků, které souvisely zvláště s přípravou volebního procesu (sběr podpisů na petiční archy, samotný prováděcí zákon a jeho aplikace). Tento pohled byl uplatňován téměř výhradně v období před první volbou prezidenta. ČRo 1 nechal nastolovat daný rámec primárně expertními hlasy z oboru práva (především soudci a právníci z Ústavního soudu, odborníci na ústavní právo), ale i politiky. Rámec byl přítomen jak ve zpravodajství, tak v publicistice.

Popsané dominantní interpretační rámce naznačují, mimo jiné, i to, jak dodržovali novináři ČRo 1 kritéria názorové vyváženosti a plurality, respektive jaké variantní pohledy na prezidentské volby poskytovali svým posluchačům. Je zřejmé, že klíčové editoriaální východisko, které pomáhalo udržet především informačně neutrální tón, bylo postaveno na roli komentujících expertů. Jejich výběr byl ale realizován tak, že ve své většině legitimizovali status quo, respektive vyhýbali se zásadnější kritice institutu prezidentské volby a už vůbec nenabízeli alternativní řešení.

Naopak, těžiště kritického rámce bylo v hledání možností korekce zákonného rámce, ne v delegitimizaci přímé volby prezidenta. Jinými slovy, odmítnutí principu přímé volby prezidenta bylo zcela marginalizováno. Tábor odpůrců přímé volby byl přítomen výrazně méně, než tomu bylo podle výzkumů veřejného mínění v české společnosti, která ale ve většině tento mechanismus výběru prezidenta podporovala. Nabízí se tak otázka, zda ČRo 1 nepodlehlo nevědomky tlaku jisté kampaňovitosti, která má tendenci přehlížet významné minoritní názory. Rozhodně ale nelze tento postup považovat za zásadní porušení pravidel vyváženosti a názorové proporcionality. Spíše jde o námět pro redakci ČRo 1, zda by nebylo

pro futuro vhodné oslovovat i jiné než zavedené experty, jejichž názor má povahu herecké šarže.

Tab. 21 Mediální rámce prezidentských voleb jako institucionalizovaného procesu

	Číslo klastru			
	1	2	3	Celkem
Hodnocení: legitimizace voleb	,02	,52	,00	,11
Hodnocení: kritika voleb	,02	,00	,46	,14
Forma: kolo 1	,13	,43	1,00	,43
Forma: kolo 2	,88	,57	,00	,57
Forma: zpravodajství	,59	,96	,60	,66
Forma: publicistika	,41	,04	,40	,34
Definice problému: politik	,19	,00	,49	,24
Definice problému: právník	,00	,00	,43	,12
Definice problému: politolog, sociolog	,23	,04	,09	,16
Hodnocení: VIP, sympatizant, vox pop	,02	,52	,00	,20
Definice problému: představitel veřejné správy	,05	,57	,17	,18
Téma: organizace volby	,03	,48	,03	,11
Téma: průběh volby	,03	,78	,03	,17
Téma: zákonný rámec	,02	,00	,94	,28
Téma: kampaň	,81	,04	,06	,45
Téma: chování voličů	,45	,17	,06	,29
Téma: chování politiků	,31	,00	,00	,16
Téma: role médií v kampani	,30	,17	,06	,20
Téma: očekávání od prezidenta	,05	,22	,03	,07
Téma: výsledky voleb a jejich analýza	,20	,00	,00	,11
Definice problému: kandidát	,95	,13	,14	,57

Tab. 22 Vliv proměnných na shlukování případů podle F-testu (ANOVA)

	Cluster		Error		F	Sig.
	Mean Square	Df	Mean Square	df		
Hodnocení: legitimizace voleb	2,446	2	,057	119	43,285	,000
Hodnocení: kritika voleb	2,481	2	,081	119	30,525	,000
Forma: kolo 1	8,662	2	,106	119	81,467	,000
Forma: kolo 2	8,662	2	,106	119	81,467	,000
Forma: zpravodajství	1,214	2	,208	119	5,825	,004
Forma: publicistika	1,214	2	,208	119	5,825	,004
Definice problému: politik	1,807	2	,155	119	11,627	,000
Definice problému: právník	2,292	2	,072	119	31,823	,000
Definice problému: politolog, sociolog	,429	2	,128	119	3,359	,038

Hodnocení: VIP, sympatizant, vox pop	1,889	2	,135	119	13,965	,000
Definice problému: představitel veřejné správy	2,275	2	,113	119	20,078	,000
Téma: organizace volby	1,873	2	,073	119	25,769	,000
Téma: průběh volby	5,282	2	,057	119	92,131	,000
Téma: zákonný rámec	10,827	2	,024	119	448,921	,000
Téma: kampaň	8,806	2	,106	119	83,222	,000
Téma: chování voličů	1,955	2	,177	119	11,051	,000
Téma: chování politiků	1,486	2	,116	119	12,858	,000
Téma: role médií v kampani	,664	2	,156	119	4,259	,016
Téma: očekávání od prezidenta	,296	2	,065	119	4,550	,012
Téma: výsledky voleb a jejich analýza	,628	2	,087	119	7,210	,001
Definice problému: kandidát	10,111	2	,082	119	123,356	,000

4.2.1.2. Kandidáti: tematická analýza

Při popisu „kandidátské subagendy“ začneme analýzou proměnných, které nejlépe indikují dodržení kritéria vyváženosti, respektive proporcionality zastoupení jednotlivých uchazečů o prezidentský úřad.

Tab. 23 Stopáž kandidátů ve vysílání Hlavních zpráv a Ozvěn dne v sekundách podle kola volby

		1. kolo	2. kolo	Celkem
Zeman	Počet přímých účastí ve vysílání+ vystoupení ze záznamu	2	9	11
	Celkový čas promluv	131	208	339
Schwarzenberg	Počet přímých účastí ve vysílání+ vystoupení ze záznamu	2	12	14
	Celkový čas promluv	99	165	264
Fischer	Počet přímých účastí ve vysílání+ vystoupení ze záznamu	2	.	2
	Celkový čas promluv	13	.	13
Dienstbier	Počet přímých účastí ve vysílání+ vystoupení ze záznamu	2	.	2
	Celkový čas promluv	73	.	73
Franz	Počet přímých účastí ve vysílání+ vystoupení ze záznamu	.	.	.
	Celkový čas promluv	.	.	.
Roithová	Počet přímých účastí ve vysílání+ vystoupení ze záznamu	.	1	1
	Celkový čas promluv	.	1	1
Fischerová	Počet přímých účastí ve vysílání+ vystoupení ze záznamu	.	1	1
	Celkový čas promluv	.	1	1
Sobotka	Počet přímých účastí ve vysílání+ vystoupení ze záznamu	.	.	.
	Celkový čas promluv	.	.	.
Bobošíková	Počet přímých účastí ve vysílání+ vystoupení ze záznamu	1	.	1
	Celkový čas promluv	60	.	60

Poznámka: rozložení četností poněkud narušuje u některých kandidátů fakt, že jejich „tematický cyklus „Hledá se prezident“ byl odvysílán před dnem 15.12. , který představuje první den naší analýzy.

V období před první volbou nevěnovaly Hlavní zprávy a publicistické části Ozvěn dne žádnému z kandidátů příliš velkou pozornost a přesunuly ji na jiné diskusní a publicistické pořady (20 minut RŽ, předvolební diskuse, ranní interview), které budeme analyzovat v další kapitole. Speciální případ představuje zařazení cyklu „Hledá se prezident“ „, jehož podstatné fragmenty byly odvysílány ve sledovaných relacích. Vzhledem k tomu, že pořad začal být vysílán již před 15.12., kdy začíná naše analýza, nejsou data uvedená v tabulce č. 23 korektně srovnatelná pro všechny kandidáty. Proto jsme odfiltrovali v následující tabulce podíl vstupů a promluv kandidátů, které byly spojeny s tímto pořadem.

Jinými slovy, analyticky relevantní je až distribuce vysílacího prostoru věnovaného kandidátům v období před druhou volbou. V tabulce č. 24 vidíme, že sledované relace poskytly mírně více času M. Zemanovi. Jako podstatnější ukazatel se ale ukazuje počet účastí, který byl naopak vyšší u K. Schwarzenberga, jenž byl v jednom ze sledovaných pořadů přítomen téměř každý den. M. Zeman, jehož mluvní projev byl košatější a moderátoři měli velký problém korigovat délku jeho promluvy, byl ze čtrnácti vysílacích dnů přítomen pouze devětkrát. Přepočteme-li dané účasti na jednotlivé pořady, nejedná se ale o zásadní rozdíl, který porušoval vyváženost z pohledu prostoru poskytnutého kandidátům k vyjádření.

Tab. 24 Stopáž kandidátů ve vysílání Hlavních zpráv a Ozvěn dne v sekundách podle kola volby (bez vstupů spojených s cyklem „Hledá se prezident“)

		1. kolo	2. kolo	Celkem
Zeman	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	1	9	10
	Celkový čas promluvy	35	208	243
Schwarzenberg	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	1	12	13
	Celkový čas promluvy	7	165	172
Fischer	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	2	.	2
	Celkový čas promluvy	13	.	13
Dienstbier	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	1	.	1
	Celkový čas promluvy	10	.	10
Franz	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	.	.	.
	Celkový čas promluvy	.	.	.
Roithová	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	.	1	1
	Celkový čas promluvy	.	1	1
Fischerová	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	.	1	1
	Celkový čas promluvy	.	1	1
Sobotka	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	.	.	.
	Celkový čas promluvy	.	.	.
Bobošíková	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	.	.	.
	Celkový čas promluvy	.	.	.

Jako další indikátor „vizibility“ (Mannheim, 1987), či v našem případě „hlasitosti“ kandidátů, se v teorii a výzkumu uvádí „četnost zmínek“ o kandidátovi. Jde o indikátor, který měří „hlasitost kandidáta v jeho „nepřítomnosti“. Analýza distribuce zmínek o kandidátech indikuje, jak dané pořady/relace reflektují a manifestují míru jejich relevance. V daném případě není rozhodující, zda jde o zmínky s pozitivní nebo negativní valencí. Tímto kritériem se budeme zabývat později. Momentálně nás zajímá indikátor přítomnosti kandidáta ve

vysílání, a to ve formě, která se realizuje jako odkazování či zmiňování některých aspektů kandidátova programu, osobnostního profilu či konkrétního chování v kampani.

Jak ukazuje tabulka č. 25, již v měřeném intervalu před první volbou byla patrná vyšší relevance, kterou ČRo 1 připisoval pozdějším finalistům. Zvláště v případě M. Zemana byl tento rys patrný. Jde ale o relativně nízké hodnoty způsobené již zmíněnou malou pozorností věnovanou kandidátům v prvním měřeném intervalu. Proto mají i v tomto případě vyšší výpovědní hodnotu data z druhého měřeného období. Nárůst zmínek je zde výrazný a indikuje, jak radikálně zvýšil ČRo 1 zájem o prezidentské kandidáty. V případě zmínek týkajících se M. Zemana šlo o téměř sedminásobek. U K. Schwarzenberga dokonce o téměř osminásobek. Paradoxní ukázkou nezájmu o ostatní kandidáty v prvním měřeném intervalu je vyšší míra „hlasitosti“ většiny z nich v kole druhém, kdy nekandidovali, ale stali se součástí předvolebních spekulací o dělbě a přelévání hlasů jejich voličů.

Ani ve druhém kole nemůžeme hovořit o signifikantně vyšší hlasitosti jednoho z kandidátů. Opticky výrazně vyšší tematizovaná „hlasitost“ M. Zemana vznikla de facto až poslední den po vyhlášení výsledků, kdy mu byla jako zvolenému prezidentovi věnována vyšší pozornost, respektive byl zmiňován 14krát více než jeho soupeř. Distribuci zájmu o oba finalisty, respektive míru jejich hlasitosti v posledních 14 dnech před volbou ukazuje spojnicový graf č.1, na kterém je vidět zmíněný nárůst pozornosti pozdějšímu prezidentovi v den vyhlášení voleb.

Z pohledu sledovaného kritéria vyváženosti, respektive proporcionálního zastoupení zmínek o obou kandidátech lze tak spíše upozornit na mírně podrepresentované kandidáty, kteří v prvním kole neuspěli. Rozdíl mezi finalisty nelze považovat za tak výrazný, aby bylo možné konstatovat porušení vyváženosti.

Tab. 25 Počet zmínek o kandidátech podle kola volby

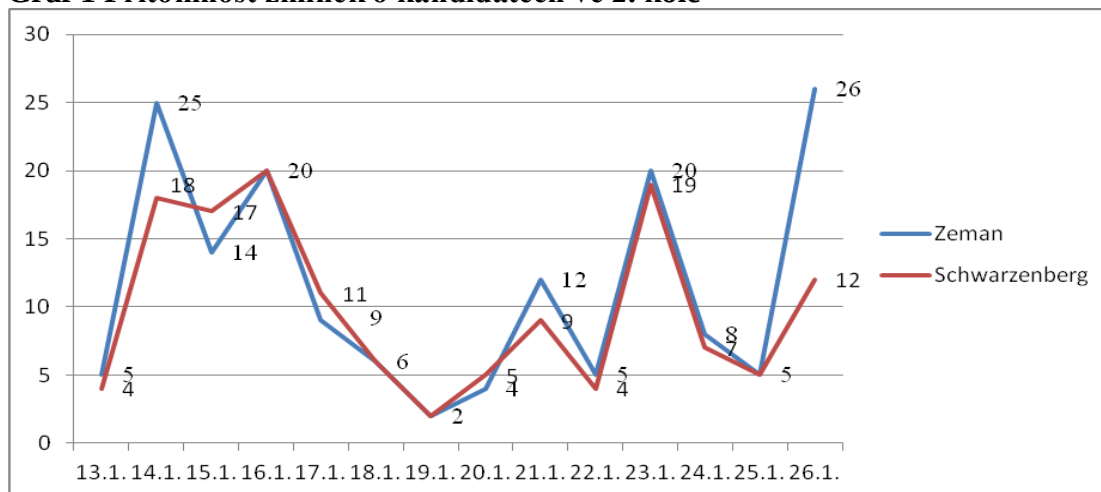
		1. kolo	2. kolo ¹⁴	Celkem
Zeman	Průměrný počet zmínek na relaci	2,00	3,29	3,03
	Směrodatná odchylka	1,477	2,708	2,556
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	12	49	61
	Počet zmínek	24	161	185
Schwarzenberg	Průměrný počet zmínek na relaci	1,80	3,02	2,80
	Směrodatná odchylka	1,229	2,436	2,307
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	10	46	56
	Počet zmínek	18	139	157
Fischer	Průměrný počet zmínek na relaci	1,83	1,58	1,67
	Směrodatná odchylka	,983	,900	,907
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	6	12	18
	Počet zmínek	11	19	30
Dienstbier	Průměrný počet zmínek na relaci	1,25	2,00	1,63
	Směrodatná odchylka	,500	1,414	1,061
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	4	4	8
	Počet zmínek	5	8	13
Franz	Průměrný počet zmínek na relaci	1,83	1,00	1,63
	Směrodatná odchylka	,753	,000	,744

¹⁴ V 1. kole bylo odvysíláno 60 relací, v 2. kole 62 sledovaných relací.

	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	6	2	8
	Počet zmínek	11	2	13
Roithová	Průměrný počet zmínek na relaci	2,00	1,00	1,50
	Směrodatná odchylka	,000	,000	,577
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	2	2	4
	Počet zmínek	4	2	6
Fischerová	Průměrná stopáž promluvy na relaci	1,25	1,50	1,33
	Směrodatná odchylka	,500	,707	,516
	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	4	2	6
	Počet zmínek	5	3	8
Sobotka	Průměrný počet zmínek na relaci	1,25	1,33	1,30
	Směrodatná odchylka	,500	,516	,483
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	4	6	10
	Počet zmínek	5	8	13
Bobošíková	Průměrný počet zmínek na relaci	1,75	1,00	1,50
	Směrodatná odchylka	,957	,000	,837
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	4	2	6
	Počet zmínek	7	2	9

Poznámka: vynechány nekomparabilní odkazy na cyklus „Hledá se prezident“

Graf 1 Přítomnost zmínek o kandidátech ve 2. kole

Tab. 26 Pozornost věnovaná kandidátům ve sledovaných pořadech v 2. kole podle počtu zmínek

	Zeman	Schwarzenberg	Celkem
Hlavní zprávy 8.00	4	4	8
Hlavní zprávy 12.00	12	12	24
Hlavní zprávy 18.00	64	44	108
Ozvěny dne cca 12.10	40	31	71
Ozvěny dne cca 18.10	41	48	89
Celkem	161	139	300

Vedle „hlasitosti“, kterou jsme operacionalizovali prostřednictvím indikátorů přítomnosti ve vysílání, stopáže a počtu zmínek, bylo pro výsledný obraz kandidátů klíčové jejich tematické zarámování. Pokusíme se proto popsat základní tematické okruhy spojované s kandidáty a porovnat objektivitu, respektive vyváženost a nestrannost sledované mediální praxe.

Vzhledem k výše uvedenému minimálnímu pokrytí kandidátů, kteří neuspěli v prvním kole, bylo analyticky relevantní zabývat se pouze tematickým zarámováním dvou nejsilnějších uchazečů o prezidentský úřad. Údaje z prvního kola o zbývajících kandidátech jsou uvedeny v příloze.

Podíváme-li se na tematické zarámování nejsilnějších kandidátů v komparační perspektivě (tab. 27), vidíme, že každému připsal ČRo 1 jinou dominantní charakteristiku, skrze kterou jej nahlížel a hodnotil. M. Zeman byl zvláště v intervalu před druhou volbou posuzován v kontextu svých osobnostních rysů a morálních kvalit. Bylo posuzováno nejen financování jeho kampaně, ale i vazby na různé zájmové skupiny apod. Jinými slovy, sledované pořady ČRo 1 se zaměřily primárně na jeho osobnostní a morální integritu, což posiluje i druhé nejsilnější obsazené téma, které zahrnovalo retrospektivní hodnocení životní a profesní dráhy kandidáta.

Tab. 27 Komparace tematického zarámování M. Zeman vs. K. Schwarzenberg

	ZEMAN						SCHWARZENBERG					
	1. kolo		2. kolo		Celkem		1. kolo		2. kolo		Celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Sociální identita	2	17	5	10	7	11	4	25	5	9	9	13
Profesní kompetence	2	17	5	10	7	11	3	19	2	4	5	7
Programová agenda kandidátů a jejich politická vize	2	17	10	20	12	19	1	6	11	21	12	17
Osobnostní a morální hodnocení	3	25	18	36	21	34	4	25	8	15	12	17
Ideová charakteristika	1	8	4	8	5	8	0	0	2	4	2	3
Národní identita	0	0	1	2	1	2	0	0	16	30	16	23
Retrospektivní hodnocení	2	17	7	14	9	15	2	13	7	13	9	13
Celkem	12	100	50	100	62	100	16	100	53	100	69	100

Poněkud jinak tomu bylo u K. Schwarzenberga, kterému ale podobně jako jeho soupeři vyrostlo v druhém kole nové téma, které se v analyzovaném intervalu před první volbou vůbec neobjevilo. Téma **národní identity**, které reflektovalo otázky jeho kulturní, zvláště jazykové blízkosti. S tímto tématem se pojilo i druhé nově se zjevivší téma, které souviselo s retrospektivním hodnocením jeho životní a profesní dráhy a de facto reflektovalo jeho

rodinnou historii, dokonce i před datum jeho narození. Je zajímavé, že dominantní téma, skrze které nahlíželi novináři M. Zemana, měl K. Schwarzenberg obsazeno poloviční frekvencí. Jinými slovy, jak ukážeme dále, ČRo 1 přikládal na kandidáty s odlišnou individuální, sociální i profesní historií poněkud jiné výkladové rámce. Nelze ale říci, že by tematické spektrum uplatňované na oba kandidáty jednoznačně favorizovalo jednoho a poškozovalo druhého, tedy bylo nevyvážené. Je spíše profesní otázkou, zda muselo zpravodajství a publicistika do té míry plavat s dominantním proudem, respektive zda se dostatečně pokoušelo hledat jiná témata než modelové matrice „arogantního stoupence starých pořádků“ a „cizáka s podivnou minulostí“. Je ale samozřejmé, že ČRo musel obě agendy reflektovat, respektive uvádět informace s nimi spojené na pravou míru. Z celkové analýzy vyplývá, že se ČRo1 víceméně spokojil s touto rolí glosátora, který nemá snahu hlavní tematický proud formovat, ale jen jeho téma více méně nekonzistentně sdílel. Tato poznámka se samozřejmě týká především publicistických příspěvků.

Uvedený tematický popis rozhlasové rozpravy o prezidentských kandidátech je třeba ještě doplnit analýzou valence, hodnocení kandidátů v jednotlivých tematických celcích, jak je ukazuje tabulka č. 28. Dominantně negativně hodnoceným tématem byla u M. Zemana již zmíněná osobnostní subagenda, v případě jeho soupeře téma artikulující jeho národní identitu. Podstatnější je ale zjištění, že celková valence příspěvků vztažených k M. Zemanovi je viditelně negativnější než u jeho soupeře. Podíl témat s pozitivní/negativní valencí vyznívá jasně 16:24 ve prospěch kritického hodnocení. Tento poměr byl u K. Schwarzenberga přesně opačný 23:18, a to při téměř stejném počtu příspěvků. Zde už se jasněji manifestuje mírná favorizace tohoto kandidáta, která, jak ukážeme dále, byla přítomna i v dalších analyzovaných pořadech.

Tab. 28 Hodnocení kandidátů podle dominantních témat

	ZEMAN								SCHWARZENBERG							
	neutrální		+		-		celkem		neutrální		+		-		Celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Sociální identita	7	32	0	0	0	0	7	11	9	38	0	0	0	0	9	14
Profesní kompetence	1	5	6	38	0	0	7	11	0	0	3	13	2	11	5	8
Osobnostní a morální hodnocení	1	5	7	44	13	54	21	34	0	0	11	48	1	6	12	18
Národní identita	1	5	0	0	0	0	1	2	3	13	2	9	11	61	16	25
Retrospektivní hodnocení	2	9	1	6	6	25	9	15	5	21	1	4	3	17	9	14
Programová agenda kandidátů a jejich politická vize	5	23	2	13	5	21	12	19	5	21	6	26	1	6	12	18
Ideová charakteristika	5	23	0	0	0	0	5	8	2	8	0	0	0	0	2	3
Celkem	22	100	16	100	24	100	62	100	24	100	23	100	18	100	65	100

Uvedené zjištění otevírá další otázku. Kdo vytvářel tento negativnější obraz Miloše Zemana? Šlo o produkt expertního postoje externích komentátorů či analytiků, nebo o hlas kmenových redaktorů ČRo či jiných mluvčích, kteří vystupovali ve sledovaných relacích?

Tabulka č. 29 ukazuje, že Zemanův negativní obraz byl budován primárně experty, Schwarzenbergův konkurenčními politiky. Podstatné je ale druhé zjištění, které ukazuje, že

naznačený favorizační spin přítomný v obraze neúspěšného finalisty, byl nejsilněji podporován kmenovými novináři ČRo 1. Uvedené rozdíly nejsou velké, ale zapadají do mozaiky dílčích favorizací téhož kandidáta.

Tab. 29 Hodnocení kandidátů podle struktury mluvčích

	ZEMAN								SCHWARZENBERG							
	neutrální		+		-		celkem		Neutrální		+		-		celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Redakce	23	62	8	22	6	16	37	36	24	60	16	40	0	0	40	40
Expert	8	31	6	23	12	46	26	25	11	41	11	41	5	19	27	27
Politik	3	11	14	52	10	37	27	26	2	9	6	26	15	65	23	23
Vox pop	1	7	9	64	4	29	14	13	0	0	8	73	3	27	11	11
Celkem	35	34	37	36	32	31	104	100	37	37	41	41	23	23	101	100

Na závěr této podkapitoly, podobě jako v případě „prezidentských voleb“, shrneme uvedené dílčí charakteristiky za pomoci klastrové analýzy a naznačíme, jaké dominantní interpretační rámce uplatňoval ČRo 1 na dva nejsilnější prezidentské kandidáty. Jak vyplývá z výše prezentovaných dat, bylo pokrytí ostatních uchazečů o prezidentský úřad natolik „řídké“, že v jejich případě neumožňuje korektně provést klastrovou analýzu.

4.2.1.2.1. Kandidátské rámce

Při hledání nejvhodnějšího popisu struktury užitých dominantních interpretačních rámců, které žurnalisté ČRo 1 vytvářeli, respektive do kterých vkládali dva nejsilnější kandidáty, jsme dospěli k následujícím dvěma tříklastrovým řešením (tabulky č. 30, 33). I v tomto případě jsme zvolili metodu analýzy K-průměrů, kterou jsme popsali v teoreticko-metodologické kapitole. Validitu jednotlivých řešení testujeme v tabulkách č. 31 a č. 34 za použití F-testu (ANOVA).

Řešení, které přibližuje komplexní rámce, které vytvářely obraz M. Zemana, pracuje se třemi více méně stejně silnými klastry.

Tab. 30 Rozdělení souboru podle klastrů a jejich síly

		Počet	Podíl
Klastr	1	35	34 %
	2	37	35 %
	3	32	31 %
Celkem		104	100 %

I. Rámec: neutrálně popisný (34 %)

V tomto rámci, který zahrnoval třetinu všech prezentovaných témat spjatých M. Zemanem, byl tento prezidentský kandidát, respektive jeho vystupování v kampani, přibližován převážně kmenovými redaktory ČRo1, kteří se více méně vyhýbali jak jeho kritice, tak i adoraci. Takto postupovala i část oslovených expertů. Rámec ale akcentuje sociální identitu kandidáta, aniž by ovšem zdůrazňoval její ideologickou komponentu.

II. Rámec: favorizace různými skupinami (35 %)

Tento rámec, do kterého byl M. Zeman zasazován, konstruovali především sympatizující politici, částečně i voliči skrze hlas lidu a někteří kmenoví redaktori ČRo 1, kteří akcentovali nejen Zemanovy osobnostní charakteristiky (vtipnost), které z něj činí vhodného kandidáta,

ale i profesní kompetence, politickou zkušenost a rétorickou zdatnost (oblíbená floskule řady mluvčích týkající se kandidátovi komunikační kompetence).

III. Rámec: expertní a politické kritiky (31%)

Určujícím motivem tohoto rámce odmítajícího M. Zemana jako budoucího prezidenta byla kritika osobnostních, morálních kvalit ilustrovaná především odkazy na jeho minulost spojovanou s opoziční smlouvou a některými kontroverzními osobnostmi. Tento rámec primárně definovali experti a politici/protikandidáti.

Tab. 31 Mediální rámce M. Zemana: průměrné hodnoty proměnných v jednotlivých klastrech

	Číslo klastru			
	1	2	3	Celkem
Hodnocení: bez hodnocení	1,00	,00	,00	,34
Hodnocení: favoritce	,00	1,00	,00	,36
Hodnocení: kritika	,00	,00	1,00	,31
Téma: analýza kampaně	,29	,03	,06	,13
Téma: chování voličů	,06	,24	,06	,13
Téma: chování politiků	,03	,30	,13	,15
Téma: akcentování sociální identity	,20	,00	,00	,07
Téma: akcentování profesních kompetencí	,03	,16	,00	,07
Téma: akcentování osobnostních (morálních) vlastností	,03	,19	,41	,20
Téma: ideové charakteristiky kandidáta	,14	,00	,00	,05
Téma: akcentování minulosti kandidáta	,06	,03	,19	,09
Definice problému: moderátor/komentátor ČRo	,66	,22	,19	,36
Definice problému: expert	,23	,16	,38	,25
Definice problému: politik	,09	,38	,31	,26
Hodnocení: vox pop	,03	,24	,13	,13

Tab. 32 Vliv proměnných na shlukování případů podle F-testu (ANOVA)

	Cluster		Error		F	Sig.
	Mean Square	df	Mean Square	Df		
Hodnocení: bez hodnocení	11,611	2	,000	101	.	.
Hodnocení: favoritce	11,918	2	,000	101	.	.
Hodnocení: kritika	11,077	2	,000	101	.	.
Téma: analýza kampaně	,692	2	,099	101	6,996	,001
Téma: chování voličů	,402	2	,105	101	3,838	,025
Hodnocení: chování politiků	,669	2	,121	101	5,535	,005
Téma: akcentování sociální identity	,464	2	,055	101	8,376	,000
Téma: akcentování profesních kompetencí	,265	2	,059	101	4,465	,014
Téma: akcentování osobnostních (morálních) vlastností	1,197	2	,142	101	8,415	,000
Téma: ideové charakteristiky kandidáta	,237	2	,042	101	5,584	,005
Téma: akcentování minulosti kandidáta	,244	2	,077	101	3,183	,046
Definice problému: moderátor/komentátor ČRo	2,403	2	,188	101	12,752	,000
Definice problému: expert	,401	2	,185	101	2,165	,120
Definice problému: politik	,835	2	,181	101	4,603	,012
Definice problému: vox pop	,417	2	,112	101	3,729	,027

Optimální řešení komplexních klastrů používaných při konstrukci obrazu K. Schwarzenberga vypadá následovně. Rámce jsou více méně rovnoměrně rozložené, jak ukazuje tabulka č. 33.

Tab. 33 Rozdělení souboru podle klastrů

		Počet	Podíl
Klastr	1	37	36 %
	2	36	36 %
	3	28	28 %
Celkem		101	100 %

I. Rámec: neutrální analýza kampaně (36 %)

Šlo primárně o rámec budovaný moderátory a komentátory ČRo 1 a částečně oslovenými experty, kteří komentovali chování K. Schwarzenberga v kampani a pokoušeli se neutrálně přiblížit jeho sociální, statusovou identitu.

II. Rámec: favorizující (36 %)

K. Schwarzenberg zde byl pozitivně rámován nejen moderátory a komentátory ČRo 1, ale i experty a částečně i hlasem lidu. Podstatu této podpory představovaly argumenty poukazující především na jeho osobnostní a morální kvality a podporu voličů.

III. Rámec: kritický (28 %)

Relativně nejslabší rámec definovali především opoziční politici a protikandidáti. Akcentovali přitom především problematiku Schwarzenbergovi kulturní identity, respektive jeho kulturní vzdálenost, která jej činí nevhodným adeptem na pozici prezidenta.

Tab. 34 Mediální rámce K. Schwarzenberga - průměrné hodnoty proměnných v jednotlivých klastrech

	Číslo klastru			
	1	2	3	Celkem
Hodnocení: bez hodnocení	1,00	,00	,00	,37
Hodnocení: favorite	,00	1,00	,18	,41
Hodnocení: kritika	,00	,00	,82	,23
Téma: analýza kampaně	,32	,11	,04	,17
Téma: chování voličů	,03	,22	,00	,09
Hodnocení: chování politiků	,00	,03	,32	,10
Téma: akcentování sociální identity	,24	,00	,00	,09
Téma: akcentování profesních kompetencí	,00	,31	,04	,12
Téma: akcentování osobnostních (morálních) vlastností	,08	,06	,39	,16
Definice problému: moderátor/komentátor ČRo	,65	,44	,00	,40
Definice problému: expert	,30	,31	,18	,27
Definice problému: politik	,05	,03	,71	,23
Definice problému: vox pop	,00	,22	,11	,11

Tab. 35 Vliv proměnných na shlukování případů podle F-testu (ANOVA)

	Cluster		Error		F	Sig.
	Mean Square	df	Mean Square	df		
Hodnocení: bez hodnocení	11,723	2	,000	98	.	.
Hodnocení: favoritce	10,125	2	,042	98	241,583	,000
Hodnocení: kritika	6,828	2	,042	98	162,913	,000
Téma: analýza kampaně	,755	2	,129	98	5,862	,004
Téma: chování voličů	,501	2	,073	98	6,829	,002
Hodnocení: chování politiků	,965	2	,072	98	13,362	,000
Téma: akcentování sociální identity	,694	2	,069	98	9,980	,000
Téma: akcentování profesních kompetencí	,986	2	,088	98	11,226	,000
Téma: akcentování osobnostních (morálních) vlastností	1,071	2	,116	98	9,265	,000
Definice problému: moderátor/komentátor ČRo	3,419	2	,177	98	19,341	,000
Definice problému: expert	,153	2	,199	98	,771	,465
Definice problému: politik	4,592	2	,088	98	52,459	,000
Definice problému: vox pop	,451	2	,091	98	4,961	,009

4.2.2. Obrazy: kvalitativní analýza publicistické části Ozvěn dne

Jak jsme naznačili v teoretické expozici, struktura a obsah rámců má klíčový význam pro výsledný mediální obraz reprezentovaných událostí, jednání či sociálních aktérů. Bylo by ale chybou rámce a mediální obrazy ztotožňovat. Rámce vytvářejí podmínky a determinují formy dekodování obsahu. Mediální obraz reprezentuje abstraktní kvalitu nebo ideu, která vznikla na základě určité manipulace se symboly, respektive znaky do komplexnějších komunikátů (například zpráv, reportáží či komentářů), jejichž způsob čtení byl předdefinován pro čtenáře formou zarámování. Mediální obraz je tedy komplexnější než rámec. Má povahu typifikovaného, zjednodušeného symbolu či přesněji znakové sestavy, která reprezentuje konkrétní objekty a události, do kterých se promítají jak představy, postoje, názory a zkušenosti jejich tvůrců, tak i konzumentů (Volek, 2013).

V této kapitole se pokusíme přiblížit především obraz kandidátů na úřad prezidenta. Prezidentské volby do značné míry proběhly jako proces, který byl silně determinován především střetem dvou nejsilnějších mediálních obrazů, které se pokusíme komparovat nejen kvantitativní, ale i kvalitativní cestou. Přesněji řečeno, porovnáme konstrukční postupy, které byly ve sledovaných pořadech použity a pokusíme se tak odpovědět na otázku: ***Zda byly mediální obrazy jednotlivých prezidentských kandidátů vytvářeny v souladu s kritériem objektivitu a vyváženosti?***

Otázka, do jaké míry bylo předvolební vysílání ČRo 1 objektivní a nestranné, má samozřejmě i svou kvalitativně zachytitelnou dimenzi, která může prohloubit porozumění tomu, jak postupoval sledovaný pořad (publicistická část Ozvěn dne) při konstrukci obrazu daného fenoménu, v našem případě obrazu kandidátů.

Soustředili jsme se především na následující otázky:

- A/ jak se promítalo komunikační chování kmenových moderátorů, reportérů a komentátorů ČRo 1 do jejich hodnocení prezidentských kandidátů. Náš hlavní zájem se soustředil na

to, jak artikulovali své postoje v rovině sympatie/antipatie, kritiky/chvály a přijímání/odmítání hodnot či typů jednání, které uchazečům o prezidentský úřad připisovali.

- B/ zda vůbec a v jaké podobě bylo možné zachytit a popsat hlavní profesní selhání a fauly, které lze považovat za jednoznačné porušení objektivity, respektive nestrannosti. Sledovaná část Ozvěn dne má hybridní povahu, ve které se mísí zpravodajské prvky s čistě publicistickými žánry (rozhovor, komentář) a je tudíž sycena primárně hodnotícími výrazovými prostředky. Vycházeli jsme proto z toho, že výrazové prostředky, které zde měl rozhlas k dispozici, byly zatíženy hodnotícími významy, které tvořily zvláště v tomto formátu integrální součást rozhlasové řeči. Proto jsme se soustředili v této druhé analytické rovině jen na výrazné, jednoznačné situace, u kterých jsme mohli srovnávat, jak je řešili žurnalisté zvláště ve vztahu k ostatním kandidátům. Uvedené situace a kritéria jsme čerpali mimo jiné i z „PRAVIDEL PŘEDVOLEBNÍHO VYSÍLÁNÍ ČESKÉHO ROZHLASU - PREZIDENTSKÉ VOLBY 2013“ z 30. 10. 2012. Soustředili jsme se tak zvláště na tyto problémové okruhy:

1/ PROFESNÍ FAULY KMENOVÝCH ŽURNALISTŮ ČRo 1, kteří:

- a/ straní jednomu z kandidátů (přímo i nepřímo)
- b/ snižují či zesměšňují kandidáta/y (přímo nepřímo)
- c/ nekorigují hosta/y, kteří poškozují kandidáta za použití nekorektních argumentů nebo mu naopak zjevně straní, byť byl pozván do vysílání jako neutrální hodnotitel

2/ VĚCNÁ POCHYBNÍ KMENOVÝCH ŽURNALISTŮ ČRo 1, kteří:

- a/ vytvářejí zpravodajské artefakty stereotypizovaným popisem událostí, jež tímto způsobem mytologizují
- b/ uvádějí nepřesné informace
- c/ zkreslují informace
- d/ potlačují relevantní informace
- e/ nekorektně prezentují a interpretují data výzkumy veřejného mínění

Jako základní metodu jsme využili zvláště koncepci kvalitativní obsahové analýzy (Neuendorf, 2004) a interpretativního čtení (Kronick, 1997). Jak jsme uvedli v teoreticko-metodologické kapitole, pro kvalitativní analýzu platí, že nechápe význam určitého jevu na základě jeho frekvenční nasycenosti, ale soustřeďuje se na akcenty samotných mluvčích. Ty se snaží ex post rekonstruovat a interpretovat s cílem ukázat, jakou roli hrály v procesu konstrukce mediálního obrazu – v našem případě obrazů kandidátů.

Jinými slovy, soustředili jsme se proto na sledování argumentačních postupů a výrazových prostředků, které mohly vést k porušení výše uvedených kritérií objektivity, resp. nestrannosti. Základní analytickou jednotkou nebyla jen promluva/výrok profesionálního komunikátora, pracujícího pro ČRo 1, ale i výběr hostů, respektive obraz, který na základě interakcí reprezentanta ČRo 1 a hostů vznikl.

Analýza probíhala tak, že jsme zaznamenávali jednotlivé relevantní komunikační situace, respektive promluvy, které odpovídaly výše zmíněným problémovým okruhům (viz. polostrukturovaný záznamový arch uvedený v příloze). V následujících poznámkách tak upozorníme na takové situace a porušení výše popsaných profesních kritérií, které podle našeho názoru intervenovalo do celkového vyznění obrazů jednotlivých kandidátů:

4.2.2.1. Schémata, vzorce, rámce

Pokud máme odpovědět na otázku, jak postupoval ČRo 1 při reprezentaci kandidátů na prezidenta ČR, musíme hned na počátku zmínit roli dominantních kulturních rámců, jež často nevědomě spouštějí profesní jednání novinářů a tlačí je k redukci komplexity popisovaných situací. Tak tomu bylo i v našem případě. Významnou roli při popisu dané předvolební kampaně sehrálo využívání prefabrikovaných, obecných interpretačních rámců, jak je definuje např. De Vreese (2005).

Jejich užití představovalo rutinní praxi, která částečně vyvazovala novináře z dilematu „kam či co s ní/ním“, míněno s událostí/tématem. Šlo de facto o práci s modelovými situacemi, které redukují a zjednodušují popisovanou realitu do snadno pochopitelných kognitivních schémat. Jejich existenci a efektivitu popisuje a vysvětluje například Doris Graber (1984) a její teorie „cognitive misers“ či výzkumy, které měřily efektivitu „rámcování“ (Kahneman, Tversky 1984; Iyengar, Kinder 2010)¹⁵.

Variabilita užitých obecných rámců v publicistické části Ozvěn dne nebyla široká, a tím spíše sloužila k zpřehlednění typizace charakteristik kandidátů a jejich vztahů. Novináři tak vykládali nezdídku průběh prezidentských voleb podle logiky uvedených rámců, která ale ne vždy korespondovala s ději v předvolební kampani. Typickým příkladem byla ne zcela přesná identifikace M. Zemana jako jednoznačně levicového kandidáta, který ale byl fakticky podporován nezanedbatelnou částí pravicových a středových voličů. Přijetí logiky binárních opozicí, respektive dramatizační logiky „konfliktního rámce“ si zde de facto vynutilo posunutí vítězného kandidáta do krajnější, levicovější pozice, než kterou skutečně zastával. Někteří podezíraví kritici by možná poznamenali, že takový postup měl za cíl otevřít středový prostor pro druhého, pravicového kandidáta – K. Schwarzenberga. Tento soud ale naše analýza, respektive zvolená metoda potvrdit nemůže.

Stejná struktura rámcování formou silně reduktivní typizace byla přítomna i v druhé binární opozici, která redukovala charakteristiky obou kandidátů na role „aristokrata“ a „plebejce“. ČRo nepostupoval v tomto ohledu ve stylu bulvárních médií a nepracoval s explicitními „sémantickými nálepkami“ označujícími jednoho kandidáta jako „knížete“ a druhého jako „plebejce“. Postup jeho žurnalistů byl v tomto ohledu v manifestní rovině nepříznakový, ale z řady nepřímých konotací vystupuje na světlo obraz, který splňuje požadavky rámce, jenž umožnil mediálně efektivní aranžmá, které poskytovalo posluchačům srozumitelnější a novinářům lépe zpracovatelné vyprávění. Vyprávění, které se jim dobře exponovalo i rozvíjelo jako jednoduché, srozumitelné schéma, návod, jak číst předvolební finálové drama. Jako symbolický střet dvou archetypů pána a raba, souboj, ve kterém dobro nese rysy aristokratické a zlo plebejské. Je ale třeba zdůraznit, že manifestní rovina této polarizace byla velmi mírná a nelze z ní usuzovat na jednoznačnou demonizaci/adoraci zmíněných kandidátů.

Signalizace vztahu žurnalistů k jednotlivým kandidátům a jejich pojmenování se realizovala spíše za pomoci signálů implicitního¹⁶ (kontextuálního) hodnocení (skrze popis místa, atmosféry apod.) než prostřednictvím explicitních hodnotících výrazů. Kandidáti byli vesměs pojmenováváni formálně neutrálně, tj. tak, aby byla respektována jejich funkce či hodnota. Široká variabilita pozic a funkcí všech kandidátů ale nutně neumožňovala postupovat zcela srovnatelně. V tomto smyslu se nabízí otázka, zda by nestačilo využití občanského jména kandidáta, které by nejen novinářům ušetřilo čas a mnohdy jazyk lámající

¹⁵ V našem případě byly užívány zvláště čtyři typy obecných rámců: (a) rámec problémových politických okruhů, (b) rámec voleb jako strategie/hry/závodů, (c) rámec skandálu a (d) konfliktní rámec užívaný k popisu střetu mezi politickými konkurenty.

¹⁶ Jako implicitními hodnocení chápeme užití takových výrazových prostředků, které nevyjadřují přímo hodnocení události, aktéra/mluvčího, sociálního jednání či ideje. Naopak explicitní hodnocení vyjadřuje přímý vztah mluvčího k popisovanému fenoménu.

rámcové úvody, ale především omezilo i dilemata jak pojmenovávat některé kandidáty, kteří přicházejí například z občanského sektoru apod. V diskusních pořadech, kterým se budeme věnovat v další kapitole, docházelo například k tomu, že T. Fischerová byla představována jako herečka, ale Jan Fischer jako premiér. Korektní by ale v této logice bylo hovořit o exposlankyni Fischerové. Nepodezíráme M. Veselovského, že by tímto způsobem chtěl poškodit jednu z kandidátek, ale myslíme, že by stálo za to daný postup promyslet¹⁷. Možná i v kontextu české posedlosti hodnotami, tituly a metály všeho druhu.

4.2.2.2. Obrazy kandidátů: elita a ti druzí

Jak naznačila již tematická analýza i klastrová analýza rámců, nebyl přístup k jednotlivým kandidátům zcela vyvážený. Tento závěr potvrzuje i analýza kvalitativní, která se spíše zaměřuje na jinou dimenzi objektivitu – nestrannost. Ta byla mírně porušována ve dvou rovinách:

- A/ nejen kvantitativní, ale i kvalitativní ukazatele indikují, že si Ozvěny dne vybraly velmi rychle favority voleb, coby elitní skupinu kandidátů, se kterými komunikovali v „jiném kódu“. Přesněji řečeno přistoupily na výklad hlavního mediálního proudu a již v prvním kole, tedy v relacích odvysílaných mezi 15.12.-12.1. 2013, byla dvojice M. Zeman a K. Schwarzenberg a částečně J. Fischer reprezentována prostřednictvím kódu „relevantních“, zatímco zbývající kandidáti byli představováni pouze jako nezbytný „chorus“, doplňující prvek kampaně. Profesní imperativ velí žurnalistům vést rozhovor či komentovat kandidáta, který má minimální podporu, tak jako by nešlo o outsidersa, respektive hovořit s ním se stejným respektem jako s favority. Jde o indikátor nestrannosti, který se Ozvěnám dne ne vždy dařilo naplňovat. Nejmarkantněji byl tento problém viditelný v příspěvcích, které prezentovaly vybrané pasáže z cyklu „Hledá se prezident“, kde byla šestice neúspěšných kandidátů zjevně marginalizována, řečeno s jistou nadsázkou, byla odsouzena předem. Pro ilustraci uvedeme jen některé ukázky, které naznačují, jak daná marginalizace některých kandidátů probíhala.

Například při prezentaci jednotlivých kandidátů v příspěvku, který shrnoval cyklus „Hledá se prezident“¹⁸, nebyl zmíněn ani J. Fischer ani J. Dienstbier, i když měli v dané době vyšší preference než zmíněný a široce komentovaný K. Schwarzenberg. Podobně tomu bylo i ve shrnujícím příspěvku¹⁹ o první předvolební diskusi uspořádané Rádiožurnálem. V celém rozhovoru nebyl J. Dienstbier zmíněn ani jednou, na rozdíl od všech ostatních aktérů, ač měl v dané době třetí nejsilnější voličskou podporu, podle CVVM.

Naopak, explicitně hodnocen byl J. Dienstbier v příspěvku²⁰, který přímo poukazoval na jeho „nízký věk“. Při nastavení této optiky pak ale měli být podobně konfrontováni i kandidáti senioři, a to otázkami na vysoký věk či na zdravotní stav. Jakkoliv se to jeví jako politicky nekorektní. Nestalo se tak.

Další ilustraci zmíněné marginalizace představuje specifický sestřih z reportáže z cyklu „Hledá se prezident“²¹ o J. Bobošíkové, kde se reportér jen s obtížemi snažil tlumit ironický tón, respektive karikování kandidátky, kterou stylizoval do role blízké smšnosti. Stačilo k tomu jen komentovat její štáb.

¹⁷ Případně jej zakomponovat do příští verze pravidel chování redaktorů ČRo v předvolebních kampaních.

¹⁸ Ozvěny dne 21.12.2012, 18:10

¹⁹ Ozvěny dne 4.1.2013, 18:10

²⁰ Ozvěny dne 18.12., 2012, 18:10

²¹ Ozvěny dne 20.12., 2012, 18:10

Není pochyb o tom, že tímto nenápadným způsobem byla oslabována či posilována relevance daných kandidátů. Nedařilo se tak zcela potlačit nerovný přístup vůči outsiderům kampaně, kteří byli rámováni prostřednictvím atributů atypičnosti, místo, aby byla primárně konfrontována jejich kompetence.

- B/ Druhý problém se týkal již samotné reprezentace obrazů M. Zemana a. K. Schwarzenberga. Porovnáme-li postupy, které byly využity k jejich konstrukci, je zřejmé, že sympatie ČRo 1 byly na straně tehdejšího ministra zahraničí.

1. Obraz M. Zemana

byl vytvářen jako silně homogenní bez větší trhliny. Takto konstruovaný obraz v zásadě neposkytuje možnost ke zpochybnění, k alternativnímu výkladu, který nachází v prezentovaných informacích jiný nebo alespoň modifikovaný obraz.

Negativní nasycení obrazu bylo realizováno především odkazy na osobnostní charakteristiky, které byly interpretovány jako potenciální riziko pro prezidentský úřad. V tomto kontextu bylo poukazováno i na Zemanovu konfrontační, negativistickou a silovou kampaň. Druhý silně kritický atribut představovaly poukazy a spekulace o Zemanových vazbách na domácí a zahraniční zájmové skupiny.

V obraze byl ale přítomen i aspekt „estetický“, který artikuloval Zemanovu aroganci, hulvátství a pragmatismus. A neposlední řadě i jeho chování k novinářům. Jeho voliči byli líčeni nejen jako méně vzdělaní (byť data ukazují, že měl podobně zastoupenou voličskou skupinu středoškoláků, tedy tu, která převažuje i mezi novináři). Sympatizanti z řad umělců byli líčeni jako prodejní či zaplacení.

Naopak, jako pozitiva se systematicky objevovaly odkazy na Zemanovu odbornou schopnost, politickou zkušenost, vtip a výjimečné rétorické schopnosti. Tento poslední aspekt byl ale využíván i jako nepřímý důkaz jeho manipulativních schopností.

Petr NOVÁČEK, komentátor ČRo – Radiožurnál²²

...No a to bývá Miloš Zeman. On má také méně skrupulí. Takže bylo jasné, že se ještě něčeho dočkáme.

...Navíc Miloš Zeman v tom proudu diskuze je ochoten říci i polopravdu, nebo dokonce i nepravdu. Zejména se to často točíva kolem takzvané opoziční smlouvy. Jiným. A pak, Miloš Zeman je velmi průbojný člověk, který odebírá slovo moderátorovi, skáče do řeči tomu druhému.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Známe to dobře.

Petr NOVÁČEK, komentátor ČRo - Radiožurnál

Činí dlouhé výklady. Snaží se prosadit za každou cenu. A tím vlastně znevýhodní toho svého partnera. Ta debata je stále ostřejší a ostřejší. A nezávidím nikomu z kolegů moderátorů, který budou moderovat.

Petr HARTMAN, komentátor ČRo 6²³

...Když se zaměříme na formu a ne na obsah, byť obsah bývá důležitější, ale většina veřejnosti spíš vnímá tu formu, tak je samozřejmé, že si v těch diskuzích lépe vede Miloš Zeman. A to z toho důvodu, jednak že je zdatnější rétor, jednak že lépe špiní svého soupeře takovými podpásovými útoky.

Tomáš LEBEDA, sociolog, docent, Univerzita Palackého v Olomouci

...A tady opravdu já jsem znepokojený a pro mě je opravdu zklamání, musím to říct tímto způsobem, to, jaká témata vlastně rozehrál v té kampani tým Miloše Zemana. Protože se domnívám, že kampaň na hlavu státu, navíc první kampaň v první přímé volbě by se nemusela uchýlit k tak nízkým tématům, která vlastně rozvířují ve společnosti nacionální vášně. A navíc ještě se uchylují i k, řekněme, nějaké, k nějakým jaksi vytvářením třídních animozit. Mně to prostě přijde, že je to zbytečné, a že je to trošku nedůstojné.

²² Ozvěny dne 21.1. 2013,12:10

²³ Ozvěny dne 23.1. 2013,12:10

Poukazy na Zemanovu lidovost byly často míněny pejorativně, jako aspekt něčeho nepatřičného, směšného, z jiného světa. Přesněji ze světa, který nepatří do hodnotového rámce středostavovských ctností, jak o nich hovoří ve vazbě na K. Schwarzenberga, komentátor P. Nováček²⁴.

Tento přístup ilustruje například rozhovor, který natočil Lubomír SMATANA²⁵:

„... Je zřejmé, že davy lidí, to je přesně jeho parketa, mluví velice srozumitelným jazykem. Je jasné, že chce být lidový kandidát.“

Lubomír SMATANA, redaktor

Co si slibujete od toho, kdyby byl prezident?

osoba

Aspoň bude sranda, jo. Tam to jako rozvíří ty vody.

Lubomír SMATANA, redaktor

Takže si slibujete zábavu.

osoba

„Zábavu si slibuji, v každém případě. A Miloš Zeman určitě udělá tu zábavu.“

Obecně řečeno, Ozvěny dne jako celek preferovaly hodnoty vysokoškolsky vzdělané, liberální střední třídy, které je podle očekávání bližší hodnotový svět K. Schwarzenberga, byť se deklaruje jako konzervativce (ale s čírem).

2. Obraz K. Schwarzenberga

byl budován podobně homogenně jako Zemanův, ale s obráceným poměrem kladných a záporných charakteristik, jak ostatně ukázala kvantitativní analýza.

Klíčové hodnotové atributy připisované Schwarzenbergovu obrazu, představovaly jeho osobnostní a morální kvality, které jako celek tvořily model dokonalosti. Zde se již nejednalo o artikulaci implicitního hodnocení, ale o explicitní výčet „katalogových“ pozitivních vlastností (čestnost, slušnost, skromnost, pobožnost, vtipnost, roztomilá popletenost, zahrnující i nevinné klímání ve sněmovně). K. Schwarzenberg byl v tomto kontextu vykreslován jako následovník V. Havla, člověk podobný historickým osobnostem jako byli Komenský nebo Masaryk. A navíc podporovaný umělci z vlastního přesvědčení, ne kvůli penězům, jako u jeho soupeře.

I zde dobře charakterizuje zvolený postup rozhovor, který natočil Lubomír SMATANA²⁶. Část uvedeného katalogu pozitivních vlastností je zde přítomna, jelikož vykresluje K. Schwarzenberga jako:

1. odborníka, zkušeného politika

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Pro někoho je to sen či vrchol kariéry, pro někoho naopak úřední nuda. Tak je možné dívat se na funkci ministra zahraničí. Pro prezidentského kandidáta Karla Schwarzenberga to není ani jedno, ani druhé. Takzvanému "Zamini" šéfuje už podruhé v životě a v diplomacii se pohybuje jako ryba ve vodě.

2. člověka tradičního vkusu a hodnot

Lubomír SMATANA, redaktor

Ministr zahraničí píše klasickým inkoustovým perem, má tedy tři baňky s inkoustem, kalamář žádný, nejsme ve škole, 8 dýmek, to jsou vaše oblíbené asi všechno.

3. člověka pracovitého

Lubomír SMATANA, redaktor

V kolik vstáváte takhle ráno, pane ministře, abyste všechno stihnul.

4. člověka, který se nevyvyšuje nad své podřízené

²⁴ Ozvěny dne 14.1. 2013, 12:10.

²⁵ Ozvěny dne 17.12., 18:10

²⁶ Ozvěny dne 21.12., 18:10

Lubomír SMATANA, redaktor

Takhle krásně vyzvání zvony na Loreť k obědu Karlu Schwarzenbergovi. Ministr zahraničí vchází do kantýny, bere si umělohmotný táč, který mi připomíná školní jídelnu a staví se do řady za svoje zaměstnance. Vy se, pane ministře, vždycky takhle stavíte do řady poctivě.

5. člověka pobožného

Lubomír SMATANA, redaktor

Jedinou výhodu snad ale ministr zahraničí má, má tu stůl rezervé a dnes nemá maso, protože je půst. Karel Schwarzenberg právě vchází do katedrály svatého Víta, bude přihlížet předávání Betlémského světla od skautu.

Součástí konstrukce mediálního obrazu je ale i to, co řečeno nebylo. V tomto ohledu byla především byla minimalizována informace o Schwarzenbergově předsednictví TOP09. V celkovém obraze byl též velmi málo přítomen pravicový „label“, který byl potlačen jednak důrazem na jeho „soft konzervativní“ hodnotové zakotvení a současně i poukazem na to, že jde o integrující osobnost, kterou budou volit i levicoví politici - J. Dienstbier a V. Špidla.

4.2.2.3. „Odpověď a vysvětlení máme vždy“

Velká část dějů, které Ozvěny dne popisovaly, byla složitější než možnosti, které pro zprostředkování poskytuje rozhlasové médium a žánr aktuální publicistiky. Nemá smyslu široce vysvětlovat, že transformace události ve zprávu, reportáž, analýzu či komentář nutně vede nejen k informační redukci, ale znamená de facto vytvoření nové významové sestavy, která je vždy více méně produktem tlaku řady proměnných, jež bývají zastřešovány konceptem mediální logiky. Ta velí novinářům, aby dbali primárně na srozumitelnost svých příspěvků, což ovšem vede nezřídka k tomu, že je do popisovaných dějů uměle implantována kauzalita a „logičnost“, která často vytěsňuje jejich primární neurčitost.

Jinými slovy, jeden z významných rutinních imperativů, který charakterizoval chování novinářů ČRo 1 v předvolební kampani, by se dal nazvat jako: „výklad situace musíme dát vždy, i tehdy, když sami nevíme, jak se věci mají“. Tato profesní logika „splněného plánu“ byla užita zvláště v situacích, kdy docházelo ke spekulacím na téma „Zemanových podivných ekonomicko-politických vazeb“ či „objasňování historických otázek, které se týkaly K. Schwarzenberga a jeho rodiny“. ČRo 1 se snažil pracovat rychle, ale s dílčími informacemi, informačními fragmenty tak, že je skládal podle kauzální logiky, která chápe společenské děje jako sekvenci jevů a dějů, které vyplývají chronologicky, jeden z druhého. Dějiny, velké i malé, se ale této pozitivistické logice příčiny a účinku, viny a trestu vzpínají a opakovaně nás upozorňují na nebezpečí rychlých soudů a závěrů vyvozovaných pod časovým tlakem.

Ozvěny dne, vědomi si uvedeného interpretačního rizika, využívaly bohatě hlas expertů, kteří se dali nezřídka vmanipulovat do této interpretační pasti a konstruovali výklady dějů, o kterých často nemohli, empiricky vzato, říci nic. Bylo tak možné sledovat postup, kdy na počátku byla komentovaná událost uvozena větou „v této chvíli ještě nevíme“ či „je těžké momentálně odhadnout“, aby na konci příspěvku uzavíral expert jasnou tezí či výkladem, který ale promítal do výše naznačených obrazů kandidátů, jež tak byly nezřídka syceny informacemi zpracovávanými kauzálně logicky, bez patřičné pochybnosti či metodické skepse a dostatečné znalosti kontextu. Výsledkem byly výše popsané poněkud idealizované příběhy o čestném aristokratovi a mírně démonickém plebejci, který by chtěl být panovníkem.

4.2.2.4. Role expertů a formování postojů

Další poznámka volně navazuje na předchozí bod č. 3 a současně rozvíjí zjištění, které naznačila již klastrová analýza indikující významný vliv expertních externích hlasů při

nastolování výkladových rámců. Jejich váha s postupujícím vývojem kampaně sílila a dalo by se říci, že to byla jejich definice situace, která získala kontrolu nad výkladem předvolební agendy publicistické části Ozvěn dne.

Využívání externích expertních zdrojů je samozřejmě legitimní a správný postup, který by měl dávat celkovému vyznění dané agendy patřičný odstup. Bohužel, výběr ve své většině poměrně jednostranně, pravostředově zaměřených expertů a komentátorů, vytvářel homogenní výkladový rámec, který nenabízel posluchačům ČRo 1 příliš alternativ.

Není žádným tajemstvím, že levicových nebo levostředových expertů či komentátorů je v domácím kontextu výrazně méně a lze proto pochopit, že se ne vždy podařilo jejich účast zajistit. V takové situaci by měl vyvažovat moderátor, případně kmenový komentátor. K tomu ne vždy v Ozvěnách dne docházelo. Jak ukázala i klastrová analýza, ČRo 1 předával nezřídka „kontrolu“ nad vyzněním příspěvků „svým“ expertům. Tedy těm, které seznal za relevantní, aby se k dané problematice vyjadřovali. Motivem k tomuto delegování výkladu na externí „hlasy“ mohl být zdánlivý pocit, že se ČRo 1 částečně vyvazuje z odpovědnosti. Fakticky ale tento postup znamenal spíše alibistické stažení se z pozice dominantního interpreta. Je zřejmé, že žádná dělba odpovědnosti v tomto smyslu neexistuje. Odpovědnost za obsah nese redakce. Skutečnost, že analýza promluv novinářů pracujících pro ČRo ukazuje v drtivé většině nehodnotící a nestranný tón, nemůže zastřít fakt, že „definici situace“ měli pod kontrolou spíše oslovení pravicoví či pravostředoví experti, včetně externích hlasů novinářů. Tuto kontrolu jim ale poskytl ČRo 1.

Jedním z projevů tohoto jednostranného definování situace bylo pozvání experta či novináře, který artikuluje pouze jednu perspektivu. Například Ozvěny dne vysílané 9.1. 2013 pozvaly do vysílání komentátora HN; jeho liberálně pravicové vidění nemohlo vést k jinému vyznění příspěvku než k implicitní podpoře K. Schwarzenberga, která ovšem nebyla korigována polaritním postojem druhého hosta nebo moderátora:

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Kdybychom se tedy drželi nějakých ideologických kritérií, pokud ještě platí v tuzemské politice, dá se rozdělit, že ta podpora, umělecká podpora je jaksi nalevo i napravo, že tam je nějaké rovnítko, že to je vyvážené na obou stranách?

Petr FISCHER, komentátor Hospodářských novin

Myslím, že úplně ne, tady existuje taková skupina "umělců", kteří jsou schopni podpořit kohokoliv za peníze, zahrajou sociální demokracii, ODS, nebo jakémukoliv kandidátovi. A pak jsou umělci, kteří jsou, řekněme, ideově přesvědčení, jsou to lidé, kteří, kteří prostě chtějí podpořit někoho, protože ho buď mají rád nebo jsou přesvědčení o tom, že to kandidát dobrý je a pak tedy zahrají zadarmo. A takových lidí je tady na jedné strany, myslím, že je jasné, na které, je to vesměs takový ten proud, který navazuje, řekněme, na tradici Václava Havla a podporuje lidi, kteří jsou mu blízcí. A tak myslím, že mezi lidmi v /nesrozumitelné/ tudy, ať už jsou to hudebníci nebo malíři, výtvarníci, tak takových lidí je nejvíc.

Jde o implicitní, nepřímé hodnocení kampaně M. Zemana, postavené na apriorním soudu, že všichni jeho podporovatelé z řad umělců jsou prodejní. Současně stejně implicitně favorizuje Schwarzenbergovu kampaň, jehož stoupenci sledují ideály. Dalo by se říci, že jde fakticky o artikulaci názoru oné „kulturní fronty“, o které Petr Fischer nezávisle referoval.

Klíčový motiv zdůrazňující pravděpodobnost Zemanova stylu vládnutí se objevoval v řadě politologických a komentátorských variací, a to jak v podobě explicitních hodnocení (méně často):

A/ Petr NOVÁČEK, komentátor²⁷

„Kdybych to řekl nějak jednoduše, tak Karel Schwarzenberg nabízí slušný stát, čímž myslím jiný stát než dosud, jinak se prezentující v mezinárodní politice, politiku vnitřní, vlídnější, konsensus místo konfrontací a tak dále...

Tak v podobě hodnocení implicitních, která nebyla korigována či doplněna jinou perspektivou. Například v Ozvěnách dne vysílaných 10.1. v 18:10:

B/ Vladimír KROC, moderátor

Co nám říká vlastně způsob kampaně o příštím prezidentovi, ať ten či ta, abych se také vyjádřil, bude mít třeba tendenci posilovat postavení hlavy státu, z té kampaně by to možná mohlo takto vyplývat, co myslíte?

Bohumil DOLEŽAL, politolog

No, já si osobně myslím, že to záleží na tom, jak který, a protože nikoho nesmím jmenovat, tak nemůžu jmenovat toho, který tu tendenci určitě mít bude, řekl bych, ale taky záleží na tom, jaká je pozice toho kandidáta, kandidát, který za sebou nemá výraznou zformovanou politickou podporu...

Petr HARTMAN, komentátor Českého rozhlasu 6²⁸

Tak já si myslím, že se to promítne v tom, že prezident bude moci vykazovat silnější mandát, protože bude zvolen přímo občany. A pak bude záležet na té osobnosti toho prezidenta, jak s tímto mandátem bude nakládat. Zda spíše přispěje k tomu, aby ta česká politika lépe fungovala, nebo zda bude, když to řeknu trochu /nesrozumitelně/ průměrem, tím pískem, který bude v tom soukolí a bude ho brzdit a možná také nechci malovat čert na zed', kdyby to byla nějaká velmi vyhraněná osobnost, tak by se to soukolí mohlo zadrhnout.

Tomáš LEBEDA - sociolog, docent, Univerzita Palackého v Olomouci²⁹

...Ale zadruhé, a to se mi jeví jako právě nešťastný důsledek takto vedené kampaně, pokud se Miloš Zeman prezidentem stane, tak to znamená ale, že touto kampaní on poměrně zásadně rozdělí tu společnost. A velmi těžko pak bude, bude vystupovat v pozici prezidenta, který bude mít důvěru co nejširší části veřejnosti. Protože takováto velmi silně konfrontační kampaň, která skutečně tu společnost rozdělí, tak může mít pak silné důsledky pro prezidentství takového to kandidáta, pokud bude zvolen.

Někdy snaha zakrývat sympatie ke K. Schwarzenbergovi značně deformovala projev komentátora, zvláště když se pokoušel eristicky tento postoj zakrýt. Výsledkem pak byly nepřilíh logické závěry, ze kterých ale implicitně vyplývalo – „i když byl Zeman lepší, Karel je náš“.

Petr HONZEJK, komentátor Hospodářských novin³⁰

„... tak Miloš Zeman ovládl prostor, hovořil déle, byl vtipnější, byl pohotovější, ale na druhou stranu ta jeho rétorická schopnost, ve které asi nemá v české politice konkurenci, se jakoby u Karla Schwarzenberga tříštila jako mořský příboj o takovou solidně zakotvenou a klidnou skálu, takže myslím, ano, kvantitativně Miloš Zeman vyhrál, ale myslím, že ten výsledek je víceméně nerozhodný...

Samostatnou, byť ne příliš často využívanou strategií bylo zařazení „pohledu zvenčí“, které se realizovalo oslovením zahraničního novináře s cílem ukázat, co si o kandidátech (rozuměj o ČR) myslí cizina. Modelovou ukázkou této strategie bylo pozvání slovenského žurnalisty M. Žitného³¹, který byl představen jako nezávislý publicista. Způsob vedení rozhovoru z něho ale

²⁷ Ozvěny dne 14.1., 12:10

²⁸ Ozvěny dne 11.1., 18:10

²⁹ Ozvěny dne 23.1., 12:10

³⁰ Ozvěny dne 18.1., 12:10

³¹ Ozvěny dne 14.1., 18:10

učinil nositele hodnocení stranického jednomu kandidátovi. Dialog se vedl jen o zprostředkování postojů pravicových médií a politiků, kteří vyslovili podporu K. Schwarzenbergovi. Moderátorka tak nevyužila nezávislý potenciál respondenta a nenechala jej popsat názor levicových médií a politiků.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Pane Žitný, jak komentují slovenská média dosavadní průběh české prezidentské volby, třeba výběr kandidátů nebo ten poměrně překvapivý postup Karla Schwarzenberga a tedy jeho proti nebo soupeře Miloše Zemana, jak to komentují.

Milan ŽITNÝ, slovenský nezávislý novinář, publicista

...pravicově orientovaný deník Sme, dává svoje sympatie Karlovi Schwarzenbergovi. A rovněž o /nesrozumitelné/ je i politická scéna. A politici pravicových stran sice též zdrženlivě, ale dávají přízeň, naznačují přízeň Karlovi Schwarzenbergovi, kdyby měli volit, koho by si vybrali. A celý ten pohled je takový velmi opatrný. Bývalý premiér Mikuláš Dzurinda odmítl dávat sympatie jednomu či druhému s argumentem, že je kamarád s obouma a podobně a tak dále.

M. Zemana ale moderátorka nevynechává a táže se na téma, které jej staví do nepříliš dobrého světla, respektive rozvíjí bohatou agendu sycenou vztahem M. Zeman k novinářům.

Veronika SEDLÁČKOVÁ, moderátorka

Co vy jako publicista, novinář říkáte na to, že Miloš Zeman už zařekl, že nebude dávat žádné rozhovory slovenským novinářům, protože jaksi deník Sme ho přirovnal dobu, kdy byl premiérem a dobu opoziční smlouvy, k době Mečiarismu na Slovensku?

Milan ŽITNÝ, slovenský nezávislý novinář, publicista

Bude i, bude i dále, dále trvat. A je to ale samozřejmě z našeho pohledu, z mého pohledu jako u politika velké faux-paux. Politik, pokud má noblesu a je nad věcí, tak se nemá co takovýmto způsobem /nesrozumitelné/, ukazuje, že tím hulvátům skutečně asi je.

4.2.2.5. Porušení fakticity a korektnosti

Posledním sledovaným kritériem bylo dodržování věcné správnosti a korektnosti vůči kandidátům, jak je vymezují zvláště Pravidla předvolebního vysílání ČRo.

Ani jedno ze sledovaných kritérií nebylo zásadním způsobem porušeno. K úvaze či diskusi jsou výše zmíněné případy ironického komentování J. Bobošíkové a jejího štábu. Nebo kritická hodnocení M. Zemana, realizovaná „skrytě“, bez vyslovení jména, ale kontextuálně rozpoznatelně. Uvedené situace ale nelze nikdy zcela eliminovat a nedomníváme se, že by fatálním způsobem poškodily některého z kandidátů.

K diskusi se tak spíše nabízí reflexe témat či motivů, které ve vysílání nebyly přítomny. Například umělé vyjmutí některých kandidátů z jejich stranicko-ideologického kontextu. Zde lze uvažovat, zda nebyly některé informace záměrně potlačovány. O záměrnosti takového jednání ale analýza daného typu rozhodnout nemůže. Proto považujeme za relativně nejvýznamnější porušení pravidel nestrannosti marginalizaci větší části kandidátů v období před první volbou. Zvláště pak těch, kteří objektivně marginální nebyli a podle názorů veřejnosti představovali reálnou alternativu (J. Dienstbier).

V dané souvislosti by bylo vhodné pro příští přímé prezidentské volby doladit strategii prezentace jednotlivých kandidátů tak, aby byla více reflektována stránka programově-osobnostní a méně rámce favorizující zavedené figury, jejichž kvality jsou nepřímo vyvozovány z jejich známosti. Vzniká tak politický circulus vitiosus, v jehož rámci jsou recyklovány stále tytéž tváře, se stále týmiž chybami a nedostatky.

4.3. Dílčí shrnutí: rámce a obrazy optikou kritérií objektivit a vyváženosti

Hlavní zprávy a Ozvěny dne ve sledovaném období neporušily zásadním způsobem závazná kritéria objektivit, vyváženosti a nestrannosti, ani požadavky faktické správnosti a korektní komunikace s respondenty. Následující dílčí závěry jsou tak spíše doporučením či námětem k diskusi než „rozsudkem“ nad danými pořady.

- 1/ Z pohledu proporcionálního zastoupení jednotlivých kandidátů ukázala analýza mírnou nerovnováhu. Data jednotlivých indikátorů relevance kandidátů potvrzují mírně vyšší „hlasitost“ M. Zeman v obou měřených intervalech. Podstatnější ale je zjištění, že již v intervalu před první volbou připisoval ČRo 1 vyšší relevanci pozdějším finalistům.
- 2/ I jejich zastoupení ve vysílání druhého měřeného intervalu neznamenal signifikantně vyšší hlasitost jednoho z finalistů. Opticky výrazně vyšší tematizovaná „hlasitost“ M. Zemana vznikla de facto až poslední den po vyhlášení výsledků, kdy mu byla jako zvolenému prezidentovi věnována vyšší pozornost, respektive byl zmiňován 14krát více než jeho soupeř.
- 3/ Nejvýraznější rozdíl v reprezentaci nejsilnějších kandidátů se manifestoval v rovině podílu příspěvků s pozitivní/negativní valencí. Zde je poměr hodnocení Zeman/Schwarzenberg přesně opačný. Jasně převažuje podíl pozitivních hodnocení u neúspěšného finalisty, a to při téměř stejném počtu příspěvků. Zde už se jasněji manifestuje mírná favorizace K. Schwarzenberga, kterou potvrdila i kvalitativní analýza argumentace v publicistické části Ozvěn dne. Nešlo ale o zásadní porušení vyváženosti a nestrannosti.
- 4/ Jak ukázala klastrová analýza, struktura a rozložení hlavních interpretačních rámců byla v případě obou nejsilnějších kandidátů podobná. V obou případech byl kritický rámec nejslabší, byť téměř třetinový. Odlišnosti se ale ukázaly ve struktuře podpory a kritiky. Určujícím negativním motivem obrazu M. Zemana bylo akcentování jeho osobnostních a morálních vlastností, které zmiňovali především experti a politici/protikandidáti. Naopak, obraz K. Schwarzenberga byl zasazován do rámce, který akcentoval především jeho osobnostní a morální kvality. Rámec kritický v jeho případě nekonstruovali dominantně experti, jako u M. Zemana. Většinově pravostředoví experti pochopitelně nevystupovali proti K. Schwarzenbergovi. Kritickou skupinu v jeho případě tvořili dominantně opoziční politici a protikandidáti, kteří především akcentovali problematiku Schwarzenbergovi kulturní identity, respektive jeho kulturní vzdálenosti.
- 5/ Pozitivnější obraz K. Schwarzenberga, který prokázala kvalitativní analýza, byl budován především na očekáváních spojených s hodnotami střední, vysokoškolsky vzdělané třídy, které je bližší liberální perspektiva. Formování obrazu obou kandidátů se realizovalo za pomoci těchto hodnotových rámců, které jsou bližší majoritě českých novinářů (Volek, 2010), kteří je snadněji nacházeli u K. Schwarzenberga, než u jeho soupeře.

4.4. Diskusní pořady

Druhou skupinu pořadů, kterými se budeme podle zadání zabývat, představují tři typy rozhlasových diskusních pořadů: „předvolební speciály“, „20 Minut RŽ“ a „ranní interview“. Jde o významný programový typ, který plní v plnoformátových elektronických médiích veřejné služby řadu funkcí.

Primárně jde o publicistické pořady, které významně ovlivňují image dané stanice. V tomto smyslu plní roli významného stabilizujícího faktoru ve vztahu k auditoriu. Diskusní pořady představují prostor, ve kterém se navozuje kontakt s divákem a jsou tak prostředkem potenciální zpětné vazby.

Každotýdenní stereotypizovaná podoba těchto pořadů tak vytváří důvěrně známý prostor, ve kterém se publikum učí orientovat v komplexním sociálním světě. Současně platí, že diskusní pořady svou spolehlivou a nepřetržitou existencí, svou seriální strukturou a schopností pojmenovávat nové fenomény působí jako významné nástroje stabilizující svět naší každodennosti. Vedle své primární informační funkce se tak podílejí i na konstrukci ontologického bezpečí svých konzumentů (Volek, 2000).

Specifické jsou funkce politických diskusí, které představují svébytný formát, od kterého se očekává zprostředkování témat, jež se více či méně týkají každodenních problémů auditoria, respektive poskytují základní orientaci v problematice, již posluchači nemají možnost poznat detailněji.

Vzhledem k tomu že cíle zadání, stejně jako metody zůstávají stejné, jako u předchozí programové skupiny nebudeme je opakovat.

4.4.1. Předvolební prezidentské diskuse

Předvolební diskuse představují jednu z nejviditelnějších součástí volebních kampaní. V případě personalizovaných, přímých voleb typu naší volby prezidenta, platí tato charakteristika dvojnásob. Jejich význam pro výsledný zisk kandidujícího politika ale bývá přeceňován, jak dokládá řada výzkumů provedených především ve Spojených státech (McKinney & Carlin, 2004), které naznačují vliv u maximálně 1-2 procent nerozhodnutých voličů. Jde ovšem o ukazatele z tak vzdálené politické kultury, že je můžeme brát jen velmi orientačně.

Výzkum a analýza předvolebních diskusí organizovaných v médiích má dlouhou tradici, která počíná dnes již mytologizovanou televizní debatou mezi Nixonem a Kennedym, jež se odehrála v roce 1960. Od té doby došlo k prudkému vývoji diskusního formátu v médiích, a to nejen v televizní publicistice.

Díky rozsáhlé výzkumné reflexi máme dnes možnost porovnávat předvolební diskuse organizované např. ČRo 1 s bohatým analytickým popisem různých politických, zvláště předvolebních prezidentských diskusí, které byly realizovány v různých zemích a kulturách (Benoit & Harthcock, 1999; Lee & Benoit, 2005; Benoit & Airne, 2005; Benoit & Klyukovski, 2006; Isotalus & Aarnio, 2006; Benoit & Sheaffer, 2006; Benoit, Wen & Yu, 2007; Isotalus, 2009). Uvedené výzkumy nejčastěji užívaly kvantitativní analýzu a vycházely z funkcionální teorie (Benoit, 2007).

Jakkoliv by bylo zajímavé provést komparativní studii našich a zahraničních prezidentských diskusí, zadání této analýzy zní jinak. Takže jen zkratkovitě. Co ukazuje srovnání námi analyzovaných rozhlasových diskusí s výzkumně popsány diskusemi zahraničnímu?

Především, debaty organizované ČRo 1 byly poněkud atypické, a to nejen ve srovnání s pojetím prezidentských diskusí v USA, které nelze brát za hlavní referenční rámec, vzhledem k podstatně jiné politické tradici a kulturní zkušenosti voličů. Odlišnosti lze ve zkratce ilustrovat na užití základních komunikačních strategií, které podle Benoita (2007) užívají politici-kandidáti. Jde o formu:

- a/ **sebeprezentace**, představení vlastní politické pozice
- b/ **útok** na konkurenční politiky,
- c/ který spouští třetí formu komunikačního chování aktérů – **obranu**.

Jak ukazuje nepřímě i naše analýza, všechny uvedené kategorie byly ve sledovaných diskusích obsazeny velmi slabě. Je zjevné, že prostor pro realizaci těchto „riskantních“ postupů naši kandidáti částečně nedostali a částečně jej nevyužili. Pokusíme se dále vysvětlit, proč k tomuto jevu došlo. Souvisí s tím ale ještě další charakteristiky komunikačního chování, které dávají prostor kandidátům projevit svou kvalitu. Jde o:

- a/ představení minulých politických skutků a jejich efektů (past deeds),
- b/ plány dalšího politického jednání a prostředky k jejich realizaci,
- c/ představení nejobecnějších cílů bez konkretizace řešení jak je dosáhnout.

Podrobíme-li sledované diskuse frekvenční analýze výskytu uvedených indikátorů a porovnáme je s jinými výzkumy, ukazuje se, že i druhá sada kategorií indikujících komunikační chování politiků byla zastoupena relativně slabě (například ve srovnání se srovnatelným finským výzkumem – Isotalus & Aarnio, 2006). Zjednodušeně řečeno, sledované diskuse byly mnohem plošší, méně diferencované a tím pádem také méně vyhrčené.

Domníváme se, že existují dva důvody tohoto stavu. První se týká rétorické výbavy českých politiků, kteří až na výjimky nedisponují ani dobrou (tj. mnohaletou) rétorickou průpravou, která v kvalitních školských systémech začíná již na základní škole. Na domácí politické scéně se tak vyskytují jen výřeční jedinci, kteří postupují spíše intuitivně a mají navíc v domácím prostředí jednoduchou situaci. Jinými slovy, je třeba pochopit, že kvalitu diskuse nedělá moderátor, ale především diskutující.

Z pohledu naší analýzy je ale podstatnější druhá příčina naznačené odlišnosti či netypičnosti sledovaných diskusí. Svou roli zde sehrálo specifické pojetí pojmu diskuse, které se primárně nehlásí ke sdílení a výměně významů, ale spíše ke komunikaci, která se podobá „zkoušení“. Pro tu je ale určující více méně hierarchicky jednosměrné komunikační schéma, v rámci kterého je vzájemná diskuse aktérů omezena na minimum, a drtivá většina komunikace probíhá mezi moderátorem (zkoušejícím), případně experty (svého druhu zkouškovou komisí) a jednotlivými kandidáty.

Takové komunikační aranžmá zvolil ČRo 1, a dlužno hned na úvod poznamenat, že mělo své důvody i logiku, zvláště v situaci devíti uchazečů o prezidentský úřad, kteří byli rozděleni do dvou diskusních skupin. V těchto výchozích podmínkách musela být dána přednost přehlednosti debaty a vyváženému zastoupení promluv kandidátů, před jejich přímou diskusí, která hrozí vždy, že se vymkne z kontroly. M. Veselovský neměl v rámci tohoto komunikačního schématu, s jednou výjimkou, větší problémy diskuse řídit. Měl je po většinu času pod kontrolou. Bylo to ale za cenu potlačení možnosti testovat podstatnější otázky, formy komunikačního jednání, skrze něž se manifestuje osobnost.

Dle našeho názoru by nemělo jít v diskusích podobného typu o to, aby politik prokázal schopnost svého konkurenta zničit (což se skutečně nedělo), ani o testování znalostí či spíše povědomí o různých aspektech politického života (což se dělo v drtivé většině), které jsou

často jen výsledkem předdiskusní přípravy či spíše práce volebního týmu, než indikátorem kompetence kandidáta.

Naopak, kandidáti měli být vystaveni vzájemně tlaku živé komunikační situace, která je plná nepředvídatelných nástrah, jež vyžadují po diskutujících komunikační variabilitu, schopnost empatie, naslouchání, kooperativního jednání. Mělo jít o test schopnosti reagovat komunikačně, tedy myslet. Na takový test se nelze zcela připravit a proto má mnohem vyšší informační hodnotu.

Pro prezidenta, svým způsobem „hlavního domácího politického moderátora“, jsou naznačené komunikační kompetence, v některých případech spíše danosti, velmi důležité. Jde de facto o jeho pracovní nástroj - „typ moci uplatňované bez formálních mocenských nástrojů“, která je pro prezidenta parlamentní republiky s danými pravomocemi klíčová. Jeho ovládání testovaly sledované diskuse minimálně.

Na druhou stranu je třeba zopakovat, že popsané komunikační aranžmá dovolilo zachovat základní kritéria vyváženosti a objektivity, na jejíž analýzu se soustředíme. Proto budiž nejsou tyto poznámky chápány jako kritika, ale jen jako námět či doporučení, jak by bylo možné postupovat příště.

Zmíněné měření vyváženosti sledovaných diskusí jsme realizovali s cílem identifikovat:

- a/ projevy favorizace diskutujících,
- b/ zda byl moderátor schopen diskusi soudcovat, odhalovat rozpory v postojích účastníků,
- c/ zda korigoval „fauly“, kterých se diskutující dopouštěli,
- d/ zda byl dostatečně aktivní nebo zůstával ve vleku účastníků diskuse,
- e/ zda volil relevantní témata, která by proporcionálně odrážela podstatou část relevantních témat, které by měli mít voliči k dispozici

Pro měření jsme zvolili následující proměnné a indikátory částečně inspirované některými obdobnými výzkumy (Volek, 2000; Haug, Koppang & Svennevig, 2010). Za pomoci kvantitativní analýzy jsme sledovali:

- a/ **počet položených dotazů**
- b/ **stopáž mluvní přítomnosti kandidáta v diskusi, respektive podíl na celkové stopáži**
- c/ **strukturu položených dotaz podle typu:**
 - 1/ neutrální dotaz týkající se aktivit, které nemají přímo vazbu na politické aktivity kandidáta
 - 2/ obecně zjišťování (ad rem)
 - 3/ kritická osobní otázka, která zpochybňuje kredibilitu kandidáta, respektive upozorňuje na informaci, která by mohla zpochybnit jeho obraz (ad hominem)

V kvalitativní části jsme se zaměřili zvláště na:

- a/ zjevné projevy favorizace či diskreditace konkrétního myšlenkového proudu či mluvčího
- b/ typy dotazů a jejich distribuci jednotlivým kandidátům, a to zvláště podle
 - 1/ míry jejich polemičnosti
 - 2/ poměru jejich zacílení ad hominem/ad rem
 - 3/ jejich sugestivity, tj. vkládání odpovědi do samotné otázky
 - 4/ míry informační připravenosti dotazu
 - 5/ míry věcné ne/přesnosti dotazu

4.4.1.1. První a druhá diskuse (4.1. a 7.1. 2013)

Všechny čtyři předvolebními speciály, které uspořádal ČRo 1, po dvou v každém volebním kole, moderoval Martin Veselovský a uskutečnily se v různém prostředí i komunikačním aranžmá. Nejdříve se zaměříme na základní kvantitativní charakteristiky, které indukují, zda byla zachována elementární míra vyváženosti.

Jak už jsme naznačili, „dramaturgie a organizace“ diskusí nebyla jednoduchá především pro vysoký počet diskutujících. ČRo 1 správně aplikoval poznatek z teorie komunikace malých skupin a kandidáty rozdělil. Bohužel do dvou skupin s nestejným počtem diskutujících, což se projevilo v průměrně nižší mluvní přítomnosti účastníků v početnější skupině, jak ukazují tabulky č. 36 a 37. Není pochyb o tom, že diskutující neměli stejný časový prostor k sebe prezentaci. Je ale třeba vidět, že někteří zjevně nevyužívali ani čas, který k dispozici měli. V uvedených tabulkách je vidět, že se moderátor více méně úspěšně snažil distribuovat dotazy rovnoměrně, včetně poskytnutého času (extrémy jsou součástí normálního rozložení).

Na první pohled se rozdíl mezi téměř jedenáctiminutovou mluvní přítomností M. Zemana a pětiminutovou komunikací T. Fischerové jeví jako propastný. Ortodoxní metrik - hlídač vyváženosti by asi v této souvislosti zvedl prst a konstatoval, že vyváženost byla porušena. My tak ale neučiníme. Považujeme za rozhodující počet dotazů-oslovení, výzev ke komunikaci. Navíc věcná analýza rétorického projevu T. Fischerové ukázala, že její strategie byla cílená, respektive že vyvažovala kvantitu kvalitou a držela jednotu formy a obsahu. Její minimalistická kampaň korespondovala i s jejím stručným a kultivovaným projevem, který byl dán nejen školeným hereckým hlasem. Jinými slovy, zjevné rozdíly v prostoru, který byl diskutujícím poskytnut/který si vzali, nepovažujeme za znak nevyváženosti či dokonce favorizace některého z kandidátů.

Moderátor si musel vybrat mezi dvěma standardně používanými modely, z nichž každý má své výhody i nevýhody. První nazýváme „modelem šachových hodin“, kdy je každému z diskutujících přidělen stejný čas a je na něm, jak jej využije. Druhý model, který zvolil M. Veselovský, nechává distribuci času pro diskutující na moderátorovi. Nebyť nezastavitelného M. Zemana, dalo by se říci, že tato volba byla správná.

Naznačená schematičnost řízení diskusí vedla i k tomu, že věcná, typologická analýza položených dotazů ukazuje více méně jejich rovnoměrné rozložení. Z pohledu typů dotazů nedošlo k favorizaci žádného diskutujícího. Za poněkud problematickou ale považujeme opatrnost, s jakou byly dotazy položeny. Nenašli jsme ve výzkumech žádnou analyzovanou diskusi, která by se vyhýbala osobně kriticky položeným otázkám. Toto moratorium na kritiku porušil M. Veselovský až ve čtvrté diskusi, či přesněji, porušilo ho publikum. Jistě po zralé úvaze týmu, který diskuse organizoval. Domníváme se, že tato opatrnost byla až příliš vysoká. Zároveň je třeba zdůraznit, že dané aranžmá diskusí akcentující hru na jistotu, byla jistě vhodnější než bulvarizující skandalizace vybraných obětních beránků.

Další dilema, které diskuse podobného typu nastolují, se týkalo otázky, jak řešit situaci, kdy se mluvčí nebyl schopen vyjádřit, respektive jeho komunikace byla nejasná či nesrozumitelná. M. Veselovský řešil tuto otázku z pohledu práva posluchačů na to, aby dostali pokud možno úplné informace/odpovědi. V případě některých kandidátů to ale vedlo k tomu, že získávali více prostoru na úkor druhých. Byli tudíž „hlasitější“. Mimo jiné i proto přesné a jasné formulace T. Fischerové obsadily v celkové stopáži diskuse méně místa, než o nic informačně bohatší formulace jiného diskutujícího. Speciálně se tato situace týkala K. Schwarzenberga, jehož projev nebyl jen úsporný, ale občas i ne zcela jasný.

Tab. 36 Reprezentace kandidátů podle typu dotazu a mluvní přítomnosti (1. diskuse)

Typy dotazů		Četnost	Klasifikace dotazů a četnosti		Dotazy+reakce ³²	Mluvní přítomnost/podíl %
Zeman	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	2	neutrální		10 10+1	655 sec.= 28,7%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu	0				
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	2	zjišťovací	10		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	3				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje		kritický			
	F/ Dotaz týkající se volební strategie	2				
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					
Dienstbier	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	4	neutrální		10 11+2	606 sec.= 26,62%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu					
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	3	zjišťovací	10		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	2				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	2	kritický			
	F/ Dotaz týkající se volební strategie					
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					
Fischer	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	2	neutrální		11 11+ 1	548 sec.= 24,07%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu					
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	2	zjišťovací	11		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika					
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	4	kritický			
	F/ Dotaz týkající se volební strategie					
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta	3				
Franz	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	2	neutrální		10 10+0	467 sec.= 20,9 %
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu					
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	3	zjišťovací	10		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	3				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	2	kritický			

³² Vedle dotazu položeného moderátorem rozlišovala analýza i spontánní reakce kandidáta na probíhající diskusi

	F/ Dotaz týkající se volební strategie					
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					

Kvalitativní analýza ale identifikovala jiné, poněkud závažnější problémy.

- 1/ jediný problém, který se moderátorovi nedařilo vyřešit, byly dlouhé odpovědi- „projevy“, jak je označila V. Dvořáková, M. Zemana. Popsané „zkoušecí komunikační schéma“ jeho přednáškovému stylu vyhovovalo, jelikož se nemusel konfrontovat se všemi diskutujícími. Dalo by se říci, že v obou diskusích kontroloval svou mluvní přítomnost a vědomě přizpůsoboval obsah promluv tušenému podílu na stopáži. Byl to vedle moderátora druhý aktér, který měl obě své diskuse pod kontrolou.
- 2/ Jak jsme již zmínili, za problematické lze považovat oslovování a představování některých kandidátů. V řadě výzkumů bývá toto kritérium považováno za silný indikátor moderátorova vztahu k diskutujícím (Haug, Koppang & Svennevig, 2010). Například T. Fischerová byla představena jako herečka, ale J. Fischer či M. Zeman jako expremiéři. Osobně se kloníme k tomu, aby byli všichni kandidáti oslovováni pouze jménem, což by jen posílilo a potvrdilo občanský charakter prezidentských voleb. Jinak bude třeba uvádět i u T. Fischerové, že byla poslankyní.
- 3/ Je poněkud sporné klást otázku tak, že vychází z citace některého z kandidátů. M. Veselovský tak povýšil M. Zemana a J. Bobošíkovou do pozice toho, kdo diskusi rámuje či má minimálně exkluzivní právo nastolovat téma.
- 4/ Také kladení sugestivních otázek typu „Je pro vás amnestie přežitkem“ patří spíše do ranního vysílání pro předškoláky.
- 5/ Poněkud zbytečná byla moderátorova ironie adresovaná kandidátkám, které se utkaly na téma, které je sociálně relevantní. Cena dětských plen představuje pro řadu rodin vážný problém.
- 6/ Volba tematických okruhů, na které byly vázány otázky, byla podobně jako obě diskuse velmi opatrná. Nelze říci, že by témata byla nevhodně zvolená, ale byla natolik prodiskutovaná v předchozím období, že jejich opakování místy spíš testovalo paměť diskutujících, kteří se rozvzpomínali na to, co už k daným otázkám řekli. I v tomto ohledu se projevil již zmíněný problém. Diskutující dostali málo prostoru k tomu, aby nabídli svá témata, svůj pohled na domácí realitu, a byli tlačeni, aby poněkud mechanicky reagovali na moderátorovi sevřeně formulované podněty.

Tab. 37 Reprezentace kandidátů podle typu dotazu a mluvní přítomnosti (2. diskuse)

Typy dotazů		Četnost	Klasifikace dotazů a četnosti		Dotazy+ reakce	Mluvní přítomnost/ podíl %
Roithová	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	2	neutrální		11 11+1	554 sec.= 25,4%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu	2				
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	1	zjišťovací	11		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	1				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	5	kritický			
	F/ Dotaz týkající se volební strategie					
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					
Sobotka	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	2	neutrální		13 13+1	496 sec.= 22,7
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu	3				
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	1	zjišťovací	13		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika					
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	7	kritický			
	F/ Dotaz týkající se volební strategie					
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					
Schwarzenberg	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	3	neutrální		13 13+0	480 sec.= 22%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu	5				
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika		zjišťovací	13		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	1				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	4	kritický			
	F/ Dotaz týkající se volební strategie					
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					
Bobošíková	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	2	neutrální		11 11+2	346 sec.= 15,8%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu	3				
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	1	zjišťovací	11		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	2				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	3	kritický			
	F/ Dotaz týkající se volební strategie					

	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					
Fischerová	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	2	neutrální		9 9+0	304 sec.= 13,9%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu					
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	2	zjišťovací	9		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	2				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	3				
	F/ Dotaz týkající se volební strategie		kritický			
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					

4.4.1.2. Třetí a čtvrtá diskuse (16.1. a 23.1)

Druhé volební kolo změnilo výchozí komunikační situaci jak pro oba finalisty, tak i pro moderátora. Změna komunikační situace ve třetí diskusi realizovaná rozšířením tazatelů o hosty změnila plánovanou debatu v model tiskové konference. Sama volba čtyř oslovených novinářů a jedné politoložky nebyla zcela ideální. Bylo by zajímavé zjistit, kdo z uvedené trojice Nováček, Zlámalová, Šídlo měl reprezentovat středové hodnoty? Pravděpodobně komentátor řady pravicových periodik Jindřich Šídlo, který byl i jediným autorem volebních glos. Daný výběr tazatelů zjevně nebyl koncipován podle logiky akcentující proporcionální zastoupení hlavních hodnotových perspektiv.

Hlavní problém tohoto aranžmá nevidíme ale v jeho pravostředovém nastavení. Podstatnější byla fragmentárnost jednotlivých dotazů, které postrádaly autorský kontext, jenž si běžně moderátor buduje a činí komunikaci přehlednější a anticipovatelnější. Navíc vznikl efekt, který se při podobných aranžmá opakuje pravidelně. Tazatelé museli brzdit tendenci reagovat na názory kolegů a zajímavost některých z nich zastínila kandidáty.

Tab. 38 Reprezentace kandidátů podle typu dotazu a mluvní přítomnosti (3. diskuse)

Typy dotazů		Četnost	Klasifikace dotazů a četnosti		Dotazy+ reakce	Mluvní přítomnost/ podíl %
Zeman	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	2	neutrální		13 13+0	1185 sec.= 55%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu					
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	7	zjišťovací	13		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	3				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje					
	F/ Dotaz týkající se volební strategie	1	kritický			
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					
Schwarzenberg	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	1	neutrální			983 sec.=

	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu				20+0	45%
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	10	zjišťovací	20		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	5				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	2	kritický			
	F/ Dotaz týkající se volební strategie	2				
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					

V diskusi se manifestovaly de facto dva komunikační styly. Přednášející M. Zeman a jeho komunikačně úsporný rival, kterému museli dopomáhat k vyšší „hlasitosti“ tazatelé. Z pohledu vedení diskuse a proporcionálního zastoupení jednotlivých indikátorů je třeba zmínit především téměř dvojnásobný počet dotazů adresovaných K. Schwarzenbergovi ve třetí diskusi, při mírně delší mluvní přítomnosti - „hlasitosti“ M. Zemana.

Struktura i obsah zvolených dotazů byla srovnatelná a nefavorizovala ani jednoho kandidáta. Za pozornost tak stál jen dílčí souboj diskutujících o zahraničně politickou agendu. I v tomto tématu, ve kterém chtěl K. Schwarzenberg očividně uplatnit dominanci, byl přesto o dvě minuty „kratší“ než jeho rival.

Tab. 39 Reprezentace kandidátů podle typu dotazu a mluvní přítomnosti (4. diskuse)

Typy dotazů		Četnost	Klasifikace dotazů a četnosti		Dotazy+ reakce	Mluvní přítomnost/ podíl %
Zeman	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	2	neutrální		20+4	1214sec.= 63%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu					
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	7	zjišťovací	12		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	3				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje		kritický	8		
	F/ Dotaz týkající se volební strategie	1				
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					
Schwarzenberg	A/ Dotaz na plány ve funkci prezidenta	1	neutrální		21+1	728 sec.= 37%
	B/ Dotaz testující osobnostní rysy, morální integritu					
	C/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - vnitřní politika	10	zjišťovací	11		
	D/ Dotaz zaměřený na odbornost kandidáta - zahraniční politika	5				
	E/ Dotaz na hodnotové, ideové, politické postoje	2	kritický	10		
	F/ Dotaz týkající se volební strategie	2				
	G/ Dotaz směřující k hodnocení protikandidáta					

Ve čtvrté a poslední diskusi se poněkud zúžil časový prostor pro kandidáty, vzhledem k tomu, že dotazy přicházely z publika i ze záznamu. Oproti nejdelší debatě byl prostor pro odpovědi kandidátů o 6 minut kratší. Toto aranžmá zjevně nesedělo K. Schwarzenbergovi, který využil na své odpovědi o osm minut kratší čas než jeho soupeř, ale při téměř stejném počtu reakcí a dotazů. Vytratila se zde též moderátorova podpora ve formě doplňujících dotazů. M. Zeman obsadil 63 % procent času věnovaného odpovědím.

Podstatně se změnila struktura položených dotazů. Zatímco v předchozích diskusích převažovaly obecně zjišťovací otázky, které příliš nereflektovaly kontroverzní témata, vstup veřejnosti do diskuse znamenal jasnou změnu struktury dotazů. Téměř polovina z nich patřila do kritického subtypu, který útočil na kredibilitu kandidáta. I v tomto ohledu ale byl poměr téměř vyrovnaný a ani v tomto ne zcela predikovatelném aranžmá tak nedošlo k vychýlení rovnováhy v ne/prospěch jednoho z kandidátů. Moderátor měl diskusi pod kontrolou.

4.4.2. „Ranní interview“, „20 minut RŽ“, „Glosy Jindřicha Šídla“

V této závěrečné kapitole se soustředíme na žánry A pořady, které nepředstavovaly z pohledu kvantitativního hlavní proud předvolebního vysílání. Nemá proto smysl sledovat kvantitativní indikátory, ale jen obsahové a formální strategie moderátorů. Při posuzování jejich nestrannosti a dodržování pravidel zpravodajského rozhovoru jsme použili některé prvky diskurzivní analýzy (Fairclough, 1995, 2003) a konverzační analýzy (Hutchby, 2006; Levinson 1983; Clayman, Heritage, 2002). Analytický model, který jsme aplikovali, pracuje s následujícími prvky:

- replika (turn)
- střídání replik mluvčích (turn-taking)
 - systém pravidel střídání
 - překrytí, přerušování
- párové sekvence (adjacency pairs)
- řazení sekvencí (sequence organization)
 - preferenční organizace
 - presekvence
 - vložená sekvence
- opravná sekvence (repair sequence)³³
 - self-initiated
 - other-initiated

A/ Za pomoci těchto prvků, které tvoří elementární jednotky a pravidla konverzace, jsme analyzovali šest tematicky relevantních „**Ranních interview**“. Pět z nich moderoval J. Chum a jedno J. Pokorný.

³³ Poslední dva body – řazení sekvencí, opravné sekvence – jsme z praktických důvodů upozadili.

Tab. 40 Seznam a identifikace analyzovaných příspěvků

Datum vysílání	Host	Moderátor
27.12.2012	Vladimír Balaš, PF, Univerzity Karlovy	J. Pokorný
4.1.2013	Jan Wintr PF Univerzity Karlovy	J. Chum
11.1.2013	Stanislav Drápal, Český statistický úřad	J. Chum
23.1.2013	Pavel Šaradín, politolog, Katedra politologie, UP Olomouc	J. Chum
24.1. 2013	Lukáš Valeš, politolog, Západočeská univerzita	J. Chum
25.1. 2013	Daria Benešová, vedoucí oddělení voleb ministerstva vnitra	J. Chum

Ani z pohledu kritérií objektivita a nestrannosti, ani z pohledu výše popsanych kritérií faktické správnosti a korektnosti, nebyl v daných relacích nalezen žádný podstatný problém. Oba moderátoři jsou do té míry zkušený a mají již usazený svébytný styl moderace. Proto nabízíme jen několik postřehů či doporučení, která upozorňují na sporné momenty sledovaných moderací:

- 1/ v některých rozhovorech se projevovala poněkud umělá **tendence k dramatizaci a zvýznamňování** prezidentské volby, a to především při výběru výrazových prostředků, které až nápadně připomínaly bulvarizující výkladový rámec³⁴, který teorie označuje jako volební dostihy v médiích - „horse race“ (Stromback, 2011):

J. Chum: „*Prezidentská volba rozděbila českou společnost na dvě skupiny. Neřeší se nic jiného v soukromí, v práci, na sociálních sítích, je toho zkrátka dost na jednu i na druhou stranu. Je to obvyklé u prezidentské volby třeba v dalších vyspělých státech, které přímou volbu mají, nebo je to tak intezivní právě proto, že je to u nás vůbec poprvé?*“

Vidíme zde:

- a/ zvýznamňování intenzity, konstruování volby jako zlomového historického momentu podle teorie „mediální události“ (Dyan, Katz, 1992).
- b/ akcent na rozdělení, který ale postrádá motivované zářamování, pokud není tou motivací pouze atraktivita sdělení posilovaná dramatizačními postupy.

- 2/ součástí naznačeného bulvarizačního trendu jsou i určité formální konverzační projevy. Ve sledovaných rozhovorech to bylo zvláště používání tzv. dvojité otázky, které na jedné straně vyvolává dojem nepřipravenosti a improvizovaného hledání tématu, na straně druhé je právě tento styl dokladem autenticity moderátorova projevu, jeho přemýšlení, které se odehrává v přímém přenosu. Konzervativnější pojetí moderace by se pravděpodobně připojilo k naznačené kritice. Podle našeho názoru je relativně spolehlivým kritériem posuzování tohoto postupu testování faktické správnosti otázky/ek. Pokud je hledání tématu oproštěno od věcných nepřesností i osobnostních faulů, lze tento způsob hledání přesné formulace otázky akceptovat. Pokud jej akceptují posluchači. Fakticky jde především o moderátorský styl, který se buduje léta a snahy o jeho změnu by se nepochybně musely dotknout i podstaty jeho nositele.

³⁴ Zapadá do Faircloughem popsanych trendů bulvarizace/konverzacionalizace a marketizace

- 3/ I zde byl přítomen příspěvek, ve kterém byly patrná identifikace mluvčích s atributy, které charakterizují sympatizanty K. Schwarzenberga:

J. Chum: „...zatímco Karel Schwarzenberg je kandidát měst a více majetných lidí, za Milošem Zemanem zase stojí spíše venkov a řekněme méně majetnější část populace.“

Jakkoliv oslovený expert toto zjednodušení správně zpochybnil, nálepka M. Zemana jako krále nevzdělaných a nemajetných byla replikována, podobně jako i v jiných analýzou zmíněných případech. Tento nekorigovaný negativní stereotyp přiřivil bez moderátorovi korekce i expert, který uvedl, že: „Patrně Karel Schwarzenberg ten úřad pojal poněkud důstojněji. Kdežto Miloš Zeman ho chápe jako určitý mocenský vrchol.“

- B/ Diskusní pořad „**20 minut Radiožurnálu**“ představuje stabilní, usazený pořad, který ve sledovaném období odvysílal 13 rozhovorů s relevantními aktéry – kandidáty, představiteli vrcholové politiky či vnějšími komentátory předvolební kampaně. V následujících poznámkách se pokusíme naznačit největší slabiny realizovaných rozhovorů, a to z pohledu zadání analýzy, tj. dodržování objektivity, vyváženosti a nestrannosti.

Ze třinácti odvysílaných rozhovorů, které refletovaly téma prezidentských voleb, jsme se vzhledem k zadání zaměřili na detailní analýzu rozhovorů, respektive moderátorské strategie uplatňované M. Veselovským v diskusi s prezidentskými kandidáty: J. Dienstbierem, M. Zemanem, J. Bobošíkovou, K. Schwarzenbergem. Detailní popisy analýzy jsou uvedeny v příloze.

Celkově můžeme konstatovat, že z analýz nevyplývá, že by M. Veselovský, který rozhovory vedl, vycházel při jejich přípravě z apriorních schémat, která by přiřazoval jednotlivým kandidátům a tím deformoval jejich obraz. Jinými slovy, sledované rozhovory nebyly vedeny tak, aby výrazně de/favorizovali jednoho z hostů.

To bylo dáno především jednotným stylem vedení rozhovorů. Martin Veselovský se typologicky blíží ke stylu moderace, která bývá charakterizována jako konfrontační a tvoří tak typově protipól konverzačně-konsenzuální stylu Veroniky Sedláčkové a Jana Pokorného.

Je ale třeba zdůraznit, že jeho otázky byly v drtivé většině koncipovány jako věcné (ad rem) a fakticky sloužily realizaci metody tzv. split hunting, nebo-li hledání rozdílu mezi rétorikou a realitou.

Obecně by se dalo říci, že nejvyšší respekt manifestoval M. Veselovský při vedení rozhovoru před K. Schwarzenbergem, kterého „septem“ představil jako předsedu TOP09, ale mnohem častěji jej identifikoval jako ministra zahraničních věcí.

Více prostoru k prezentování politických názorů poskytly diskuse K. Schwarzenbergovi a J. Bobošíkové než J. Dienstbierovi a M. Zemanovi. Současně platí, že rozhovory realizované s levicovými politiky měly „ostřejší“ průběh, ale svou roli zde hrála i komunikace druhé strany, což bylo nejvýrazněji patrné při rozhovoru s M. Zemanem, kde byla vzájemná nechuť obou diskutujících více než patrná.

Glosy Jindřicha Šídla

I když má glosa jako žánr bohatou historii i v rozhlasovém vysílání, je využívána málo. Zařazení speciálního pořadu glosujícího prezidentské volby proto považujeme za správný počín, který měl jistě obohatit názorové spektrum, které ČRo 1 svým posluchačům nabízí. Protože se ale tento žánr málo pěstuje, není k dispozici dost kvalitních glosátorů. ČRo 1 musel

proto řešit otázku, zda pořad pokryje z vlastních zdrojů nebo si najme externího autora. Jeho volbou, respektive jeho glosami se budeme zabývat.

Naším cílem ani úkolem není hodnotit kvalitu prezentovaných glos z hlediska jejich estetické, analytické či stylistické úrovně. Otázka vyplývající ze zadání analýzy je mnohem složitější. Jak ve svém celku rámovalo 25 odvysílaných glos předvolební vysílání ČRo 1. Do značné míry tak zde hodnotíme primárně rozhodnutí a volbu daného glosátora. J. Šídlo je zkušený novinář střední generace s dlouhodobou praxí v tištěných i elektronických médiích (ČT). Potud byla jeho volba nezpochybnitelná. Druhý aspekt dané volby již tak jednoznačně nevyznívá. Kdo zná práci J. Šídla, ví, že je postavena na autenticitě hodnotově jasně profilovaného pravicového komentátora. Ta se ale může obtížně projevit při zadání typu: ani pravicové, ani levicové, hodně středu, ale zas ne moc apod.

Představa, že pravicový komentátor nebude psát ve svém kódu, je možná, ale nutí autora k popření hodnotové identity. Výsledkem je pak produkt bez barvy, chuti a názoru. Což docela přesně ilustrují glosy prezentované zvláště v intervalu před první volbou prezidenta. Pravděpodobně zde skutečně sehrál roli tlak „zákona“, který sterilizuje autory k vyváženosti v žánru, který ale z definice vyvážený být nemůže a nemá. Výsledkem byl stav, kdy se autor de facto vyhýbal vyjádření názoru na důležité děje, sociální jevy a vytěšňoval podstatné. Proto asi ta marginální témata v prvním kole, která nikoho neurazila, ale fakticky nereflektovala to, co voliče zajímá. Jde o paradoxní situaci, ve které se snaha o objektivitu a vyváženost stává brzdou objektivitu a vyváženosti jako kritérií, které mají stimulovat novinářskou snahu zachytit realitu. Ta je ale sociálně konstruovaná, tudíž není jediná.

Je třeba uznat, že při glosování druhého kola kampaně J. Šídlo toto opatrnictví místy opustil a kvalita jeho příspěvků tomu odpovídala. Novinářsky šlo o kvalitnější texty, právě pro jejich názorovou autenticitu, která ale nutně musela v některých glosách opustit kritéria středové nestrannosti, kterou ostatně nelze striktně aplikovat na jednotlivé publicistické příspěvky, ale jen na pořad jako celek.

Abychom toto tvrzení doložili, pokusili jsme se oněch 25 odvysílaných glos podrobit výše popsané analýze rámců, realizované tentokrát kvalitativní, interpretativní cestou, kterou popisuje ve své práci o obsahové analýze Kimberley Neuendorf (2002). Pokusíme se tak identifikovat základní textové/rétorické rámce, které použil autor glos k reflexi předvolební kampaně³⁵.

1. RÁMEC: VOLBY JAKO DŮSTOJNÁ NUDA

V první rámec zasazuje volbu prezidenta do ironického rámce, který ji zpochybňuje jako manipulativní „volební karneval“ ovlivňovaný šarlatány, kteří zkoumají veřejné mínění (3, 5, 7, 16, 19). Marginalizuje pravomoce prezidenta například odkazem na nemožnost zastavit nástup komunistů (9, 21). Glosátor zde uzávorkoval stranicko-ideologickou perspektivu a místo ní podsouvá posluchačům rámec skepticko-realistický (23), který de facto nabízí posluchačům perspektivu nevoliče, který ví, že nic nemá smysl, a volba prezidenta už vůbec ne (1). Prostě jde o důstojnou nudu (10).

2. RÁMEC: USMÍŘENÍ NEBO ROZDĚLENÍ

Autor rámuje prezidentskou kampaň optikou usmíření (20, 23, 24). Glosy umístěné do této perspektivy přesně pojmenovávají klíčový problém české společnosti, který se netýká jen prezidentských voleb, které téma rozdělení ještě prohloubily. I zde jde o formát glos, které se snaží udržet nadstranickou, neideologickou perspektivu.

³⁵ Čísla uvedená v jednotlivých rámcích indikují pořadí odvysílané glosy.

3. RÁMEC: DOBRO A ZLO

Polarizovaný rámec jasně rozlišující mezi „dobrem“ a „zlem“, které personifikují nejen finalisté prezidentské volby, ale i poslední hradní pán ve vazbě na jeho dnešního nástupce. Probleskuje tak zde nechuť autora k jednomu kandidátovi (13, 15, 22), respektive potřeba bránit druhého. Staví do kontrastu M. Zemana posedlého pomstou za dávné ponížení, a vyzývá k obraně K. Schwarzenberga před kritikou rodiny V. Klause (17, 18). Rámec má charakter konzultativní a poradní, a to v tom, že de facto varuje voliče sociální demokracie před jejich bývalým předsedou a jeho osobnostními charakteristikami, respektive před obtížemi, které by přineslo jeho zvolení prezidentem. Nepřímá výzva sociálně demokratickým voličům: dejte si pozor na Zemana, bude vám rozkládat stranu jako Klaus ODS (13). Tato de facto výzva byla odvyšována po té, co nebyl v první volbě sociálně demokratický kandidát úspěšný. Jde o rámec, který by z pozice pravicového komentátora představoval legitimní perspektivu. Z pozice jediného „oficiálního“ glosátora ČRo 1 jde o těžko obhajitelný postup.

Jak už jsme anznačili výše. Naše hodnocení se fakticky netýká glos Jindřicha Šídla, ale rozhodnutí oslovit pro relativně rozsáhlý celek jen jeho.

J. Šídlo se dlouhodobě profiluje jako komentátor, který se otevřeně hlásí k pravostředovým individualistickým hodnotám a jeho angažmá (s výjimkou ČT) bylo vždy v periodikách pravicových. Ostatně takové je i jeho poslední působiště. Jinými slovy, z tohoto pohledu bylo poněkud překvapující, že ČRo 1 zvolil na tak viditelnou, de facto komentátorskou pozici, jednoho novináře, který je tak jasně hodnotově profilovaný.

Výsledkem dané volby byl poměrně jednostranný pohled akcentující perspektivu liberálně pravicovou (zvláště v druhém kole kampaně). Místy poněkud násilně vyvažovanou do středu. Toto vyvažování nejen snižovalo kvalitu glos, jejich ostrost, a ve své podstatě nic neřešilo. Posluchač samozřejmě poznal, že mluví „jeho“ novinář či naopak, že nejde o jeho „krevní skupinu“. Řekla bych, že v tomto smyslu výběr glosátora více škodil ČRo 1 než jednomu z kandidátů.

Dle našeho názoru by bylo vhodnější oslovit dva či tři novináře (publicisty, literáty) kteří by v rozhlasovém prime time uplatili dvě či tři perspektivy (pravicovou, levicovou, případně středovou). Služba veřejnosti by byla naplněna mnohem lépe než formou místy neautentického a křečovitého slalomu mezi (ne)vhodnými tématy v prvním volebním kole a jednoznačně protizemanovským postupem v kole druhém.

V. HLAVNÍ ZÁVĚRY

- 1/ Kvantitativní analýza neprokázala jednoznačné a systematické porušování pravidel objektivity, vyváženosti a nestrannosti ve sledovaném období a pořadech.
- 2/ Kvantitativní pokrytí kampaně předcházející volbě prezidenta ČR bylo dostatečně rozsáhlé a poskytovalo širokou paletu názorů, postojů v různých typech zpravodajsko-publicistických žánrů a formátů.
- 3/ Kvantitativní analýza identifikovala mírnou nerovnováhu při reprezentaci kandidátů na úřad prezidenta v prvním kole, a to ve vztahu k většině neúspěšných kandidátů.
- 4/ Obě použité metody identifikovaly mírný sklon (bias) favorizovat, tedy vytvářet lepší obraz, respektive komunikační podmínky pro K. Schwarzenberga, a to ve všech sledovaných pořadech.
- 5/ Na základě kvantitativní i kvalitativní analýzy je možné konstatovat mírnou tendenci nahlížet kandidáty optikou středopravicových hodnot, a to zvláště v publicistické části Ozvěn dne.
- 6/ Klastrová analýza neprokázala zásadní rozdíl ve struktuře a rozložení konstruovaných interpretačních rámců.
- 7/ Klastrová analýza ale prokázala systematické odlišnosti ve struktuře podpory dvou finálových kandidátů, která byla způsobena především jednostranným výběrem expertních hlasů (společenských vědců i novinářů). V dané souvislosti lze konstatovat porušení kritéria vyváženého zastoupení relevantních hodnotových a ideových perspektiv ve vysílání.
- 8/ Kritéria věcné správnosti a korektní prezentace informací i externě získaných dat, tak jak je stanovují *PRAVIDLA PŘEDVOLEBNÍHO VYSÍLÁNÍ ČESKÉHO ROZHLASU - PREZIDENTSKÉ VOLBY 2013*“ z 30. 10. 2012, nebyla systematicky porušována
- 9/ Až na drobné, spíše nahodilé případy se moderátoři ani reportéři nedopouštěli zásadnějších rétorických faulů vůči kandidátům. Některé dílčí projevy takového jednání (formy tzv. zjemnělé agrese - ironie, sarkasmus) neměly systematickou podobu a neobjevila též ani tendence zarámovat některého z kandidátů do role obětního beránka.
- 10/ Naopak, v některých pořadech (Glosy Jindřicha Šídla, Předvolební diskuse) byla spíš patrná ochránářská tendence ve vztahu ke K. Schwarzenbergovi. Tuto skutečnost, ale nelze interpretovat jednoznačně jako porušení nestrannosti. Ve většině případů se jednalo spíše o manifestaci či aplikaci humanistických hodnot a přístupů, které nemají primárně pravolevý ideologický spin, ale jsou nadstranické.

5.1. Doporučení

Na základě výše uvedených hlavních závěrů, které jsou podrobně rozvedeny v analytické části práce i v následujících závěrech, si dovoluujeme navrhnout tři doporučení, která by mohla zkvalitnit předvolební vysílání ČRo.

- 1/ Domníváme se, že bylo vhodné poněkud změnit filosofii i aranžmá předvolebních diskusí, které by měly opustit realizované „zkoušecí aranžmá“ a poskytnout kandidátům více prostoru. Uvolnit tak poněkud omezující a především hierarchicky jednosměrné komunikační schéma, v rámci kterého byla vzájemná diskuse aktérů omezena na minimum, a drtivá většina komunikace probíhala mezi moderátorem (zkoušejícím), případně experty (svého druhu zkouškovou komisí) a jednotlivými kandidáty.

Dle našeho názoru by nemělo jít v diskusích podobného typu o testování znalostí či spíše povědomí o různých aspektech politického života (což se dělo v drtivé většině), které jsou často jen výsledkem předdiskusní přípravy či spíše práce volebního týmu, než indikátorem kompetence kandidáta. Naopak kandidáti by měli být vystaveni vzájemnému tlaku živé komunikační situace, která vyžaduje po diskutujících komunikační variabilitu, schopnost empatie, naslouchání, kooperativního jednání. Mělo by jít o test schopnosti reagovat komunikačně, tedy myslet. Na takový test se nelze zcela připravit a proto má mnohem vyšší informační hodnotu.

Pro prezidenta, svým způsobem „hlavního domácího politického moderátora“, jsou naznačené komunikační kompetence či spíše danosti velmi důležité. Jde de facto o jeho pracovní nástroj - „typ moci uplatňované bez formálních mocenských prostředků“, která je pro prezidenta parlamentní republiky s danými pravomocemi klíčová.

- 2/ Analýza jednoznačně prokázala jednostranný výběr expertních hlasů z akademické i novinářské obce. Jde o jeden v nejvýraznějších nedostatků identifikovaných v Hlavních zprávách a Ozvěnách dne. Domníváme se, že by neměl být problém popsaný pravostředový sklon daných pořadů vyvážit rozšířením expertního spektra. A to nejen do středu, ale i mezi experty, pro které není ideologizace hodnotících postojů primárním cílem politické analýzy.

- 3/ Třetí poznámka - doporučení se týká obsazení postu glosátora předvolební kampaně. Domníváme se, že zvolený model měl dvě zásadní vady. Jednak tlačil pravicově orientovaného komentátora k tomu, aby nepsal tak docela ve svém hodnotovém kódu a de facto ho tak nutil k popření vlastní hodnotové identity. Takové aranžmá obecně nutí autora k tomu, aby vyhýbal vyjádření názorů v perspektivě, která je vyhraněnější. Stává se tak „vlastní“ obětí vyvažování komentářů tzv. do středu. Tato praxe dle našeho názoru nejen neslouží publiku, ale de facto poškozuje daného novináře.

Domníváme se, že by bylo vhodnější oslovit větší počet glosátorů, kteří by v rozhlasovém prime time uplatili dvě či tři perspektivy (pravicovou, levicovou, případně středovou). Služba veřejnosti by byla naplněna mnohem lépe než formou místy neautentického a křečovitého slalomu mezi (ne)vhodnými tématy.

VI. ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ: ODPOVĚDI NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Hlavním cílem předložené analýzy bylo najít, popsat, pojmenovat a vyložit klíčové rysy chování ČRo 1 v období, které předcházelo přímé volbě prezidenta republiky (15.12. 2012-26.12.2013). Pro naplnění tohoto cíle byla zvolena metoda obsahové analýzy, ve své kvantitativní i kvalitativní verzi. Dále bylo použito několik doplňkových metod postupů (klastrová analýza, diskursivní a konverzační analýza).

Celková stopáž vybraných a analyzovaných pořadů, které ve vysílání ČRo 1 pokrývaly „předvolební prezidentskou agendu“, čítala více než 46 hodin záznamů. Čistá stopáž pořadů/příspěvků, které byly podrobeny analýze, zahrnuje více než 13 hodin vysílání, které se explicitně zabývalo daným tématem.

Zadání formulované ČRo vymezilo pro předloženou analýzu následující dílčí cíle:

- 1/ odpovědět na otázku, zda bylo naplněno kritérium vyváženosti, respektive proporcionálního zastoupení prezidentských kandidátů z pohledu vybraných zpravodajských a publicistických pořadů odvysílaných v období 15. 12. 2012 – 26. 1. 2013 na stanici Radiožurnál, a to jednotlivě i jako celku.
- 2/ analyticky popsat užívání žurnalistických rutinních postupů a jejich vliv na vytváření obrazů jednotlivých prezidentských kandidátů.

Tyto úkoly jsme transformovali do následujících otázek:

První se týká základních rutinních postupů užitých při pokrývání „prezidentské agendy“, včetně analytického popisu dynamiky rozvíjení a distribuce dané agendy v průběhu sledovaného intervalu, respektive v 1. a 2 kole prezidentských voleb. Součástí této analýzy je i popis struktury analyzovaného materiálu: zastoupení publicistických/zpravodajských příspěvků, jejich tematické a časové dotace, struktury mluvčích, užitých zdrojů, respektive zdrojování. Výzkumná otázka zněla:

- I. Jakým způsobem zpracovávaly sledované zpravodajské a publicistické pořady (Ozvěny dne, Hlavní zprávy) „prezidentskou agendu“, jak ji tematicky strukturovaly, jaké místo jí poskytly a jaké rutinní postupy k tomu použily?**

Druhá otázka se již zaměřila na samotný fenomén prezidentských voleb:

- II. Jakým způsobem reprezentovaly vybrané pořady (Hlavní zprávy, Ozvěny dne) fenomén prezidentských voleb, respektive do jakých interpretačních rámců je vkládaly a jaký obraz prezidentských voleb jako formy institucionalizovaného jednání vytvářely?**

Třetí a čtvrtá otázka analyzovala postupy zarámování jednotlivých kandidátů a zkoumala, jak rozhlasová konstrukce interpretačních rámců respektovala kritéria objektivity, vyváženosti a nestrannosti.

- III. Jaké interpretační rámce nastolovaly sledované zpravodajské a publicistické pořady při reprezentaci prezidentských kandidátů?**

IV. Jsou obrazy kandidátů výsledkem objektivní, vyvážené a nestranné editoriační praxe?

AD 1/ ČRo 1 věnoval předvolební prezidentské agendě výraznou pozornost. Téměř třicet procent celkového vysílacího času pořadů, které jsme analyzovaly, se zabývalo předvolební prezidentskou agendou. Mezi 15. 12. - 26.1. 2013 odvysílal ČRo 1 více než 13,5 hodiny zpravodajsko-publicistických pořadů o daném tématu.

Způsob, jak tuto agendu ČRo 1 rozvíjel, byl specifický v tom, že výrazně větší pozornost věnoval druhé části volební kampaně, kde ale vystupovali jen dva kandidáti, o kterých už byla veřejnost informována. Analýza pokrytí tzv. neúspěšných kandidátů v intervalu před první prezidentskou volbou ukázala, že se jim nedostalo stejné pozornosti jako finalistům. Rozdíly nejsou vzhledem k nízkým frekvencím propastné, ale zdá se, že si ČRo vybral hlavní favority již v intervalu před první volbou.

I když se naše analýza zabývá de facto homogenní agendou, nelze přehlížet její vnitřní tematickou diferenciaci, která byla sledovanými pořady, respektive novináři strukturována do řady subagend, které ČRo1 rozvíjel paralelně ve dvou směrech. Jednak se věnoval tématu voleb obecně: (a) jejich organizačnímu rámci, (b) instituci prezidenta, jeho pravomocím a kompetencím, (c) průběhu kampaně. Tato část témat tvořila téměř dvě třetiny předvolební agendy. Zbývajících třetina nastolovala témata související přímo s kandidáty. Konkrétněji (a) s jejich osobnostními charakteristikami, které hodnotila a (b) s jejich programovou a hodnotovou profilací

AD 2/ Vedle vysoké pozornosti věnované volbám jako významné události, legitimoval ČRo 1 volební proces i v rovině hodnotící. Jak ukázala analýza komplexních interpretačních rámců, do kterých sledované relace volební proces zasazovaly, více než dvě třetiny výkladu se pohybovaly v rovině neutrálně analytické nebo otevřeně legitimační. Je pravděpodobné, že ČRo 1 v tomto smyslu sehrál významnou roli při motivaci potenciálních voličů aktivně vstoupit do hlasování.

AD 3/ Klíčová byla samozřejmě otázka týkající se vyváženosti a objektivity reprezentace jednotlivých kandidátů. Jak už jsme zmínili, ukázala analýza v tomto ohledu mírnou nerovnováhu, která se projevila nejen v neprospěch neúspěšných kandidátů, ale i ve finálovém souboji. Zastoupení jednotlivých indikátorů relevance a především kvantitativní pozice v předvolebních diskusích potvrzují mírně vyšší „hlasitost“ M. Zemana v obou měřených intervalech.

V rovině hodnotící, kterou indikuje podíl příspěvků s pozitivní/negativní valencí, naopak jasně převažoval podíl pozitivních hodnocení u neúspěšného finalisty, a to při téměř stejném počtu příspěvků. Jde o jeden z indikátorů mírné favorizace K. Schwarzenberga, kterou potvrdila i kvalitativní analýza argumentace v publicistické části Ozvěn dne. Nešlo ale o zásadní porušení vyváženosti a nestrannosti.

Pohled na užití komplexní interpretační rámce, do kterých ČRo 1 dva nejsilnější kandidáty zasazoval, tuto disproporci mírní. Jak ukázala klastrová analýza, struktura a rozložení hlavních interpretačních rámců byla v případě obou nejsilnějších kandidátů podobná. V obou případech byl kritický rámec nejslabší, byť téměř třetinový. Odlišnosti se ale ukázaly ve struktuře podpory a kritiky. Určujícím negativním motivem obrazu M. Zemana bylo akcentování jeho osobnostních a morálních vlastností, které zmiňovali především experti a politici/protikandidáti.

Naopak obraz K. Schwarzenberga byl zasazován do rámce, který akcentoval především jeho osobnostní a morální kvality. Menšinový kritický rámec nekonstruovali

dominantně pravicoví experti, jako u M. Zemana. Kritickou skupinu v daném případě reprezentovali opoziční politici a protikandidáti, kteří především akcentovali problematiku Schwarzenbergovi kulturní identity, respektive jeho kulturní vzdálenosti.

Ještě pozitivnější obraz K. Schwarzenberga, který ukázala kvalitativní analýza, byl budován především na očekáváních spojených s hodnotami střední, vysokoškolsky vzdělané třídy, které je bližší liberální perspektiva. Podobně je tomu i v majoritě českých novinářů (Volek, 2010), kterým pravděpodobně i proto více konvenoval profil K. Schwarzenberga.

AD 4/ Na otázku, zda jsou výsledné mediální obrazy výsledkem objektivní, vyvážené a nestranné editoriační praxe, lze v obecné rovině, tedy za celek všech odvysílaných pořadů, odpovědět kladně. Je ale zjevné, že vedle viditelné marginalizace některých kandidátů v prvním kole volby, byla zvláště v publicistických pořadech mírná sympatie žurnalistů na straně K. Schwarzenberga.

Obraz M. Zemana byl ve sledovaných pořadech vytvářen jako silně homogenní bez větší trhliny. Taková konstrukce v zásadě neposkytuje možnost přechíst v prezentovaných informacích jiný nebo alespoň modifikovaný obraz. Negativní nasycení tohoto obrazu bylo realizováno především odkazy na osobnostní charakteristiky, které byly interpretovány jako potenciální riziko pro prezidentský úřad. V tomto kontextu bylo poukazováno i na Zemanovu konfrontační, negativistickou a silovou kampaň. Druhý silně kritický atribut představovaly poukazy a spekulace o Zemanových vazbách na domácí a zahraniční zájmové skupiny.

V obraze byl ale přítomen i aspekt „estetický“, který artikuloval Zemanovu aroganci, „hulvátství a pragmatismus“. A v neposlední řadě i jeho chování k novinářům. Jeho voliči byli líčeni nejen jako méně vzdělaní, (byť data ukazují, že měl podobně zastoupenou voličskou skupinu středoškoláků, tedy tu, která převažuje i mezi novináři). Součástí zmíněné homogenity byly i poukazy na Zemanovu lidovost, která nesla negativní konotaci, jako aspekt něčeho nepatřičného, směšného, z jiného světa. Přesněji ze světa, který nepatří do hodnotového rámce středostavovských ctností.

Naopak, jako pozitiva se systematicky objevovaly odkazy na Zemanovu odbornou schopnost, politickou zkušenost, vtip a výjimečné rétorické schopnosti. Tento poslední aspekt byl ale využíván i jako nepřímý důkaz jeho manipulativních schopností.

I obraz K. Schwarzenberga byl budován jako homogenní, ale s obráceným poměrem kladných a záporných charakteristik, než tomu bylo v případě jeho rivala. Klíčové hodnotové atributy připisované Schwarzenbergovu obrazu představovaly jeho osobnostní a morální kvality, které jako celek tvořily model dokonalosti. Zde se již nejednalo o artikulaci implicitního hodnocení, ale o explicitní výčet „katalogových“ pozitivních vlastností (čestnost, slušnost, skromnost, pobožnost, vtipnost, roztomilá popletenost, zahrnující i nevinné klimbání ve sněmovně). K. Schwarzenberg byl v tomto kontextu vykreslován jako následovník V. Havla, člověk podobný historickým osobnostem jako byli Komenský nebo Masaryk. A navíc podporovaný umělci z vlastního přesvědčení, ne kvůli penězům, jako u jeho soupeře.

Můžeme tak shrnout, že ČRo 1 dostal v období prezidentské volební kampaně svému poslání, které mu vymezuje zákon. Jak vyplývá z výše uvedených závěrů, lze obecně konstatovat, že ČRo 1 podával základní informace o prezidentské kampani s patrnou snahou o objektivitu a vyváženost. Stanice si ve svých zpravodajských relacích po většinu času, kdy probíhala kampaň, uchovávala profesionální odstup.

Skutečnost, že se jí nepodařilo vyvarovat určitému porušení rovnováhy, byla dána jak tím, že šlo o reprezentaci velmi rozsáhlé agendy, tak i skutečností, že šlo o nový fenomén, se kterým se nejen česká společnost, ale i ČRo setkal poprvé.

VII. LITERATURA

Abercrombie, N., Hill, S. & Turner, B. (1980) *The Dominant Ideology Thesis*. London: Georg Allen and Unwin.

Bacher, J. (2002) *Cluster Analysis*. Norimberk: University Erlangen-Nuremberg. (online) Cit. 28. 4. 2013. Dostupné z: <http://www.clusteranalyse.net/sonstiges/zaspringseminar2002/lecturenotes.pdf>.

Bateson, G. (1954) 2006 'A Theory of Play and Fantasy' in K. Salen & E. Zimmerman (Eds.) *The Game Design Reader*, (pp. 314-328). Cambridge, London: The MIT Press. (online) Cit. 3. 5. 2013. Dostupné z: http://sashabarab.com/syllabi/games_learning/bateson.pdf

Benoit, W.L. (2007) *Communication in Political Campaigns*. New York: Peter Lang.

Benoit, W.L. & Airne, D. (2005) 'A Functional Analysis of American Vice Presidential Debates', *Argumentation and Advocacy* 41: 225-236.

Benoit, W.L. & Harthcock, A. (1999) 'Functions of the Great Debates: Acclaims, Attacks, and Defenses in the 1960 Presidential Debates', *Communication Monographs* 66: 341-357.

Benoit, W.L. & Klyukovski, A.A. (2006) 'A Functional Analysis of 2004 Ukrainian Presidential Debates', *Argumentation* 20: 209-225.

Benoit, W.L. & Sheafer, T. (2006) 'Functional Theory and Political Discourse: Televised Debates in Israel and the United States', *Journalism & Mass Communication Quarterly* 83(2): 281-297.

Benoit, W.L., Wen, W.-C., & Yu, T.-H. (2007) 'A Functional Analysis of 2004 Taiwanese Political Debates', *Asian Journal of Communication* 17(1): 24-39.

Blažejovská, M. (2013) *Cizinci ve zpravodajství MF Dnes: mediální rámce a jejich proměny v čase*. Brno: FSS MU.

Clayman, S. & Heritage, J. (2002) *The news interview: journalists and public figures on the air*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dayan, D. & Katz, E. (1992) *Media events: The Live Broadcasting of History*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Entman, R. M. (1989) *Democracy without citizens: Media and the decay of American politics*. Oxford University Press on Demand.

Entman, R. M. (1993) 'Framing: Toward clarification of a fractured paradigm', *Journal of Communication* 43 (4): 51 – 58.

Fairclough, N. (2003) *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.

Fairclough, N. (2000) *New Labour, New Language?* New York: Routledge.

Fairclough, N. (1995) *Critical Discourse Analysis*. Boston: Addison Wesley.

Foster, S. (2010) *Political communication*. Edinburgh University Press.

- Gee, J. P. (2011) *An introduction to discourse analysis: theory and method*. Milton Park, Abingdon; New York: Routledge.
- Gitlin, T. (2003) *The Whole World is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press.
- Goffman, E. (1974) *Frame analysis*. Lebanon, NH: University Press of New England.
- Graber, D. A. (1984) *Processing the News: How People Tame the Information Tide*. New York: Longman.
- Haug, M., Koppang, H. & Svennevig, J. (2010) 'Moderator Bias in Television Coverage of an Election Campaign with no Political Advertising', *Nordicom Review* 31 (2): 79-94.
- Hutchby, I. (2006) *Media Talk: Conversation Analysis and the Study of Broadcasting*. Glasgow: Open University Press.
- Isotalus, P. (2001) 'Presidential Campaigning in Finland', *World Communication*, 30(2): 5-23.
- Isotalus, P. (2009) 'Agreement and Disagreement in Focus: A Cultural Perspective on Televised Election debates', in R. Wilkins & P. Isotalus (Eds.) *Speech Culture in Finland*, (pp.191-208). Lanham, LD: University Press of America.
- Isotalus, P. & Aarnio, E. (2006) 'A Model of Televised Election Discussion: The Finnish Multi-party System Perspective', *Javnost-The Public* 13: 61-71.
- Iyengar, S., Kinder, D. R. (2010) *News that matters: television and American opinion* Chicago: University of Chicago Press.
- Kahneman, D., Tversky, A. (1984) 'Choice, values, and frames', *American Psychologist*, 39: 341 – 350.
- Krippendorff, K. (2004) *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Los Angeles, London: Sage.
- Kronick, J. C. (1997) 'Alternativní metodologie pro analýzu kvalitativních dat.' *Sociologický časopis* 33(1): 57-67.
- Lee, C. & Benoit, W.L. (2005) 'A Functional Analysis of the 2002 Korea Presidential Debates', *Asian Journal of Communication*, 15: 115-132.
- Levinson, S. C. (1983) *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Manheim, J.B. & Albritton, R.B. (1984) 'Changing National Images: International Public Relations and Media Agenda Setting', *The American Political Science Review*, 78 (3): 641-657.
- Matthes, J., Kohring, M. (2008) 'The Content Analysis of Media Frames: Toward Improving Reliability and Validity', *Journal of Communication* 58 (2): 258 – 279.
- McKinney, M.S. & Carlin, D. B. (2004) 'Political Campaign Debates', in L.L. Kaid (Ed.) *Handbook of Political Communication Research* (pp. 203-234). Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- Mooi, E., Sarstedt, M. (2011) 'Cluster Analysis', in *A Concise Guide to Market Research. The Process, Data, and MEthods Using IBM SPSS Statistics* (pp. 237 – 284). Berlin, Heidelberg: Springer

Berlin Heidelberg. (online) Cit. 28. 4. 2013. Dostupné z: <http://www.springerlink.com/index/10.1007/978-3-642-12541-6>.

Neuendorf, K. A. (2009) Reliability for content analysis. In A. B. Jordan, D. Kunkel, J. Manganello & M. Fishbein (Eds.) *Media messages and public health: A decisions approach to content analysis* (pp. 67-87). New York: Routledge.

Neuendorf, K. A. (2002) *The Content Analysis Guidebook*. Thousand Oaks: Sage.

Neuendorf, K. A., & Skalski, P. D. (2009) Quantitative content analysis and the measurement of collective identity. In R. Abdelal, Y. M. Herrera, A. I. Johnston & R. McDermott (Eds.), *Measuring identity: A guide for social scientists* (pp. 203-236). Cambridge: Cambridge University Press.

Strömbäck, J., R. Negrine, D. N. Hopmann, C. Jalali, R. Berganza, G.U.H. Seeber, J. Volek, B. Dobek, J. Mykkänen, M. Maier, B. Marinella & A. Seceleanu (2012) 'Sourcing the News: Comparing Source Use and Media Framing of the 2009 EP Elections', *Journal of Political Marketing*, 17 (2): 1-23.

Strömbäck, J., R. Negrine, D.N. Hopmann, M. Maier, R. Berganza, J. Volek, B. Dobek-Ostrowska, J. Mykkänen, A. F. Roncarolo (2011) The Mediatization And Framing Of European Parliamentary Elections Campaigns. In M. Maier, J. Strömbäck & L. Kaid (Eds.), *Political Communication In European Parliamentary Elections* (pp. 161-175). England/USA: Ashgate Publishing Limited.

Tan, P.-N., M. Steinbach, V. Kumar (2006) Cluster Analysis: Basic Concepts and Algorithms. In *Introduction to data mining*. Boston, MA: Addison-Wesley. (online) Cit. 28. 4. 2013. Dostupné z: <http://wwwusers.cs.umn.edu/~kumar/dmbook/ch8.pdf>.

Van Gorp, B. (2005) 'Where is the Frame?: Victims and Intruders in the Belgian Press Coverage of the Asylum Issue', *European Journal of Communication* 20 (4): 484 – 507.

Volek, J. (2013) 'Mediální obraz ve volební kampani: první prezidentská volba v médiích jako ritualizované (melo)drama o hledání aristokrata plebejce'. In: *Media a společnost*. Praha.

Volek, J. (2010) Czech Journalists After the Collapse of the Old Media System: Looking for New Professional Self-Image. In B. Dobek-Ostrowska, M. Glowacki, K. Jakubowicz, M. Sükösd (Eds.): *Comparative Media Systems. European and Global Perspectives* (pp. 171-194). Budapest: Central European University Press.

Volek, J. (2000) Analýza diskusních pořadů pro RRTV ČR. Brno: FSS MU.

Vreese, C. H. De. (2005) 'News framing: Theory and typology', *Information Design Journal* 13 (1): 51 – 62.

Westerstahl, J. (1983) 'Objective News Reporting', *Communication research* 10 (3): 403-424.

VII. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Graf 1 Přítomnost zmínek o kandidátech ve 2. kole	35
Tab. 1 Celková stopáž analyzovaného materiálu podle vybraných pořadů	18
Tab. 2 Počet odvysílaných relací ve sledovaných pořadech podle 1. a 2. kola prezidentských voleb...	19
Tab. 3 Modelový vzorek - počty relací	19
Tab. 4 Počet a podíl relevantních příspěvků a jejich stopáže v 1. a 2. kole (srovnatelné vzorky)	20
Tab. 5 Počet relevantních příspěvků a podíl jejich stopáže na celku odvysílaného materiálu podle volebních kol (srovnatelné vzorky).....	20
Tab. 6 Počet odvysílaných „předvolebních příspěvků“ a jejich podíl na celkovém počtu podle 1. a 2. kola (stejně rozsáhlé vzorky).....	20
Tab. 7 Typ příspěvku podle kola volby (stejně rozsáhlé vzorky).....	21
Tab. 8 Srovnání pokrytí 1. a 2. kola podle srovnatelně konstruovaných vzorků.....	21
Tab. 9 Výskyt předvolební agendy v headlinech podle kola volby (stejně rozsáhlé vzorky)	22
Tab. 10 Průměrné pořadí příspěvku podle kola volby (srovnatelné vzorky).....	22
Tab. 11 Typ mediálního zdroje podle kola volby (srovnatelné vzorky)	22
Tab. 12 Struktura zdrojů jako oslovených mluvčích podle kola volby (srovnatelné vzorky).....	23
Tab. 13 Struktura zdrojů jako oslovených mluvčích: politici	23
Tab. 14 Struktura zdrojů jako oslovených mluvčích: novináři	24
Tab. 15 Struktura zdrojů jako oslovených mluvčích: experti	24
Tab. 16 Struktura a počet zdrojů jako oslovených sympatizantů a VIP.....	25
Tab. 17 Dominantní tematické okruhy	25
Tab. 18 Hlavní tematické celky charakterizující obecný popis volebního procesu (podíly jsou počítány z celkového počtu témat).....	28, 29
Tab. 19 Legitimizace vs. delegitimizace prezidentských voleb – podíly počítané z celkového počtu témat	29
Tab. 20 Rozdělení souboru podle klastřů a jejich síly	29
Tab. 21 Mediální rámce prezidentských voleb jako institucionalizovaného procesu	31
Tab. 22 Vliv proměnných na shlukování případů podle F-testu (ANOVA)	31
Tab. 23 Stopáž kandidátů ve vysílání Hlavních zpráv a Ozvěn dne v sekundách podle kola volby	32
Tab. 24 Stopáž kandidátů ve vysílání Hlavních zpráv a Ozvěn dne v sekundách podle kola volby (bez vstupů spojených s cyklem „Hledá se prezident“).....	33
Tab. 25 Počet zmínek o kandidátech podle kola volby	34

Tab. 26 Pozornost věnovaná kandidátům ve sledovaných pořadech v 2. kole podle počtu zmínek.....	36
Tab. 27 Komparace tematického zarámování M. Zeman vs. K. Schwarzenberg	36
Tab. 28 Hodnocení kandidátů podle dominantních témat.....	37
Tab. 29 Hodnocení kandidátů podle struktury mluvčích	38
Tab. 30 Rozdělení souboru podle klastrů a jejich síly	38
Tab. 31 Mediální rámce M. Zemana: průměrné hodnoty proměnných v jednotlivých klastrech.....	39
Tab. 32 Vliv proměnných na shlukování případů podle F-testu (ANOVA)	39
Tab. 33 Rozdělení souboru podle klastrů.....	40
Tab. 34 Mediální rámce K. Schwarzenberga - průměrné hodnoty proměnných v jednotlivých klastrech	40
Tab. 35 Vliv proměnných na shlukování případů podle F-testu (ANOVA)	41
Tab. 36 Reprezentace kandidátů podle typu dotazu a mluvní přítomnosti (1. diskuse).....	56
Tab. 37 Reprezentace kandidátů podle typu dotazu a mluvní přítomnosti (2. diskuse).....	58
Tab. 37 Reprezentace kandidátů podle typu dotazu a mluvní přítomnosti (4. diskuse).....	60
Tab. 38 Reprezentace kandidátů podle typu dotazu a mluvní přítomnosti (3. diskuse).....	59
Tab. 40 Seznam a identifikace analyzovaných příspěvků.....	62

IX. PŘÍLOHY

Tab. 1 Počet relevantních příspěvků a podíl jejich stopáže na celku odvysílaného materiálu podle volebních kol (nestejně rozsáhlé vzorky)

	1. kolo	2. kolo	Celkem
Podíl příspěvků týkajících se voleb ze všech příspěvků	60 příspěvků ze 754 = 8 %	62 příspěvků z 356 = 19 %	11 %
Podíl stopáže příspěvků týkajících se voleb z celkové stopáže	159 min z 1302 min = 12 %	175 min z 678 min = 26 %	17 %

Poznámka: Více než dvojnásobný počet vysílacích dnů (29/14) v prvním kole, které ale zahrnovalo vánoční svátky)

Tab. 2 Počet odvysílaných „předvolebních příspěvků“ a jejich podíl na celkovém počtu podle 1. a 2. kola

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
Hlavní zprávy (8.00, 12.00, 18.00)	37	30%	44	36%	81	66%
Ozvěny dne (12.00, 18.00)	23	19%	18	15%	41	34%

Poznámka: Více než dvojnásobný počet vysílacích dnů (29/14) v prvním kole, které ale zahrnovalo vánoční svátky)

Tab. 3 Typ příspěvku podle kola volby

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
Čtená zpráva	7	12%	2	3%	9	7%
Kombinovaná zpráva	31	52%	37	60%	68	56%
Reportáž	6	10%	10	16%	16	13%
Rozhovor	1	2%	0	0%	1	1%
Komentář a analýza	14	23%	13	21%	27	22%
Jiné	1	2%	0	0%	1	1%
Celkem	60	100%	62	100%	122	100%

Poznámka: Více než dvojnásobný počet vysílacích dnů (29/14) v prvním kole, které ale zahrnovalo vánoční svátky)

Tab. 4 Průměrná stopáž příspěvku podle kola volby

	1. kolo	2. kolo	Celkem
Průměr	158,72	168,97	163,93
Směrodatná odchylka	147,209	192,679	171,199

Tab. 5 Rozložení počtu příspěvků podle relací a kol volby

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
Hlavní zprávy 8:00	8	13,3%	6	9,7%	14	11,5%
Hlavní zprávy 12:00	13	21,7%	12	19,4%	25	20,5%
Hlavní zprávy 18:00	16	26,7%	26	41,9%	42	34,4%
Ozvěny dne 12:00	9	15,0%	10	16,1%	19	15,6%
Ozvěny dne 18:00	14	23,3%	8	12,9%	22	18,0%
Celkem	60	100%	62	100%	122	100%

Tab. 6 Jiné zdroje

Specifikace	Počet	Specifikace	Počet
MF Dnes a iDnes (organizátoři debaty)	2	Právo	1
APA	1	ČRo	1
Česká televize	1	Sme	1
Financial Times	1	BBC	1
L'Echo	1	V příspěvku není zmíněn přímý odkaz, ale mluví se v něm o událostech z debaty organizované MF DNES a serverem iDnes	1
De Morgen	1	Forma	1
LN	1		

Tab. 7 Mluvčí: politici (N=38)

Specifikace	Počet		
Tomio Okamura	13	Jan Zahradil, poslanec Evropského parlamentu (ODS)	1
Václav Klaus	7	Libor Rouček, místopředseda Evropského parlamentu (ČSSD)	1
Jiří Pospíšil, místopředseda ODS	3	Lubomír Zaorálek, poslanec (ČSSD)	1
Jan Kubice, ministr vnitra (nestraní)	2	Miroslav Kalousek, ministr financí (TOP 09)	1
Vladimír Dlouhý, ekonom (PP neuvedena)	2	Petr Nečas, premiér a předseda ODS	1
Stanislav Křeček, poslanec (ČSSD)	1	Vratislav Minář, předseda Strany práv občanů Zemanovci	1
Bohuslav Sobotka, předseda ČSSD	1	Zdeněk Kofent, starosta Družce (PP neuvedena)	1
Ivo Strejček, poslanec Evropského parlamentu (ODS)	1	Jaroslav Kubera, senátor (ODS)	1

Tab. 8 Mluvčí: VIP (N=7)

Specifikace	Počet	Specifikace	Počet
Daniel Hůlka, zpěvák (Zeman)	1	Roman Roun, manažer Martina Dejara (Zeman)	1
Ester Kočíčková, moderátorka (Schwarzenberg)	1	Helena Illnerová, vědkyně (Schwarzenberg)	1
Jiří Stránský, spisovatel, scénárista (Schwarzenberg)	1	Jan Pirk, lékař (Fischer, Schwarzenberg)	1
Michal Horáček, textař (Schwarzenberg)	1		

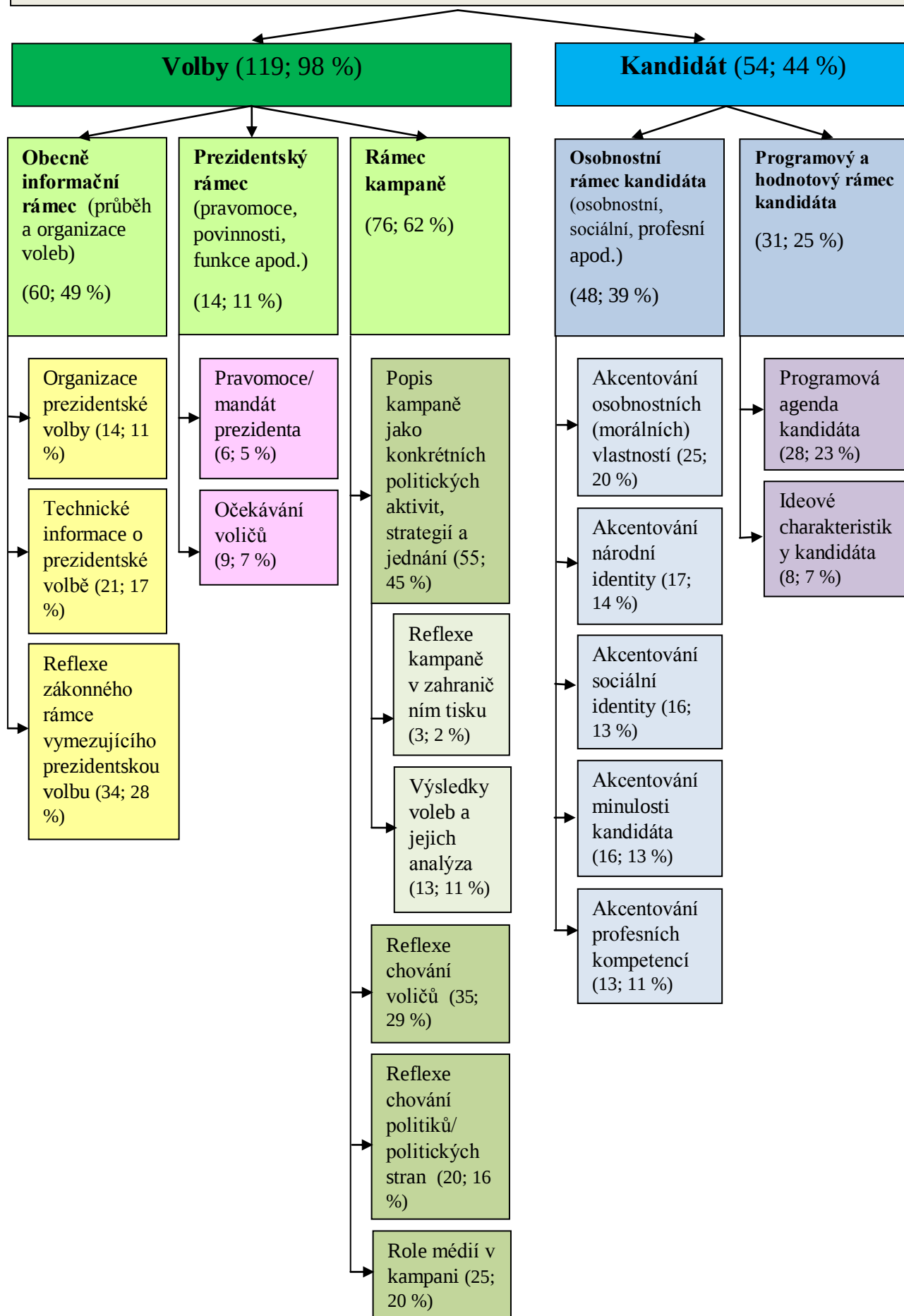
Tab. 9 Mluvčí: sympatizanti (N=13)

Specifikace	Počet
Zeman	8
Schwarzenberg	4
Dientsbier	1

Tab. 10 Mluvčí: jiní (N=38)

Specifikace	Počet	Specifikace	Počet
neznámá osoba	7	Eliška Bořutová, předsedkyně volební komise	1
Tomáš Langášek, generální sekretář ÚS	6	Jaroslav Kantůrek, generální konzul v Hongkongu	1
Pavel Procházka, konzul	3	Igor Jirsík, starosta, Bublava	1
Ivan Záleský, zmocněnec ministerstva zahraničí pro volby v cizině	2	Jakub Karfík, český velvyslanec na Slovensku	1
Pavel Novák, mluvčí ministerstva vnitra	2	Šárka Swiderová, z magistrátu v Karvině	1
Markéta Meisnerová, konzulka	2	Roman Burian, mluvčí radnice Brno-střed	1
Michal Kuzmiak, generální konzul v Číně	2	David Nový, český konzul v Moskvě	1
Vladimír Řepka, ministerstvo vnitra	2	Josef Istl, komisař	1
Martin Dvořák, generální konzul	2	Václav Zeman, předseda jedné z volební komise na Praze 8	1
Danuše Istlová, komisařka	1		

Schéma 2 TEMATICKÉ HLAVNÍ TÉMATA PREZIDENTSKÉ KAMPANĚ (122; 100 %)

Tab. 11 Hlavní tematické celky charakterizující obecný popis volebního procesu (podíly jsou počítány z celkového počtu příspěvků)

	1. kolo		2. kolo		Celkem	
	počet	podíl	počet	podíl	počet	podíl
Organizace prezidentské volby ³⁶	7	12%	7	11%	14	11%
Informace o průběhu prezidentské volby	7	12%	14	23%	21	17%
Reflexe zákonného rámce vymezujícího prezidentskou volbu	33	55%	1	2%	34	28%
Prezidentský diskurz ³⁷	4	7%	11	18%	15	12%
Kampaň	17	28%	46	74%	63	52%
Reflexe chování voličů	10	17%	25	40%	35	29%
Reflexe chování politiků a politických stran ³⁸	4	7%	16	26%	20	16%
Reflexe role médií v kampani ³⁹	8	13%	17	27%	25	20%
Sociální identita kandidáta ⁴⁰	9	15%	7	11%	16	13%
Profesní kompetence kandidáta ⁴¹	7	12%	6	10%	13	11%
Programová agenda kandidáta	7	12%	21	34%	28	23%
Hodnocení osobnostních charakteristik a morálky kandidáta	5	8%	20	32%	25	20%
Ideové charakteristiky kandidáta ⁴²	1	2%	7	11%	8	7%
Reflexe národní identity kandidáta	1	2%	16	26%	17	14%
Reflexe minulosti kandidáta ⁴³	2	3%	14	23%	16	13%
Celkem	60		62		122	

Tab. 12 Počet zmínek o kandidátech podle kola volby celkem (včetně vstupů spojených s cyklem „Hledá se prezident“)

		1. kolo	2. kolo ⁴⁴	Celkem
Zeman	Průměrný počet zmínek na relaci	2,46	3,29	3,11
	Směrodatná odchylka	2,184	2,708	2,612
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	13	49	62
	Počet zmínek	32	161	193
Schwarzenberg	Průměrný počet zmínek na relaci	2,09	3,02	2,84
	Směrodatná odchylka	1,514	2,436	2,305
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	11	46	57
	Počet zmínek	23	139	162
Fischer	Průměrný počet zmínek na relaci	1,83	1,58	1,67
	Směrodatná odchylka	,983	,900	,907

³⁶ Technické přípravy volby prezidenta (organizace, termíny, postupy, srovnání s jinými volbami)

³⁷ Pravomoci/mandát prezidenta, představy a očekávání voličů od prezidenta

³⁸ Reakce politiků na kampaň, výsledky voleb

³⁹ Komentování role médií včetně upoutávek na prezidentskou debatu/volební speciál, apod.

⁴⁰ Reflexe sociální a statusové příslušnosti (včetně popisu rodinného zázemí kandidátů, jejich každodenního života)

⁴¹ Zahrnuje reflexi profesní zkušenosti, komunikační kompetence

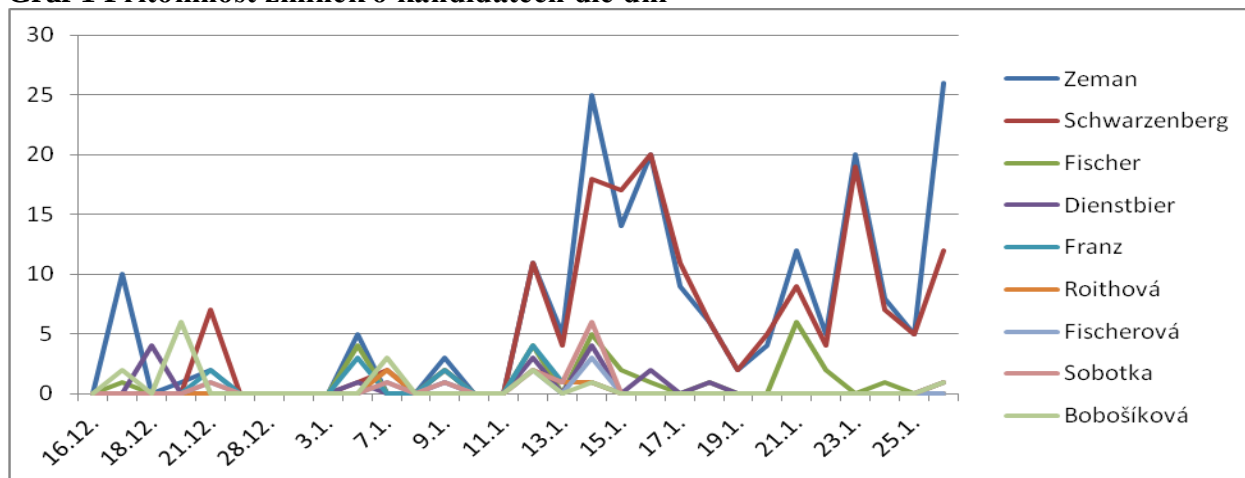
⁴² Identifikace s obecnými hodnotami či partiálními ideologiemi

⁴³ Reflexe životní dráhy a kariéry (včetně působení kandidáta v současné vládě)

⁴⁴ V 1. kole bylo odvysíláno 60 relací, v 2. kole 62 sledovaných relací.

	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	6	12	18
	Počet zmínek	11	19	30
Dienstbier	Průměrný počet zmínek na relaci	1,80	2,00	1,89
	Směrodatná odchylka	1,304	1,414	1,269
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	5	4	9
	Počet zmínek	9	8	17
Franz	Průměrný počet zmínek na relaci	1,83	1,00	1,63
	Směrodatná odchylka	,753	,000	,744
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	6	2	8
	Počet zmínek	11	2	13
Roithová	Průměrný počet zmínek na relaci	2,00	1,00	1,50
	Směrodatná odchylka	,000	,000	,577
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	2	2	4
	Počet zmínek	4	2	6
Fischerová	Průměrná stopáž promluvy na relaci	1,25	1,50	1,33
	Směrodatná odchylka	,500	,707	,516
	Počet účastí ve vysílání nebo zvukových záznamů	4	2	6
	Počet zmínek	5	3	8
Sobotka	Průměrný počet zmínek na relaci	1,25	1,33	1,30
	Směrodatná odchylka	,500	,516	,483
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	4	6	10
	Počet zmínek	5	8	13
Bobošíková	Průměrný počet zmínek na relaci	2,60	1,00	2,14
	Směrodatná odchylka	2,074	,000	1,864
	Počet relací, ve kterých padla zmínka o kandidátovi	5	2	7
	Počet zmínek	13	2	15

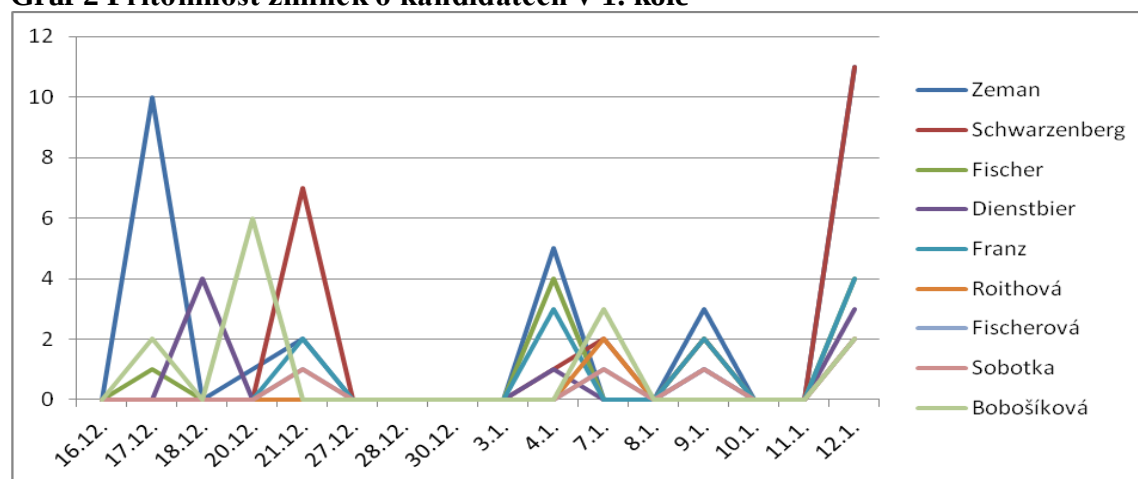
Graf 1 Přítomnost zmínek o kandidátech dle dní

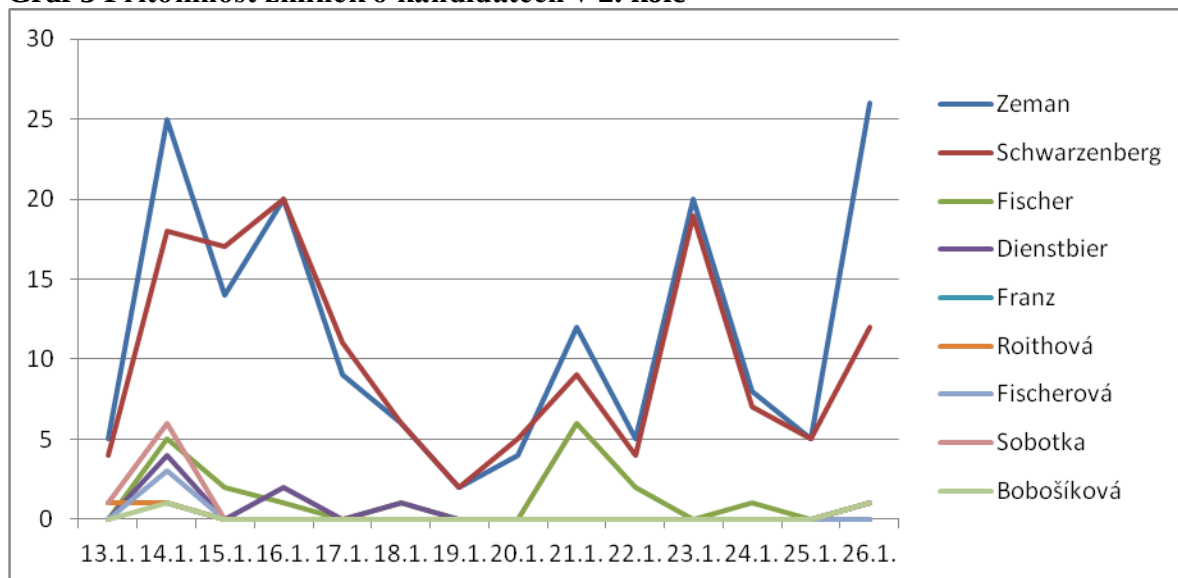
Tab. 13 Počet zmínek o kandidátech dle dní

Kolo	Den	Zeman	Schwarz enberg	Fischer	Dienstbi er	Franz	Roithov á	Fischero vá	Sobotka	Bobošík ová
1	16.12	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	17.12	10	0	1	0	0	0	0	0	2
1	18.12	0	0	0	4	0	0	0	0	0
1	20.12	1	0	0	0	0	0	0	0	6
1	21.12	2	7	0	0	2	0	1	1	0
1	27.12	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	28.12	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	30.12	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	3.1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	4.1	5	1	4	1	3	0	0	0	0
1	7.1	0	2	0	0	0	2	1	1	3
1	8.1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	9.1	3	2	2	1	2	0	1	1	0
1	10.1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	11.1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	12.1	11	11	4	3	4	2	2	2	2
2	13.1	5	4	0	0	1	1	0	1	0
2	14.1	25	18	5	4	1	1	3	6	1
2	15.1	14	17	2	0	0	0	0	0	0
2	16.1	20	20	1	2	0	0	0	0	0
2	17.1	9	11	0	0	0	0	0	0	0
2	18.1	6	6	1	1	0	0	0	0	0
2	19.1	2	2	0	0	0	0	0	0	0
2	20.1	4	5	0	0	0	0	0	0	0
2	21.1	12	9	6	0	0	0	0	0	0
2	22.1	5	4	2	0	0	0	0	0	0
2	23.1	20	19	0	0	0	0	0	0	0
2	24.1	8	7	1	0	0	0	0	0	0
2	25.1	5	5	0	0	0	0	0	0	0
2	26.1	26	12	1	1	0	0	0	1	1

Graf 2 Přítomnost zmínek o kandidátech v 1. kole

Graf 3 Přítomnost zmínek o kandidátech v 2. kole

Tab. 14 Komparace tematického zarámování M. Zeman vs. K. Schwarzenberg

	ZEMAN						SCHWARZENBERG					
	1. kolo		2. kolo		celkem		1. kolo		2. kolo		celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Volby	25	50	17	31	42	40	9	39	27	35	36	36
Kandidáti	25	50	37	69	62	60	14	61	51	65	65	64
Celkem	50	48	54	52	104	100	23	11	78	89	101	100

Tab. 15 Hodnocení kandidátů podle dominantních témat

	ZEMAN								SCHWARZENBERG							
	neutrální		+		-		celkem		neutrální		+		-		celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Volby	13	31	21	50	8	19	42	38	13	39	18	47	5	13	36	36
Kandidát	22	35	16	26	24	39	62	62	24	41	23	33	18	26	65	64
Celkem	35	34	37	36	32	31	104	100	37	37	41	41	23	23	101	100

Tab. 16 Tematické zarámování J. Fischera

	FISCHER					
	1. kolo		2. kolo		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Volby	5	83%	5	100%	10	91%
Kandidáti	1	17%	0	0%	1	9%
Celkem	6	55%	5	45%	11	100%

Tab. 17 Hodnocení J. Fischera podle dominantních témat

	FISCHER							
	neutrální		+		-		Celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Volby	1	33%	1	33%	1	33%	3	75%
Kandidáti	0	0%	1	100%	0	0%	1	25%
Celkem	1	25%	2	50%	1	25%	4	100%

Tab. 18 Tematické zarámování J. Dienstbiera

	DIENSTBIER					
	1. kolo		2. kolo		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Volby	3	43%	1	100%	4	50%
Kandidáti	4	57%	0	0%	4	50%
Celkem	7	87,5%	1	12,5%	8	100%

Tab. 19 Hodnocení J. Dienstbiera podle dominantních témat

	DIENSTBIER							
	neutrální		+		-		Celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Volby	0	0%	1	50%	1	50%	2	33%
Kandidáti	2	50%	1	25%	1	25%	4	67%
Celkem	2	33%	2	33%	2	33%	6	100%

Tab. 20 Tematické zarámování V. Franze

	FRANZ					
	1. kolo		2. kolo		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Volby	4	50%	1	100%	5	56%
Kandidáti	4	50%	0	0%	4	44%
Celkem	8	89%	1	11%	9	100%

Tab. 21 Hodnocení V. Franze podle dominantních témat

	FRANZ							
	neutrální		+		-		Celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Volby	1	50%	0	0%	1	50%	2	40%
Kandidáti	0	0%	2	67%	1	33%	3	60%
Celkem	1	20%	2	40%	2	40%	5	100%

Tab. 22 Tematické zarámování Z. Roithové

	ROITHOVÁ					
	1. kolo		2. kolo		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Volby	2	100%	1	100%	3	100%
Kandidáti	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	2	67%	1	33%	3	100%

Tab. 23 Hodnocení Z. Roithové podle dominantních témat

	ROITHOVÁ							
	neutrální		+		-		Celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Volby	0	0%	1	100%	0	0%	1	100%
Kandidáti	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	0	0%	1	100%	0	0%	1	100%

Tab. 24 Tematické zarámování T. Fischerové

	FISCHEROVÁ					
	1. kolo		2. kolo		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Volby	2	67%	0	0%	2	67%
Kandidáti	1	33%	0	0%	1	33%
Celkem	2	100%	1	0%	3	100%

Tab. 25 Hodnocení T. Fischerové podle dominantních témat

	FISCHEROVÁ							
	neutrální		+		-		Celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Volby	0	0%	0	0	1	100%	1	50%
Kandidáti	1	100%	0	0	0	0%	1	50%
Celkem	1	50%	0	0	1	50%	2	100%

Tab. 26 Tematické zarámování P. Sobotky

	SOBOTKA					
	1. kolo		2. kolo		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Volby	2	100%	2	100%	4	100%
Kandidáti	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	2	50%	2	50%	4	100%

Tab. 27 Hodnocení P. Sobotky podle dominantních témat

	SOBOTKA							
	neutrální		+		-		Celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Volby	0	0%	0	0%	1	100%	1	100%
Kandidáti	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	0	0%	0	0%	1	100%	1	100%

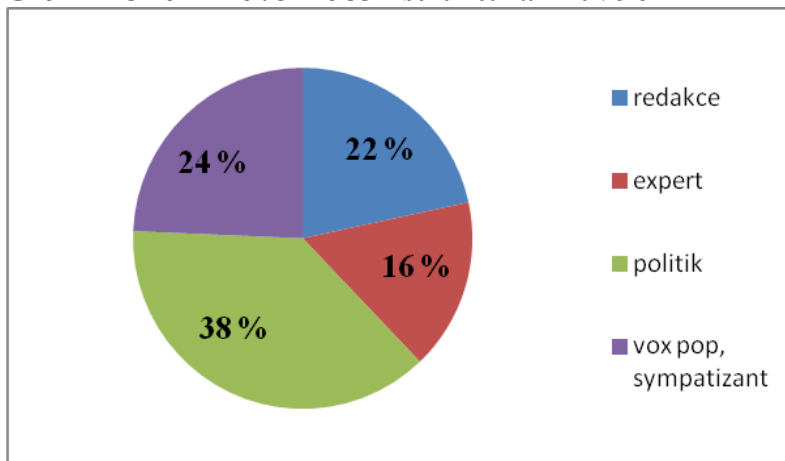
Tab. 28 Tematické zarámování J. Bobošíkové

	BOBOŠÍKOVÁ					
	1. kolo		2. kolo		celkem	
	N	%	N	%	N	%
Volby	4	40%	0	0%	4	40%
Kandidáti	6	60%	0	0%	6	60%
Celkem	10	100%	0	0%	10	100%

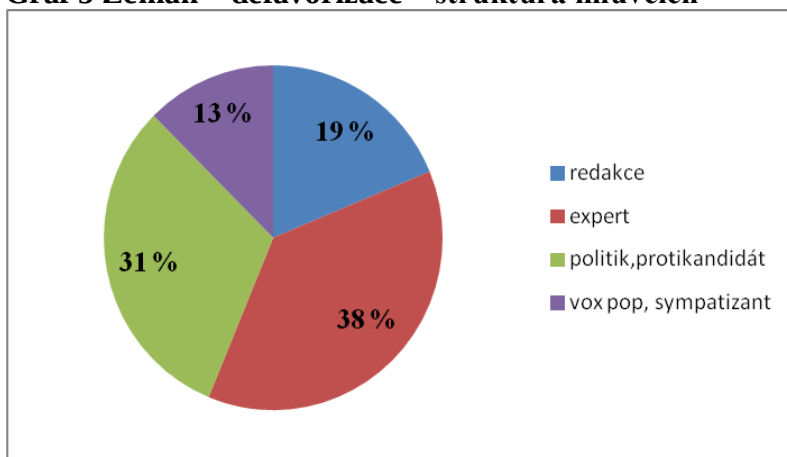
Tab. 29 Hodnocení J. Bobošíkové podle dominantních témat

	BOBOŠÍKOVÁ							
	neutrální		+		-		Celkem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Volby	2	67%	1	33%	0	0%	3	33%
Kandidáti	3	50%	1	17%	2	33%	6	67%
Celkem	5	56%	2	22%	2	22%	9	100%

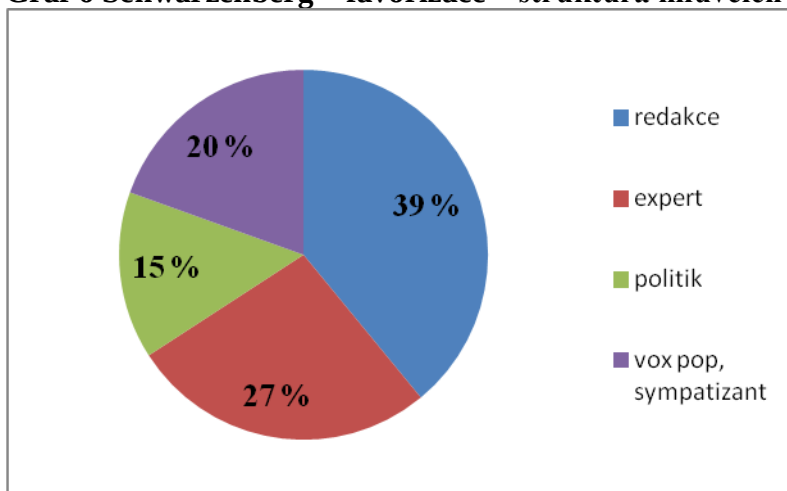
Graf 4 Zeman – favorizace – struktura mluvčích

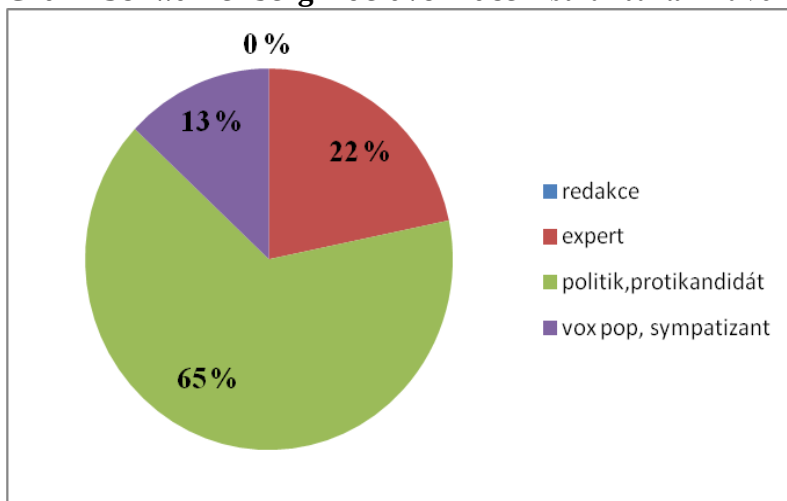
Graf 5 Zeman – defavorizace – struktura mluvčích

Graf 6 Schwarzenberg – favorizace – struktura mluvčích

Graf 7 Schwarzenberg – defavorizace – struktura mluvčích

9.1. Kvatitativní analýza - kódovací klíč

Základní analytická jednotka: příspěvek, který je

- a) obsahově definován agendou „volba prezidenta“
- b) formálně oddělen od ostatních příspěvků zvukovým předělem (na začátku a na konci)

A. IDENTIFIKAČNÍ PROMĚNNÉ

A1. Jméno kodéra

- 1=Bacík
- 2=Kalábek
- 3=Košťálová
- 4=Šudřich
- 5=Zimolová

A2. Název pořadu

- 1=Hlavní zprávy 8
- 2=Hlavní zprávy 12
- 3=Hlavní zprávy 18
- 4=Ozvěny dne 12
- 5=Ozvěny dne 18

A3. Datum – prosinec (formát: DD)

A4. Datum – leden (formát: DD)

B. IDENTIFIKACE PŘÍSPĚVKU

B1. Příspěvek se vyskytuje v headlinu

- 0=ne
- 1=ano

B2. Pořadí příspěvku v rámci analyzované relace (zpravodajství/publicistika)

B3. Celkový počet příspěvků v relaci (všech příspěvků, které tvoří celou relaci)

B4. Celková stopáž relace: délka analyzované části (zpravodajství/publicistika) v sekundách

B5. Typ příspěvku

- 1=čtená zpráva (obsah komunikovaný moderátorem bez dalších vstupů reportéra nebo komentářů či hostů)
- 2=kombinovaná správa (obsah komunikovaný moderátorem s vstupy reportéra nebo komentářů či hostů)
- 3=reportáž (obsah komunikovaný z terénu, který má povahu záznamu nebo živého vstupu)
- 4=rozhovor (obsah, který nemá uvedení ve formě čtené zprávy, není součástí reportáže, ale jde o samostatný výstup)
- 5=komentář a analýza (obsah, který je postaven na individuálním hodnocení interního nebo externího komentátora nebo experta)
- 6=jiné

B6. Zdroj – jaké zdroje se v příspěvku používají (kóduje se přímý odkaz na jiné médium než ČRo, které posloužilo pro vytvoření příspěvku)

- 1= ČRo (žádný odkaz na jiné médium, které by se podílelo na zdrojování příspěvku)

- 2= Domácí médium a ČRo
- 3= Domácí médium
- 4= Zahraniční médium a ČRo
- 5= Zahraniční médium
- 6= Domácí i zahraniční médium a ČRo
- 7= Domácí i zahraniční médium

B7. Názvy médií použitých jako zdroje v příspěvku - vypsát

C. STOPÁŽ a POŘADÍ

vysvětlivky:

kandidát stopáž = zahrnuje součet všech kandidátových přímých zvukových výstupů (life a záznamů) v daném příspěvku; v SEKUNDÁCH

kandidát zmínky = počet zmínek o kandidátovi učiněných moderátorem, reportérem, komentátorem nebo hosty v příspěvku, které zahrnují odkazy nebo citace (v rámci jedné promluvy jako uzavřeného celku kódovat pouze jednu zmínku)

C1. Celková stopáž příspěvku

- počet sekund

C2a. Zeman - stopáž

- počet sekund

C2b. Zeman - zmínky

- počet zmínek

C3a. Schwarzenberg - stopáž

- počet sekund

C3b. Schwarzenberg – zmínky

- počet zmínek

C4a. Fischer - stopáž

- počet sekund

C4b. Fischer – zmínky

- počet zmínek

C5a. Dienstbier – stopáž

- počet sekund

C5b. Dienstbier – zmínky

- počet zmínek

C6a. Franz – stopáž

- počet sekund

C6b. Franz – zmínky

- počet zmínek

C7a. Roithová – stopáž

- počet sekund

C7b. Roithová – zmínky

- počet zmínek

C8a. Fischerová – stopáž

- počet sekund

C8b. Fischerová - zmínky

- počet zmínek

C9a. Sobotka – stopáž

- počet sekund

B9b. Sobotka - zmínky

- počet zmínek

C10a. Bobošíková – stopáž

- počet sekund

C10b. Bobošíková – zmínky

- počet zmínek

D. TÉMY a HODNOCENÍ

vysvětlivky:

sekce:

D0= hlavní témata příspěvku

D1=Zeman

D2=Schwarzenberg

D3=Fischer

D4=Dienstbier

D5=Franz

D6=Roithová

D7=Fischerová

D8=Sobotka

D9=Bobošíková

sekce D0 – hlavní témata příspěvku

D0T1. Téma 1 (vypsát)

D0H1. Hodnocení voleb 1

D0T2. Téma 2 (vypsát)

D0H2. Hodnocení voleb 1

D0T3. Téma 3 (vypsát)

D0H3. Hodnocení voleb 1

D0T4. Téma 4 (vypsát)

D0H4. Hodnocení voleb 1

D0T5. Téma 5 (vypsát)

D0H5. Hodnocení voleb 1

Téma:

- vypsát hlavní témata příspěvku (témata charakterizující kampaň a průběh kampaně – hlavní motivy, pozitiva, negativa...)

Hodnocení voleb

0= není

1= legitimizace

2= delegitimizace

sekce D1 – Zeman (zmínka o Zemanovi)

D1T1. Téma1 (vypsát)

D1H1. Hodnocení kandidáta 1

D1A1. Autor hodnocení kandidáta 1

D1T2. Téma 2 (vypsát)

D1H2. Hodnocení kandidáta 2

D1A2. Autor hodnocení kandidáta 2

D1T3. Téma 3 (vypsát)

D1H3. Hodnocení kandidáta 3

D1A3. Autor hodnocení kandidáta 3

D1T4. Téma 4 (vypsát)

D1H4. Hodnocení kandidáta 4

D1A4. Autor hodnocení kandidáta 4

D1T5. Téma 5 (vypsát)

D1H5. Hodnocení kandidáta 5

D1A5. Autor hodnocení kandidáta 5

Přítomnost hodnocení kandidáta

0= není

1= favorizace

2= defavorizace

Autor hodnocení kandidáta

1= redakce

2= expert

3=politik, protikandidát

4=VIP, sympatizant

sekce D2 – Schwarzenberg (zmínka o Schwarzenbergovi)

D2T1. Téma1 (vypsát)

D2H1. Hodnocení kandidáta 1

D2A1. Autor hodnocení kandidáta 1

D2T2. Téma 2 (vypsát)

D2H2. Hodnocení kandidáta 2

D2A2. Autor hodnocení kandidáta 2

D2T3. Téma 3 (vypsát)

D2H3. Hodnocení kandidáta 3

D2A3. Autor hodnocení kandidáta 3

D2T4. Téma 4 (vypsát)

D2H4. Hodnocení kandidáta 4

D2A4. Autor hodnocení kandidáta 4

D2T5. Téma 5 (vypsát)

D2H5. Hodnocení kandidáta 5

D2A5. Autor hodnocení kandidáta 5

Přítomnost hodnocení kandidáta

0= není

1= favorizace

2= defavorizace

Autor hodnocení kandidáta

1= redakce

2= expert

3=politik, protikandidát

4=VIP, sympatizant

sekce D3 – Fischer (zmínka o Fischerovi)

D3T1. Téma1 (vypsát)

D3H1. Hodnocení kandidáta 1

D3T2. Téma 2 (vypsát)

D3H2. Hodnocení kandidáta 2

D3T3. Téma 3 (vypsát)

D3H3. Hodnocení kandidáta 3

D3T4. Téma 4 (vypsát)

D3H4. Hodnocení kandidáta 4

D3T5. Téma 5 (vypsát)

D3H5. Hodnocení kandidáta 5

Přítomnost hodnocení kandidáta

0= není

1= favorizace

2= defavorizace

sekce D4 – Dienstbier (zmínka o Dienstbierovi)

D4T1. Téma1 (vypsát)

D4H1. Hodnocení kandidáta

D4T2. Téma 2 (vypsát)

D4H2. Hodnocení kandidáta

D4T3. Téma 3 (vypsát)

D4H3. Hodnocení kandidáta

D4T4. Téma 4 (vypsát)

D4H4. Hodnocení kandidáta

D4T5. Téma 5 (vypsát)

D4H5. Hodnocení kandidáta

Přítomnost hodnocení kandidáta

0= není

1= favorizace

2= defavorizace

sekce D5 – Franz (zmínka o Franzovi)

D5T1. Téma1 (vypsát)

D5H1. Hodnocení kandidáta

D5T2. Téma 2 (vypsát)
D5H2. Hodnocení kandidáta
D5T3. Téma 3 (vypsát)
D5H3. Hodnocení kandidáta
D5T4. Téma 4 (vypsát)
D5H4. Hodnocení kandidáta
D5T5. Téma 5 (vypsát)
D5H5. Hodnocení kandidáta

Přítomnost hodnocení kandidáta

0= není

1= favorizace

2= defavorizace

sekce D6 – Roithová (zmínka o Roithové)

D6T1. Téma1 (vypsát)
D6H1. Hodnocení kandidáta
D6T2. Téma 2 (vypsát)
D6H2. Hodnocení kandidáta
D6T3. Téma 3 (vypsát)
D6H3. Hodnocení kandidáta
D6T4. Téma 4 (vypsát)
D6H4. Hodnocení kandidáta
D6T5. Téma 5 (vypsát)
D6H5. Hodnocení kandidáta

Přítomnost hodnocení kandidáta

0= není

1= favorizace

2= defavorizace

sekce D7 – Fischerová (zmínka o Fischerové)

D7T1. Téma1 (vypsát)
D7H1. Hodnocení kandidáta
D7T2. Téma 2 (vypsát)
D7H2. Hodnocení kandidáta
D7T3. Téma 3 (vypsát)
D7H3. Hodnocení kandidáta
D7T4. Téma 4 (vypsát)
D7H4. Hodnocení kandidáta
D7T5. Téma 5 (vypsát)
D7H5. Hodnocení kandidáta

Přítomnost hodnocení kandidáta

0= není

1= favorizace

2= defavorizace

sekce D8 – Sobotka (zmínka o Sobotkovi)

D8T1. Téma1 (vypsát)
D8H1. Hodnocení kandidáta
D8T2. Téma 2 (vypsát)
D8H2. Hodnocení kandidáta
D8T3. Téma 3 (vypsát)
D8H3. Hodnocení kandidáta
D8T4. Téma 4 (vypsát)
D8H4. Hodnocení kandidáta
D8T5. Téma 5 (vypsát)
D8H5. Hodnocení kandidáta

Přítomnost hodnocení kandidáta

0= není
1= favorizace
2= defavorizace

sekce D9 – Bobošíková (zmínka o Bobošíkové)

D9T1. Téma1 (vypsát)
D9H1. Hodnocení kandidáta
D9T2. Téma 2 (vypsát)
D9H2. Hodnocení kandidáta
D9T3. Téma 3 (vypsát)
D9H3. Hodnocení kandidáta
D9T4. Téma 4 (vypsát)
D9H4. Hodnocení kandidáta
D9T5. Téma 5 (vypsát)
D9H5. Hodnocení kandidáta

Přítomnost hodnocení kandidáta

0= není
1= favorizace
2= defavorizace

E. Mluvčí příspěvku

E1. Mluvčí – moderátor/reportér/redakční komentátor

- počet mluvčích v této kategorii

E2a. Mluvčí – politik (domácí i zahraniční; KROMĚ KANDIDÁTŮ)

- počet mluvčích v této kategorii

E2b. Mluvčí – politik – specifikace

- jméno a stranická příslušnost, resp. funkce, pokud je bez stranické příslušnosti

E3a. Mluvčí – expert (figura, která komentuje témata příspěvku a nepatří do redakce; včetně komentátorů)

- počet mluvčích v této kategorii

E3b. Mluvčí – expert – specifikace

- jméno a povolání, u komentátorů i médium

E4a. Mluvčí – VIP (veřejně známé osobnosti mimo politiky, kandidáty a experty; např. umělci, vědci apod.)

- počet mluvčích v této kategorii

E4b. Mluvčí – VIP – specifikace

- jméno a povolání

E5a. Mluvčí – sympatizanti kandidátů

- počet mluvčích v této kategorii

E5b. Mluvčí – sympatizanti kandidátů – specifikace

- u každého sympatizanta vypsát jméno podporovaného kandidáta

E6. Mluvčí – vox populi jako neutrální zástupci veřejnosti (bez deklarované sympatie vůči kandidátovi)

- počet mluvčích v této kategorii

E7a. Mluvčí – jiný

- počet mluvčích v této kategorii

E7b. Mluvčí – jiný – specifikace

- jméno a povolání

F. RÁMEC PŘÍSPĚVKU

F1. Rámec problémových politických okruhů – rámec, který definuje prezidentskou volbu jako diskurs reflektující hlavní politická témata a problémy země

0=nepřítomen

1=přítomen

F2. Rámec strategie/hry/závodů – příspěvek přibližuje kampaň jako formu strategického jednání, hry či soupeření jednotlivých kandidátů a jejich týmů

0=nepřítomen

1=přítomen

F3. Rámec skandálu – příspěvek akcentuje skandální témata a motivy v kampani

0=nepřítomen

1=přítomen

F4. Rámec médií – příspěvek je rámován odkazem na aktivity médií vážících se na průběh volební kampaně a voleb

0=nepřítomen

1=přítomen

F5. Konfliktní rámec – příspěvek akcentuje konkrétní projevy střetů a sporů mezi kandidáty, (příp. jejich týmy, resp. sympatizanty) nebo střetů jiných aktérů volební kampaně

0=nepřítomen

1=přítomen

F6. Osobnostní rámec – příspěvek akcentuje osobnostní, charakterové, sociální, rodinné atd. charakteristiky kandidát/kandidátů

0=nepřítomen

1=přítomen

F7. Ideový/hodnotový rámec – příspěvek akcentuje hodnotové směřování kandidátů, resp. jejich programů

0=nepřítomen

1=přítomen

F8. Profesní rámec – příspěvek akcentuje profesní kompetence kandidátů

0=nepřítomen

1=přítomen

9.2. Kvalitativní analýza - záznamový arch pro kvalitativní analýzu publicistických pořadů

Záznamový arch pro kvalitativní analýzu publicistických pořadů: Ozvěny dne

Analytik:

		Kontextualizace a ilustrace
Pořad: Datum: Čas:		
Mluvčí		
Událost:		
Téma:		
Rámec a jeho vyznění ve vztahu ke kandidátovi nebo kampani	1/ Rámec kampaně jako řešení problémových politických otázek 2/ Rámec kampaně jako strategického jednání, jako hry či soupeření jednotlivých kandidátů a jejich týmů 3/ Rámec skandálu – skandální témata a motivy v kampani 4/ Konfliktní rámec – kampaň a konkrétní projevy střetu mezi aktéry i běžnými občany (nezaměňovat s rámcem soupeření) 5/ Osobnostní rámec 6/ Ideový/hodnotový rámec 7/ Profesní rámec	
Věcná pochybení	1/ uvádění nepřesných údajů, zkreslování informací 2/ potlačování relevantních údajů či názorů 3/ nekorektní interpretace dat VVM (nejsou uvedeny parametry a kontext výzkumu: interval sběru dat, velikost vzorku, znění položených otázek, přeceňování jednoho měření jako by šlo o trend, neopravení nekorektní interpretace hostů pořadu, prezentace volební prognózy v době hlasování)	

Profesní fauly	Moderátor/reportér 1/ strani jednomu z kandidátů (přímo i nepřímo) 2/ snižuje či zesměšňuje kandidáta/y (přímo i nepřímo) 3/ některý z komentátorů/expertů strani či snižuje jednoho z kandidátů a moderátor jej nezastaví či nekoriguje	
Doplňující poznámky k postupu moderátora/reportéra nebo komentátora či hostů týkající se vyznění příspěvku (včetně volby jazykových prostředků a s nimi asociovaných emocí).	Moderátor Reportér Hosté	

Záznamový arch pro analýzu „ranních interview“, „20 minut RŽ“, „předvolebních diskusí“, „Glosy Jindřicha Šidla“

Analytik:

1.		
		Kontextualizace a ilustrace
Pořad:		
Datum:		
Čas:		
Mluvčí		
Událost:		
Téma:		

Rámec a jeho vyznění ve vztahu ke kandidátovi nebo kampani.	1/ Rámec kampaně jako řešení problémových politických otázek 2/ Rámec kampaně jako strategického jednání, jako hry či soupeření jednotlivých kandidátů a jejich týmů 3/ Rámec skandálu – skandální témata a motivy v kampani 4/ Konfliktní rámec – kampaň a konkrétní projevy střetu mezi aktéry i běžnými občany (nezaměňovat s rámcem soupeření) 5/ Osobnostní rámec 6/ Ideový/hodnotový rámec 7/ Profesní rámec	
Věcná pochybení	1/ uvádění nepřesných údajů, zkreslování informací 2/ potlačování relevantních údajů či názorů 3/ nekorektní interpretace dat VVM (nejdou uvedeny parametry a kontext výzkumu: interval sběru dat, velikost vzorku, znění položených otázek, přeceňování jednoho měření jako by šlo o trend, neopravení nekorektní interpretace hostů pořadu, prezentace volební prognózy v době hlasování)	
Profesní fauly	Moderátor/reportér 1/ straní jednomu z kandidátů (přímo i nepřímo) 2/ snižuje či zesměšňuje kandidáta/y (přímo i nepřímo) 3/ některý z komentátorů/expertů strání či snižuje jednoho z kandidátů a moderátor jej nezastaví či nekoriguje	

Doplňující poznámky k postupu glosátora týkající se vyznění příspěvku (včetně volby jazykových prostředků a s nimi asociovaných emocí).		
---	--	--

ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO KVALITATIVNÍ ANALÝZU: SHRnutí

Kodér:.....

Pořad:		
Období:		
Stanice:		
	OTÁZKY	HLAVNÍ ZÁVĚRY
1.	A/ Bylo možné zachytit v procesu rámování kampaně a prezidentských kandidátů jako celku nějaké významnější tendence, které porušovaly kritéria faktičnosti a nestrannosti? B/ V čem tato porušení spočívala?	
2.	A/ Popište obrazy jednotlivých kandidátů a soustředte se na určující charakteristiky, které jim daný pořad připisoval. B/ Popište, jak se hlavní profesní selhání promítaly do celkového obrazu kampaně a jednotlivých kandidátů. C/ Do jaké míry byl celkový obraz prezidentské kampaně a jednotlivých prezidentských kandidátů, které daný pořad vytvořil, v souladu s kodexem ČRo?	

9.3. Detailní analýza rozhovorů s kandidáty, které byly odvysílány v rámci pořadu „20 minut Radiožurnálu“

Záznamový arch pro kvalitativní analýzu

Analytik:

Typ příspěvku: 20 minut RŽ

1. Moderátor: Martin Veselovský (dále MV)

Host: Jiří Dienstbier, prezidentský kandidát (dále JD) Opening: Hledá se prezident, tedy projekt Radiožurnálu, v jehož průběhu vám představujeme kandidáty na post prezidenta, nebo prezidentky České republiky, má za sebou sedmé pokračování. Tedy téměř. Do úplného konce dne s dalším adeptem zbývá ještě Dvacet minut Radiožurnálu. A ty teď začínají. Dobré odpoledne.		
Pořad:	„20. Minut RŽ“	Kontextualizace
Datum:	18.12. 2012	
Stanice:	ČRo 1	
Událost:		
Téma:	1) Jiří Dienstbier nominovaný jako kandidát ČSSD a způsobování ideových rozkolů ve straně 2) přímá volba prezidenta – záležitost stranická, nebo osobnostní? 3) „zválcování“ Miloše Zemana jako intro k diskusi o transparentnosti (politických hodnot a financování kampaně kandidátů)	1) MV: Pane senátore, jak moc chcete být prezidentem? a. action agenda , nikoli topic agenda – ptá se po emocích , nikoli po zdůvodnění; tj. implicitně odkazuje k mocenským aspiracím JD a marginalizuje jiné motivace odpověď JD moderátorem vnímána jako dispreffered (není irelevantní, ale neodpovídá přesně); MV proto navazuje druhou otázkou, která explicitněji vyjadřuje presupozici obsaženou v úvodní otázce a specifikuje ji: Vaše politická strana <u>musí hrozit</u> svým členům vyloučením, aby vám zajistila podporu. <u>Jak se vám to poslouchá?</u> b. opět dotaz na <u>osobní emoce</u> JD, ostatní marginalizováno (např. negativní důsledky pro image strany atp.); <u>zvýraznění hrozby modálním slovesem</u> (komutační test: strana musí hrozit x hrozí) JD se snaží o popření tohoto (že se členům musí hrozit), ale MV jej (úspěšně) přerušuje (třetí otázka MV: „ <u>Pardon</u> , pane místopředsedo, pan Zaorálek tady přede mnou seděl a říkal to.“) a téma dále rozvíjí (odkazy na Palase, Benešovou, Pecinu) 2) JD nastoluje téma („Ona přímá volba je zpravidla mnohem více stranická, než nepřímá volba...“), MV jej přijímá a

	4) vztah ČSSD a KSČM (na příkladu žádosti JD o podporu KSČM) 5) vyvolání hypotetické situace: spolupráce JD jako zvoleného prezidenta se současnou vládou	používá je k jisté ironizaci JD uvažování (repliky MV: „Podle této teorie by například Jan Fischer neměl mít příliš velké šance, jako ...“ a „Podle této teorie byste čistě teoreticky, pane senátore, měl mít také navrch nad Milošem Zemanem“) a. opakování slova teorie, teorie, čistě teoreticky, které vztahuje k vyjádřením JD tento jeho postoj relativizuje (ačkoli je možné, že MV se chce jasně distancovat od pozice JD v zájmu zachování své neutrality, zvolenými prostředky jeho replika zřetelně defavorizuje to, co JD řekl) b. a odkazem na Fischera a Zemana znovu zvýznamňuje nepatřičnost JD's konstatování o stranickosti prezidentské volby (neboť tito dva vedli průzkumy veřejného mínění – což MV explicitně nezmiňuje, ale pravděpodobně tuto znalost u posluchačů předpokládá) 3) MV: A čím dokážete, <u>promiňte mi ten termín</u>, Miloše Zemana <u>zválcovat</u>? a. předchází otázky o tom, že JD by podle své „teorie“ – viz výše – měl „mít navrch nad Milošem Zemanem“ a že „Jan Fischer neměl mít příliš velké šance“); celkově zvýznamňuje volbu prezidenta jako soupeření kandidátů (programy u nikoho zmíněny nejsou, lze se proto domnívat, že MV koncipuje volbu jako souboj jmen/labelů, nikoli programů) b. MV sice relativizuje volbu slova „zválcovat“ (tj. uvědomuje si jeho nepatřičnost – nevhodné stylistické zabarvení + konotace tvrdého souboje, které implikuje), přesto jej užívá – může jít o pokus posunout pravidla diskurzu zpravodajského rozhovoru (omluva = prokázání znalosti pravidel, tím legitimizace zasahovat do nich → příznakové slovo = konkrétní pokus o redefinici; viz doplňující poznámky níže) JD se pokouší o přesměrování agendy: „Nejde o zválcování. Jde o to, že já jdu do voleb s jasnými hodnotami, že ...“, MV to přijímá jako drobnou tematickou změnu (od kandidátů k hodnotám jejich programů), nemění ale perspektivu (stále polarizující, zdůrazňující konflikt); MV zcela opomíjí zmínku JD o zdravotnictví (tj. možnost bavit se o programu kandidáta) a přechází k tomu, že ČSSD je slabá a nepříliš důvěryhodná strana (což dokládá na tom, že v minulosti nedokázala prosadit své prezidentské kandidáty, nevyrovnala se členy obviněnými z korupce, nemá transparentní účet) – tímto MV znovu z jiné strany relativizuje prohlášení JD, že ve volba prezidenta bude spíš stranická (zatímco u předchozího tematického okruhu jej ironizuje, zde implicitně naznačuje,
--	---	---

		že i kdyby bylo pravdivé, kandidát by tím tak jako tak nemohl moc získat) – jemně, nicméně viditelně se znovu zvýrazňuje domněnku o mocenských aspiracích JD (viz první téma) 4) MV: „Proč <u>jste si</u>, pane senátore Dienstbieri, byl pro podporu u Komunistické strany Čech a Moravy, jako prezidentský kandidát? MV nastoluje téma vztahu ČSSD a KSČM, rozvádí jej na konkrétních příkladech – žádost o podpoření JD v prezidentských volbách; platnost bohumínského usnesení; ze strany MV jistá snaha o demonizaci KSČM (nechápe ji primárně jako levicovou stranu, ale jako stranu s totalitní minulostí), patrná z následujícího segmentu rozhovoru MV: „<u>Nelituje</u>te toho teď zpětně, vzhledem k tomu, že komunisté se rozhodli tak trochu šalamounsky a podporují jak vás Jiřího Dienstbiera, tak Miloše Zemana?“ JD: „Nelituji toho, protože si myslím, že právě s tím mým programem s kvalitními veřejnými službami a nejde jenom o to vzdělání a zdravotnictví, ale třeba i o skutečnost, že je potřeba se postarat o naše seniory, kteří celý život přispívali svým dílem a teď by neměli být necháni na holičkách.“ MV: „Pardon, možná si úplně nerozumíme, pane senátore, na co se ptám. Já se ptám na to ... „ JD: „My si rozumíme naprosto přesně.“ MV: „Ne, pardon, já, dobře, já to budu specifikovat. Vy jste šel do, do sídla KSČM pro jasné vyjádření podpory ze strany komunistů vás jako prezidentského kandidáta. Proč jste to potřeboval mí takto jaksi deklarováno jasně? To si myslíte, že by váš program nedokázal ty voliče u komunistů přesvědčit sám?“ a. z první otázky MV („Nelituje...“) zřejmá favorizace kladné odpovědi (negative interrogative syntax, Clayman – Heritage 2002) - odpověď JD „Nelituji...“ je MV vnímána jako dispreffered, protože moderátorovo očekávání – přistoupení na vnímání KSČM primárně jako strany s totalitní minulostí, nikoli levicové – nenaplníuje b. v další replice se MV („Pardon, možná si úplně nerozumíme...“) snaží JD k tomuto znovu přivést, což JD odmítne („My si rozumíme naprosto přesně.“ – implicitně sděluje, že moderátorovo demonizující stanovisko chápe, nicméně nepřijímá, tj. bere KSČM jako primárně levicovou stranu, nikoli jako tu s totalitní minulostí)
--	--	---

		c. MV na toto nereaguje („Ne, pardon, já, dobře, já to budu specifikovat...“) a snaží se JD dovést k explicitnímu vyjádření, proč usiloval o podporu KSČM – tj. potřeby jej vede k tomu, aby uznal jeho (moderátorovu) interpretaci KSČM a upozadil tu svou (JD’s); k posílení vlastní interpretace MV dále nabízí JD alternativu, že stačilo apelovat na voliče, kteří dokáží myslet i bez povelů politických stran („To si myslíte, že by váš program nedokázal ty voliče u komunistů přesvědčit sám?“); znovu se zde ukazuje jistá explicitně nepřiznaná presupozice MV – nedůvěra v politické strany, preferování individuálních svobody (rozhodování aj.; poprvé při relativizaci prohlášení JD, že i prezidentská volba bude stranická) krátká diskuze o <u>mediálním obrazu této žádosti JD u KSČM</u> (MV: „deník Mladá fronta Dnes, který dokonce použil titulky: Zeman a Dienstbier klečeli před komunisty“), <u>o programu JD a jeho slučitelnosti s představami voličů KSČM</u> (MV: „V tom dopise, o kterém jsem mluvil, který adresoval Bohuslav Sobotka, předseda ČSSD, vedení Komunistické strany Čech a Moravy, bylo psáno i to, že byste jako případný prezident dbal i na zájmy komunistických voličů. Co si před tím mám představit?“); <u>diskuze o bohumínském usnesení</u> a jeho platnosti (viz níže rámec skandálu/vyvolávání morální paniky) 5) MV: zkuste si, <u>prosím</u>, pane senátore na závěr dnešních Dvaceti minut představit, že je konec ledna, že se termín voleb nikam neposunuje a <u>že jste se stal, nebo byl jste zvolen prezidentem</u>. V tu dobu s velkou pravděpodobností bude ještě tato vláda, o které vy říkáte, že vytváří nespravedlivý stát... podobně jako u tématu 4, koncipováno spíš jako split hunting (prověřování, zda u JD nejde o rozpor mezi rétorikou a realitou/jednáním, Fairclough 2000 – tj. konfrontace toho, že na jedné straně kritizuje vládu, na druhé straně říká, že by s ní dokázal z pozice prezidenta spolupracovat) možnost tohoto rozporu je znovu zvýznamněna v bezprostředně následující otázce (MV: „Vy byste <u>opravdu</u> z té vlády <u>neměl</u> problém s <u>nikým</u> mluvit? Někdy to s rétoriky sociálních demokratů <u>vypadá</u>, že <u>třeba takový</u> ministr financí jim <u>nesmí vůbec na oči</u>.“) a. silné naznačování preferované odpovědi – „opravdu“, „neměl“ interro(negative gative syntax), „s nikým“ (negative polarity item),
--	--	---

		dovětek („Někdy to vypadá...“) následuje až za otázkou, nikoli před ní budování kontrastu mezi oběma větami b. druhá věta je založena na stanovisku třetí strany, která není specifikována („vypadá to“); MV se tak může jednak situovat do pozice toho, kdo <u>reprodukuje širší názory</u> společnosti, jednak se od repliky <u>distancuje</u>, aby uchoval dojem, že nepřekračuje svoje pravomoci IR/moderátora vyslovováním nepotvrzených názorů;
Rámce definované volbou otázek	a/ konfliktní otázky zpochybňující integritu dotazovaného poukazem na jeho selhání, provinění apod. b/ kooperativní otázky otevírající prostor dotazovanému pro sebeprezentaci c/ neutrálně zjišťovací otázky, které v prvním plánu nejsou směřovány ad hominem, ale ad rem (nesměřují k osobnosti dotazovaného, ale k věcným problémům, o kterých dotazovaný schopen hovořit).	rámec kampaně jako řešení problémových politických otázek: částečně, fragmentárně (diskuze o spolupráci :s KSČM, o spolupráci prezidenta a vlády, o programových prioritách JD) rámec kampaně jako strategického jednání: „A čím dokážete, promiňte mi ten termín, Miloše Zemana zvalcovat?“ rámec skandálu: vyvolávání morální paniky v závěru diskuze o vztahu ČSSD a KSČM („Počkejte, pane místopředsedo, tomu rozumím, tomu myslím, rozumí všichni posluchači. Jak to je, může teď sociální demokracie na vládní úrovni z fleku začít spolupracovat s KSČM?“) rámec médií: „Pardon, když už jste u toho, u těch informací, tak tuším, že to byl deník Mladá fronta Dnes, který dokonce použil titulek: Zeman a Dienstbier klečeli před komunisty. Jak se vám to čte?“ a. omluva za přerušení JD – porušení pravidel střídání replik; MV si nepatřičnost svého vstupu uvědomuje a omlouvá se za ni, což může implikovat a. že pokládá svůj vstup jako důležitý a jindy by neměl možnost jej vyslovit (x v nesouladu s obecnými pravidly zpravodajského rozhovoru, neboť moderátor je v roli toho, kdo nastavuje a řídí agendu – tj. svou repliku by bez problémů mohl zařadit po odpovědi JD) b. že se pokouší o redefinici pravidel diskurzu zpravodajského rozhovoru (principiálně podobné jako výše; tj. omluva = prokázání znalosti pravidel, tím legitimizace zasahovat do nich → přesto uskutečnění nevhodného vstupu = konkrétní pokus o redefinici) b. opět action agenda, nikoli topic agenda („jak se vám to čte?“) – ptá se po emocích JD, vyřazuje vše jiné konfliktní rámec:split hunting (není to konkrétní projev střetu mezi kandidáty, ale připadalo mi vhodné zařadit to pod tento

		rámec – jde o střet „uvnitř“ kandidáta, prověřování možného rozdílu mezi rétorikou a realitou/jeho skutečným chováním a jednáním) a. mezi JD a ČSSD (metonymický vztah): snaha profilovat se jako nezkorumpovaný kandidát, přitom kampaň placena stranou (MV: „Na druhou stranu, pane Dienstbiere, vy jste, řekněme, vaše prezidentská kampaň je financována a jste podporován svojí politickou stranou, která má ve svém centru mnoho členů, kteří si bezesporu zaslouží punc, řekněme člověka, který byl nějakým způsobem zapleten do korupčního jednání a dokonce se vrátil zpátky do politického života a strana s tím nic neudělala.) a. porušení pravidel turn-taking system (nejde o otázku, ale deklaraci) b. presupozice – nepodložené domněnky, přesto formulovány ostře („mnoho členů“, „bezesporu si zaslouží“, „dokonce se vrátil do politického života“, „strana nic neudělala“); polarizace b. uvnitř JD: kritizuje KSČM i vládu, ale prohlašuje, že by s nimi dokázal spolupracovat osobnostní rámec: ne ideový/hodnotový rámec: částečně (ale zařadila jsem pod první rámec) otázky jsou více konfliktní, avšak ad rem (challenging, but not offending IE), proto postupují podle definovaných rámců, nikoli podle navrhovaného rozlišení otázek (i konfliktní otázky by bylo možné rozdělit ad rem a ad hominem, protože těžko platí, že používání konfliktních otázek znamená automaticky snížení „objektivit“; a dále, ačkoli je styl MV konfrontační, není senzacechtivý – spíš prověřuje možné rozpory, což je jistě záslužné (toto se ukáže lépe v dalších rozhovorech, zde přece jen demonizace KSČM)
Věcná pochybení	1/ uvádění nepřesných údajů 2/ zkreslování informací 3/ potlačování relevantních údajů 4/ nekorektní interpretace dat VVM (neuvedení základních	1) replika, kde uvedení nepotvrzené informace (MV nicméně možná předpokládal, že tyto informace posluchači znají z jiných pořadů/médií a není potřeba je vysvětlovat) MV: „To není pravda, minimálně váš stranický předseda ... váš stranický předseda od něho slyšel vysvětlení a veřejnosti nic neřekl.“, MV: „Jste podporován svojí politickou stranou, která má ve svém centru mnoho členů, kteří si bezesporu zaslouží punc, řekněme člověka, který byl nějakým způsobem zapleten do korupčního jednání a dokonce se vrátil zpátky do politického života a strana s tím nic neudělala.“

	parametrů VVM, prezentace dat bez kontextu, přeceňování jednotlivých ukazatelů, prezentace volebních prognóz v průběhu voleb)	2) ne 3) ne (pokud jako potlačení relevantních informací nebudeme chápat to, že se MV neptá na program JD a jeho snahu stočit rozhovor tímto směrem přechází) 4) ne (vůbec se s nimi nepracuje)
Profesní fauly vztažené vůči kandidátům	Moderátor/reportér a/ straní jednomu z kandidátů (přímo i nepřímo) b/ snižuje či zesměšňuje kandidáta/y (přímo nepřímo) c/ některý z komentátorů/expertů straní či snižuje jednoho z kandidátů a moderátor jej nezastaví či nekoriguje	a/ ne b/ nepřímo (souvisí s konfrontačním stylem, nejde o přímé zesměšňování kandidáta – <u>žádné otázky ad hominem</u>) porušování role IR (interviewer) ze strany MV (první dva body jsou víceméně platné pro styl MV, tj. opakují se) a. <u>přerušování IE</u> (interviewee) přerušování (oboustranné) je nežádoucí (Clayman – Heritage 2002) za přerušení se vždy omluví („Pardon, pane místopředsedo, pan Zaorálek tady přede mnou seděl a říkal to.“), je si tedy zřejmě vědom nepatřičnosti svého jednání b. <u>porušování institucionalizovaného systému replik</u> (turn-taking system) a. vystupuje ze své role toho, kdo klade otázky – repliky, které sice mohou sloužit jako virtuální otázky, místy ale i jako nepodložené domněnky b. naznačování porozumění (podle Clayman – Heritage 2002, IR nesmí) c. <u>obvinění IE ze neznalosti/ne-pravdomluvnosti/lži</u> a. „To není pravda, minimálně váš stranický předseda ...“, po přerušení pokračuje „... váš stranický předseda od něho slyšel vysvětlení a veřejnosti nic neřekl“ – úvodní obvinění sice vzápětí utlumuje („minimálně), ale přesto jej ničím nedokládá proti pravidlům zpravodajského rozhovoru není navíc tato jeho replika formulována jako otázka (oznamovací, nikoli tázací věta), může proto být pokládána za domněnku MV b. „Zatím jsem si nevšiml, že by sociální demokracie měla nějaký svůj transparentní účet.“ c. „To skoro vypadá, jakože uvnitř vaší politické strany není úplně jasno, co vlastně bohumínské usnesení znamená, protože jde o vládní spolupráci a někteří jakoby, že jde i o krajskou.“

		c/ neaplikovatelné
Doplňující poznámky k postupu moderátora/reportéra týkající se vyznění příspěvku (včetně volby jazykových prostředků a s nimi asociovaných emocí.	konfrontační, nikoli však nutně neobjektivní (tj. někomu výrazně stranící) styl moderátora - emocionální (jak se vám to čte, jak se vám to poslouchá...+ morální panika z KSČM), spíš individualistický než stranický (v průběhu celého rozhovoru – zatímco JD akcentuje stranickou příslušnost, MV vliv politických stran ve srovnání s osobnostními rysy konkrétního politika marginalizuje) - zřetelné porušování pravidel zpravodajského rozhovoru (institucionalizované role, kdy IR má výhradně klást otázky; systém střídání replik – opakované přerušování IE) - o volebním programu se mluví minimálně (nicméně je to závazné? – tj. jaké má být sdělení pořadu: představit kandidátův program, n. představit kandidáta a jeho pozici v rámci politického pole) x - bez zřejmých věcných pochybení – tj. moderátor je evidentně na rozhovor připraven dobře - často explicitní kontrola porozumění, čímž vyjadřuje snahu pochopit IE a nezkreslovat je, rovněž jistá známka uctivosti/respektu/deferentiality k IE (MV: „Já tomu rozumím. Na druhou stranu...“, „A ještě, abych tomu úplně správně rozuměl“ atp.); podobně fungují omluvy při přerušení JD - o ačkoli jeho styl je konfrontační, vyrovnanou kombinací adversialness a deferentiality uchovává dojem nestrannosti; neklade otevřeně nepřátelské otázky (hostility question, Clayman – Heritage 2002), typů - celkem často klesavá, nikoli stoupavá intonace otázek (nicméně gramaticky jsou otázky formulovány jako otázky – slovosled) = naznačuje jistou nedůvěřivost moderátora spjatou s konfrontačním stylem moderátora - převažují jednoduché otázky (simple vs. prefaced q.) - funkce oslovování JD (pane senátore; pane místopředsedo; pane Dienstbiere)	

2. Moderátor: Martin Veselovský (dále MV)

Host: Miloš Zeman, prezidentský kandidát (dále MZ)

Celý den jsme dnes strávil v Ostravě s bývalým premiérem České republiky, čestným předsedou Strany Práv Občanů ZEMANOVCÍ a také kandidátem na prezidenta Milošem Zemanem. Dobré odpoledne, pane Zemane.

Pořad:	„20 Minut RŽ“	Kontextualizace
Datum:	17.12. 2012	
Stanice:	ČRo 1	
Událost:		
Téma:	1/ protikandidát Jan Fischer a jeho členství v KSC 2/ ideové zázemí MZ a sociální vazby na bývalé komunisty 3/ financování kampaně 4/ názor na dění v ČSSD, jejíž členové jsou na podporovatele oficiálního kandidáta strany a MZ	1/ <u>MV</u> <u>otevívá debatu</u> odkazem na Zemanův projev z téhož dne ve Vítkovcích: „... jste o Janu Fischerovi mluvil jako o svém hlavním protikandidátovi. <u>Znamená to</u>, že nikdo jiný už vám nepřijde jako dostatečně silný soupeř?“, <u>MZ</u> <u>poněkud povýšenecky zodpovídá</u> (naznačuje, že MV nezná výzkumy veřejného mínění k tématu, jinak by se tak hloupě neptal a věděl, že JF je hlavní soupeř + pokouší se zvýšit dojem o své „moci/vědění“ nad MV i poznámkou, že k nim člověk musí přistupovat s rezervou); a. (MZ jako interviewee přitom <u>podle pravidel zpravodajského rozhovoru v této pozici není</u>; MZ se opakovaně pokouší uzurpovat si „moc“ MV jako interviewer a opakovaně tak nepsaná pravidla porušuje) <u>MV nereaguje na implicitní útok MZ a pokračuje</u>: „Vadilo by vám, pane Zemane, kdyby třicet let po listopadu 89 byl prezidentem České republiky bývalý člen KSČ?“, MZ odpovídá úvahou o tom, že on sám byl rovněž v KSČ a vysvětluje rozdíl mezi sebou a JF; MV chápe jeho odpověď jako dispreffered (patrně z doslovného opakování otázky, což zvýznamňuje ji i selhání MZ odpovědět v předchozí replice); implicitně tím popírá, že otázkou mířil na MZ a zamýšlel tak delegitimizovat jeho kandidaturu hledáním/konstruováním rozporu (split hunting); MZ odpovídá, popírá své selhání odpovědět a obviňuje MV, že jej nenechal dokončit, tj. selhává ve své roli moderátora (zda MV Zemana skutečně přerušil, nelze posoudit, neboť není zvukový záznam – podle přepisu nikoli, tj. útok MZ je irelevantní a je opět dokladem uzurpovat si moc moderátora a ukázat svou „převahu“ nad ním; tato snaha MZ je víc než diskutabilní, neboť svůj sebeobraz buduje na evidentním a opakovaném porušování pravidel rozhovoru, tj. není přesvědčivý) b. split hunting ze strany MV nicméně vyloučit nelze, protože předchozí otázka byla <u>vágní</u> (podle jejího znění si <i>mohl</i> MZ myslet, že je směřována i na jiné kandidáty než na JF a vzhledem ke svému vztahu k novinářům si ji následně vztáhnout jen na sebe, předpokládaje neprofesionalitu a senzacechtivost novinářů) c. otázka se ptá na emoce, nikoli na jejich vysvětlení (action agenda, nikoli topic agenda, kt. je vnímána jako neutrálnější; možná presupozice – demonizování KSČ podobně jako KSČM v rozhovoru s Dienstbierem, zvýrazňování nebezpečí komunismu bez konkrétnější evidence; nicméně bez záporu, tj. preference kladné odpovědi je slabá)

		2/ přímo navazuje na 1; MZ: „<u>Dobře</u> pane Zemane. <u>Ted</u> jste mluvil o případné budoucí hlavě státu, tedy České republiky. <u>Jak</u> vysvětlíte, že ve vašem okolí ať už jako vysoce postavení spolupracovníci, nebo spolustraníci se pohybují bývalí komunisté Vladimír Dryml, Jaroslav Palas, Miroslav Šlouf, nebo Zdeněk Zbytek.“ Úvodním „dobře“ MV porušuje pravidla a vystupuje z role IR (pravděpodobně to dělá ve snaze udržet rozhovor v rovině, která není otevřeně konfliktní – tj. naznačuje MZ, že rozhovor není postaven na osobní konfrontaci (právě tento dojem se MZ snaží v průběhu celého rozhovoru vzbudit, opakovaně a stále ostřeji zpochybňuje profesionalitu, ale i schopnost myslet MV a. MV neklade do explicitního kontrastu předchozí odpověď MZ a konstatování o bývalých komunistech z okolí MZ, ačkoli by velmi snadno mohl (s ospravedlněním rozpor mezi rétorikou a realitou); neuskutečnění tohoto lze chápat jako doklad pečlivé snahy o kontrolování neutrality rozhovoru (MV je významně opatrnější než v rozhovoru s JD – je dáno povahou hosta a jeho stylem odpovídání, nikoli primárně preferováním některých kandidátů ze strany MV) MZ se opakovaně (4 párové sekvence) snaží o rewording slova „okolí“, které by pro něj bylo výhodnější (MZ: „No, definujme si, co to je okolí, pane redaktore.“), jeho pokusy nejsou příliš přesvědčivé a MV mu tuto odbočku nedovolí, což MZ ukazuje v rozporuplné pozici (split hunting, resp. hledání rozdílu mezi rétorikou a realitou, který MZ svými uhýbavými odpověďmi nechtěně legitimizuje) b. opakování otázky o vztahu Palase a MZ naznačuje, že odpovědi MZ jsou dispreferred/evasive (v tomto případě je opakování ospravedlnitelné – v souladu s pravidly zpravodajského rozhovoru, vyhýbavost odpovědí jej legitimizuje – moderátor je v bezpečí před obviněním z nepřátelskosti MV opakovaně (5 párových sekvencí) klade otázku na vztah MZ a Jaroslava Palase („jehož finance jsou nyní prošetřovány protikorupční policií“), odpovědi MZ jsou vždy vyhýbavé (dispreferred z hlediska MV, což opět ospravedlňuje opakování otázky, aniž by moderátor působil zaujatě/senzacektivě; repliky MV jsou navíc čím dál umírněnější – navzdory tomu bez odezvy od MZ MV: A zůstaňme, <u>prosím</u>, ještě u osoby Jaroslava Palase. On je
--	--	--

	dnes senátorem, je bývalým hejtmanem Moravskoslezského kraje a je to také člověk, jehož finance jsou nyní prošetřovány protikorupční policií, která pátrá po tom, jestli ten penzion, který si postavil v Ludvíkově na Bruntálsku mohl vůbec za své peníze postavit a kde vůbec ty peníze vzal. <u>Zajímá vás to?</u> MZ: Já prosazuji dlouhodobě zákon o prokázání původu příjmu a majetku. Včetně možnosti konfiskace nelegálně získaného majetku. To znamená, pokud Jaroslav Palas bude obviněn a bude mu prokázáno, že svůj majetek získal nelegálně, tak s ním samozřejmě přátelské styky přeruším, ale k ničemu takovému dosud nedošlo. MV: <u>Ne, to já jsem v žádném případě netvrdil.</u> Ptám se spíš z hlediska toho, že on i teď <u>notabene</u> jako hejtman Moravskoslezského kraje zastával veřejnou funkci, <u>to znamená</u> placenou z veřejných peněz a on <u>prostě</u> veřejnosti odmítl sdělit, jestli a jakým způsobem jeho příjmy a jeho výdaje <u>minimálně</u> v případě toho luxusního penzionu <u>sedí</u>. <u>Myslíte si, že to je korektní přístup?</u> MZ: Tak, já jsem se ho na to samozřejmě zeptal, on mi řekl, že jsou to celoživotní úspory nejenom jeho, ale i jeho manželky. Že celková hodnota toho penzionu představuje zhruba dvacet milionů korun a samozřejmě počkejme si, jak to dopadne policejní vyšetřování. Ani vy, ani já nejsme policejní vyšetřovatelé.“ MV: <u>Ne, to v žádném případě.</u> Vy i já jsme ti, kteří kromě jiného Jaroslava Palase platíme, MZ: No, tak my platíme všechny představitele státu. MV: <u>Ovšem teď se bavíme</u> o Jaroslavu Palasovi. MZ: Všechny senátory, všechny poslance a samozřejmě, jestliže kdokoliv z nich je nejenom podezřelý, trestní oznámen může kdokoliv podat na kohokoliv, ale prokazatelně podezřelý na základě důkazů necht' je samozřejmě odsouzen, případně necht' je ... „ MV: <u>Já tomu rozumím, pane Zemaně, ale abych tomu rozuměl ještě o něco dokonaleji.</u> Z vašeho pohledu ve chvíli, kdy je někdo ve veřejné funkci, není jeho, řekněme, ani etickou povinností zveřejňovat, řekněme, doklady o tom, že jeho příjmy a výdaje sedí. 3/ MV: Pane Zemaně, kolik jste zatím utratil peněz za vaši předvolební kampaň?; diskuze o dosavadních výdajích na kampaň, <u>princiálně podobné jako u tématu 2 – odpovědi MZ jsou spíš uhýbavé a už i otevřeně útočné;</u> MZ kritizuje MV, že klade špatné otázky a nezjistil si relevantní údaje – ten kontruje citováním údajů, na něž se v předchozí otázce ptal s dovětkem „Sedí?“, na což MZ reaguje „No, možná, že ano.
--	---

		Já to nijak nepopírám.“, MZ se znovu pokouší o přesměrování agendy od výdajů a transparentního účtu k tématu, kolik individuálních dárců jej podporuje; na což MV nepřistupuje – MZ se zřejmě nepohodlnému tématu snaží bránit stupňováním dehonestace MV („No, ale vy přece víte, pokud jste dobře informovaný novinář.“; „No, vidíte, a když jste se vzepjal k přemýšlení, tak se vám podařilo pochopit podstatu mé odpovědi.“; „Pokusím se to říci tak jednoduše, abyste to i vy pochopil.“; „No a když mě necháte domluvit, tak já se potřetí vám namáhavě pokusím vysvětlit.“ Atd.) MV se brání, ale nepřistupuje na osobní konfrontaci, kterou MZ vytváří, čímž se mu daří udržovat ideologickou rovnováhu rozhovoru/neutralitu; <u>pozoruhodná a výmluvná z hlediska strategie MZ</u> (sebe prezentace jako moudrého x delegitimizace schopností MV) je následující výměna: MZ: Je to triviální vysvětlení, je to komické vysvětlení a právě proto je pravdivé. MV: Právě proto, že je triviální a komické je pravdivé? MZ: Občas se to i stává. 4/ MV: Jak se díváte na to, co se děje v sociální demokracii a co je do značné míry způsobeno příchylností mnoha členů sociální demokracie vám. MZ se opět pokouší přesměrovat agendu („No, tak zaprvé pokud jde o Lubomíra Zaorálka, <u>tak já bych vám citoval jiného</u>, vysoce postaveného sociálního demokrata...“); principiálně podobné jako u předchozích témat
Rámce definované volbou otázek	a/ konfliktní otázky zpochybňující integritu dotazovaného poukazem na jeho selhání, provinění apod. b/ kooperativní otázky otevírající prostor dotazovanému pro	rámec kampaně jako řešení problémových politických otázek: ne rámec kampaně jako strategického jednání: MV do jisté míry přejímá schéma MZ (ačkoli je pravděpodobné, že pokud by u MZ explicitní nebylo, použil by jej – činí tak v ostatních rozhovorech s prezidentskými kandidáty) MV: „Na dnešní debatě ve strojárnách Vítkovice, jste o Janu Fischerovi mluvil jako o <u>svém hlavním protikandidátovi</u>. Znamená to, že nikdo jiný už vám nepříjde jako dostatečně silný <u>soupeř</u>?“ rámec skandálu: diskuze o korupci Palase (MZ se opakovaně

	sebe prezentaci c/ neutrálně zjišťovací otázky, které v prvním plánu nejsou směřovány ad hominem, ale ad rem (nesměřují k osobnosti dotazovaného, ale k věcným problémům, o kterých dotazovaný schopen hovořit).	ptá, zda je to korektní, etické – zahrnula jsem nicméně níže pod hodnotový rámec vztažený ke kandidátovi) rámec médií: ne konfliktní rámec celkové konfliktní vyznění vytváří především MZ, MV jej musí tlumit split hunting – rozdíl mezi rétorikou a realitou MV sice vytváří svými otázkami, silná přítomnost tohoto rámce v celém rozhovoru je nicméně významně způsobena tím, jak MZ odpovídá (vyhýbavé reakce - pokouší se přesměrovat agendu k tématům, jež jsou pro něj výhodná; konstruuje rozdíly mezi sebou a protikandidáty MZ: „Samozřejmě, že ano a <u>já na rozdíl od některých jiných politiků nezapírám své přátele</u>. (...). Na rozdíl od některých jiných lidí, kteří dávají mému protikandidátovi miliony.“ MV: „<u>Počkejte</u>, pane Zeman. Teď se ale, <u>jenom připomínám</u>, <u>už nebudeme</u> o Janu Fischerovi, teď se bavíme o vaší kandidatuře na post prezidenta České republiky.“ MZ opakovaně uráží MV (viz výše, téma 3) tj. souhrnně, MZ porušuje pravidla žánru, chce si uzurpovat moc interviewera – tímto chováním oprávněnost hledání rozporu ze strany MV vlastně potvrzuje MZ: (...) Hned vám velice děkuji, pane Veselovský, protože jste řekl, že máme dvacet minut čistého času a zatím jste mě nepoložil ani jednu otázku týkající se něčeho jiného, než financování. Věřím, že stejně tak postupujete i u jiných prezidentských kandidátů. MV: <u>Není vůbec zač</u>, pane Zeman. Tak, ještě jedna poslední otázka, <u>prosím</u>. (...) tato strategie MZ zřetelná i ze závěrečného rozloučení MV: Tak <u>gratuluji k příspěvku nového člena</u> do vaší politické strany. Takových bylo dnešních Dvacet minut Radiožurnálu. Mým hostem byl kandidát na post prezidenta České republiky Miloš Zeman. Pane Zeman, <u>díky za vaši účast</u>. <u>Na shledanou</u>. MZ: <u>Já vám neděkuji</u> za to, že jste se mě ani jednou větou, ani jednou otázkou nezeptal, co je mým programem v případě úspěchu v prezidentských volbách. Potvrdil jste můj názor na české novináře. MV: <u>Rozhodně to Český rozhlas sdělil vícekrát jiným způsobem</u>.
--	---	--

		Ještě jednou děkuji, pane Zemana. <u>Na shledanou.</u> MZ: Na shledanou. a. je možné, že závěrečné repliky MV jsou ironické (nelze posoudit adekvátně bez zvukového záznamu) – i navzdory této možnosti platí, že MV dodržuje pravidla žánru a nevystupuje ze své institucionalizované role (poděkování, rozloučení), čímž zajišťuje neutralitu (viz výše, reakce na útok ze strany MZ) osobnostní rámec: ne ideový/hodnotový rámec: diskuze o tom, zda je jednání Palase korektní, zda nemá „ani etickou povinnost zveřejňovat, řekněme, doklady o tom, že jeho příjmy a výdaje sedí“ (replika MV); MZ se přímé odpovědi vyhýbá profesní rámec: ne
Věcná pochybení	1/ uvádění nepřesných údajů 2/ zkreslování informací 3/ potlačování relevantních údajů 4/ nekorektní interpretace dat VVM (neuvedení základních parametrů VVM, prezentace dat bez kontextu, přeceňování jednotlivých ukazatelů, prezentace volebních prognóz v průběhu voleb)	1) Ne simple x prefaced q. 2) ne 3) ne (pokud jako potlačení relevantních informací nebudeme chápat to, že se MV neptá na program JD a jeho snahu stočit rozhovor tímto směrem přechází) 4) ne (vůbec se s nimi nepracuje)

Profesní fauly vztažené vůči kandidátům	Moderátor/reportér a/ straní jednomu z kandidátů (přímo i nepřímo) b/ snižuje či zesměšňuje kandidáta/y (přímo nepřímo) c/ některý z komentátorů/expertů straní či snižuje jednoho z kandidátů a moderátor jej nezastaví či nekoriguje	a ne b/ nepřímo (souvisí s konfrontačním stylem, nejde o přímé zesměšňování kandidáta – žádné otázky ad hominem!) c neaplikovatelné
Doplňující poznámky k postupu moderátora/reportéra týkající se vyznění příspěvku (včetně volby jazykových prostředků a s nimi asociovaných emocí.	principiálně podobné jako u rozhovoru s JD, zde navíc zřetelně méně konfrontační styl vůči zpovídanému (IE), což je pravděpodobně do značné míry dáno odlišným odpovídáním IE (zatímco Dienstbier trpělivě vysvětluje, Zeman útočí) tuto zvýšenou konfliktnost rozhovoru MV musí tlumit, aby uchoval ideovou rovnováhu rozhovoru a jeho neutralitu k tomu, že se nediskutuje program kandidáta: MZ si na to závěrem dvakrát stěžuje a MV kontruje tím, že „Rozhodně to Český rozhlas sdělil vícekrát jiným způsobem.“ (dále spíše hypotetizují, protože neznám celkový kontext vysílání ČRo o prezidentské kampani) - <u>je sporné, zda hodnotit fakt, že MV program opomíjí, jako jednoznačně a výrazně diskvalifikující</u> (+ je pravdivé ono prohlášení MV, že toto ČRo probral jinde?) – nelze od sebe odtrhovat „obsah a formu“, tj. volbu témat a moderátorův styl kladení otázek (co do stylu platí, že MV celkem přesvědčivě kombinuje pojetí neutrality jako deferentiality a jako adversarialness - prověřování možného rozdílu mezi rétorikou a realitou se mi zdá principiálně užitečné: MV neskandalizuje, spíš kontextualizuje (nicméně připouštím, že při hledání tohoto rozdílu je dobře možné odpíchnout se od programu kandidáta)	

3. Moderátor: Martin Veselovský (dále MV)

Host: Jana Bobošíková, prezidentská kandidátka (dále JB)

Téměř celý den jsem strávil s předsedkyní strany Suverenita a kandidátkou na prezidentku Janou

Bobošíkovou. Vítejte v rozhlasu.		
Pořad:	„20. Minut RŽ“	Kontextualizace
Datum:	20.12. 2012	
Stanice:	ČRo 1	
Událost:		
Téma:	1) odvolání Karolíny Peake a vliv tohoto na destabilizaci vlády a prezidentskou kampaň 2) zacházení s petičními archy a neprůhledné jednání Min. vnitra 3) financování kampaně 4) „Prezident by měl spojit“: styčné body programu JB a KSČM a hnutí D.O.S.T., které obě žádá o podporu 5) vztah ČR a EU 6) diskuze o kampani JB z krajských voleb (heslo „Nepřízpůsobí nám diktovat nebudou“)	1) MV: Prezident na návrh premiéra odvolal ministryni obrany Karolínu Peake. Ta řekla, že je to faktický konec vládní koalice. <u>Překvapila</u> vás ta <u>rychlost</u>, nebo <u>jiný aspekt</u> tohoto kroku? MV svou otázku sice formuluje jako or-construction/bud’-anebo, ale ponechává druhý člen vágní („jiný aspekt“ – zdá se tedy, že namísto konfrontačního uzavření otázky (což by naznačovala syntaktická struktura otázky), MV nechává JB volný prostor k odpovědi (prvním členem konstrukce („rychlost“) ji trochu instruuje – je otázka proč to dělá/proč jej úplně nevynechá, zda to není naznačování „správné“/preferované odpovědi); MV: Pokud padne vláda, tedy pokud se nakonec politické strany parlamentní nedomluví na nějaké jiné vládní koalici, <u>obáváte se</u>, že by to mohlo ovlivnit prezidentskou volbu?; na tuto otázku JB odpovídá krátce („Nedomnívám se, že by pád vlády mohl ovlivnit prezidentskou volbu.“) minimal response = dispreferred answer; ačkoli JB replika je dispreferred, MV na to nereaguje/nezvýznamňuje jako selhání JB odpovědět; formuluje otázku <u>znova specifikovaněji</u> („Myslíte si, (...) že by to bylo, <u>řekněme</u>, <u>komfortní prostředí</u>, že by ta volba <u>nebyla</u> poznamenána tím faktem, v jaké době se odehrává?“), na což JB odpovídá, že „občané už jsou natolik znechuceni z politiky“ a v další replice „Já to nepovažuji za výhodný vývoj pro Českou republiku“; v obou replikách MV nezasahuje do řeči JB (v souladu s pravidly zpravodajského rozhovoru, nicméně <u>významně odlišné</u> od vedení rozhovoru s JD a MZ, viz výše) a dokonce přejímá agendu, kterou JB nastoluje, a doplňuje ji v souladu s JB’s předchozí odpovědí (favorizace JB?!; MV: „Myslíte si, že toho, čeho jsme dnes odpoledne <u>celkem nenadále</u> byli svědky, tedy odvolání ministryně obrany, je <u>právě projev technologie moci</u>?“, kdy „technologie moci“ doslova přejímá z předchozí repliky JB) 2) MV: <u>Ukázalo se</u>, že <u>kdesi</u> na webu Ministerstva vnitra <u>už pomalu dva měsíce</u> visí vzorec <u>ukrytý</u> ve smlouvě se společností Hewlett-Packard, který <u>měl být</u> použit jako klíč (...). Mění to z vašeho pohledu, paní Bobošíková, <u>něco</u>

		ohledně prezidentské volby?; MV nechává JB volně mluvit – nepřerušuje ji (např. na potenciálně konfliktní prohlášení JB, že „ministerstvo nepostupuje v souladu se zákonem“ nereaguje, na JB's přejmenování Ministerstva vnitra na „Kubiceho úřad“ rovněž ne atp.); nestandardní se zdají další repliky MV, kdy například „zasvěcuje“ JB do způsobu, jak vybírá otázky („Víte, proč jsem se ptal na to, jestli si myslíte, že ta situace kolem prezidentské volby se tím dneškem může nějak změnit. Protože několik oslovených ústavních právníků...“), čímž může naznačovat preferované odpovědi (tj. favorizace JB) nebo konstatuje („Vy to berete tak fatalisticky, jakože prostě to přichází, berete tak, jak to přichází.“) - jednoznačně <u>hodnotící stanovisko, kterého se moderátor nesmí dopouštět</u>, nechce-li riskovat ztrátu dojmu neutrality; do jisté míry nahrává JB na sebe prezentaci (JB jako racionální a moudrá; přetočení významu „fatalisticky“ z negativního na pozitivní: v chaosu, v jakém ČR je, je fatalismus tou nejrationálnější volbou, neboť nemá smysl dohadovat se s „blázný“/těmi, co chaos vytvářejí a podporují) 3) MV: Vy jste před malou chvílí zmiňovala sponzory, respektive to, že nemáte velké sponzory. Tak pojďme se chvíli bavit o financování vaší předvolební kampaně. Kolik vás kampaň stála? JB odpovídá, že doposud utratila 40 tisíc; na to MV reaguje „To vám mohou <u>všichni ti ostatní</u> kandidáti <u>úplně strašně závidět</u>, protože to se zatím <u>nikomu podle jejich účtů nepodařilo</u>.“ porušení pravidel zpravodajského rozhovoru (konstatování, nikoli otázka) - jasná favorizace JB (podtrhaná slova), kdy navíc presupozice, že čím méně kandidát utratí, tím je „čistší“ – hraje férověji, není korupčník atp. (replika nastoluje jako žádoucí, aby se „podařilo neutratit“ příliš mnoho peněz); defavorizace ostatních prezidentských kandidátů („všichni ti ostatní“, nikoli kratší a méně příznaková forma, například „Vaši“ nebo „ostatní“; míra jejich utrácení je hodnocena primárně „podle jejich účtů“, čímž se implicitně zpochybňuje relevance toho, co říkají) v dalších otázkách MV sice testuje možno rozporů (split rétorika vs. realita), nicméně celkem umírněně („<u>Pardon</u>, jenom, paní Bobošíková, <u>technická poznámka</u>. Já, když natankuju nádrž svého auta, tak zaplatím dva tisíce korun. Vy jste objela celou republiku, to jste <u>zvládla</u> za čtyřicet tisíc korun?“) a JB navíc vždy daný rozpor vyřeší/vysvětlí, což posiluje její pozici (viz konfliktní rámec níže);
--	--	--

		ve srovnání s tím, jak MV vedl rozhovor s JD, je významné, že zde MV nevytváří napětí mezi jedincem a stranou a bere proklamace JB „to samozřejmě platila strana Suverenita“ jako dostačující, nehledá rozpory; MV dále zvýznamňuje, jak málo JB utratila za kampaň („<u>Když jste na jaře, například České televizi, na jaře tohoto roku, České televizi, nebo jiným médiím říkala, že hodláte pořídit prezidentskou předvolební kampaň do dvou milionů korun, tak to jste vzhledem k tomu, že je dvacátého prosince, značně přestřelila.</u>“) a. replika MV opět končí jako konstatování, nikoli otázka, což je porušení pravidel zpravodajského rozhovoru b. ačkoli by poslední věta mohla být interpretována jako <u>upozornění na negativní charakteristiky JB</u>, z kontextu se zdá, že spíše nahrává JB, aby mohla hovořit o tom, jak nespravedlivě byla vyřazena a znovu zdůraznit chaos v ČR, ke kterému se jediné ona dokáže postavit racionálně) 4) MV: <u>Podle některých posledních zpráv</u> to vypadá, že jste kandidátkou jaksi naplno, protože na jedné straně je na <u>vašich webových stránkách, nebo na webových stránkách Suvenity</u> zveřejněn dopis, kterým si říkáte, řekněme, pravicovému konzervativnímu hnutí dost o podporu pro vaši kandidaturu. Na druhé straně si o stejnou podporu říkáte Komunistické straně Čech a Moravy. To vám nevadí, že hodláte zasáhnout jaksi obě křídla? To jde dohromady? a. MV znovu zaměňuje jako synonymní Suverenitu a JB (zatímco u Dienstbiera vytváří v tomto ohledu rozpor) b. přítomno hodnocení – žádání o podporu KSČM a akce D.O.S.T. je označeno jako kandidování „naplno“ (vyvolávání dojmu, že je to žádoucí strategie, ačkoli JD za žádání o podporu KSČM výrazně kritizován) c. není zde přítomna demonizace KSČM jako u předchozích, extremismus akce D.O.S.T. je zlehčován („řekněme, pravicovému konzervativnímu hnutí“) – motivace MV: snaha o nevyslovování ostrých soudů (ale proč, když to v jiných rozhovorech dělá?), nebo o utlumení vnímání JB jako polarizující/extremistické skrze utlumení soudů o hnutích, o jejichž podporu žádá? (relevantnější) rozhovor pokračuje: JB: <u>Naopak</u> to já považuji za úkol každého, kdo chce být prezidentem Česko republiky? Já jsem si vědoma toho, že <u>prezident těžko může být prezidentem úplně všech občanů</u>, ale myslím si, že by se ...
--	--	---

		MV: <u>Ale vypadá to, že se o to snažíte.</u> JB: ... <u>že by se měl snažit o to</u>, aby byl prezidentem co největšího množství občanů d. MV vstupuje do promluvy JB: opět konstatování, navíc JB dále přesně opakuje jeho slova – zdá se, že MV napovídá, tj. možná favorizace z jeho strany = <u>delegitimizace jeho pozice</u> (ze strany MV: porušuje úlohu moderátora + ze strany JB: ignoruje MV's přerušení jako by bylo bezvýznamné a pokračuje ve své replice) e. <u>spekulace</u>: vložená replika MV by mohla být interpretována jako ironická, potom by odpovídala strategii split hunting (kterou MV často používá) – podle intonace se mi ale zdá případnější první možnost 5) MV: <u>Dobře. Vy jmenujete, vy jmenujete</u> například jako styčný bod, <u>řekněme, určitý odpor, nebo nechut'</u> k tomu, jakým způsobem se vůči České republice chová Brusel, tedy coby centrum Evropské unie, či <u>umění byrokracie</u>. Dalo se, a teď uvádím dva příklady z poslední doby, dalo se nějak zabránit tomu, že zanedlouho přijdou na cigaretové krabičky ony výstražné <u>drastické</u> obrázky? a. úvodní „dobře“ <u>porušuje pravidla</u> b. <u>je zarážející, proč se MV ptá na již rozhodnutou věc</u> – proč si nezjistil víc informací, zda se tomu zabránit dalo, kdo má v tomto nějakou pravomoc a zda je to skutečně již hotové/nezměnitelné rozhodnutí (JB totiž toto vše ve svých odpovědích vysvětluje, čímž je jí umožněno budovat si pozitivní sebeobraz) MV pokračuje trochu zvláštní otázkou: „Co je špatného na případném zavedení těch odstrašujících drastických obrázků?“ c. <u>nevysvětluje, proč vůbec by to mělo být špatné</u> (JB to neříká, žádné třetí straně toto stanovisko přiřazeno není – zdá se spíš, že tuto pozici vytvořil sám MV v předchozí otázce souslovím „výstražné <u>drastické</u> obrázky“ – mohl stejně říci „výstražné obrázky“ nebo jinak) d. podle odpovědi JB se zdá, že tato otázka je znovu postavena jako otevřená příležitost pro budování jejího pozitivního sebeobrazu (JB vysvětluje, že nejde jen o obrázky, ale „je to naprostý zásah do dvou věcí. Do lidské svobody...“ a „nyní se pošlapává princip tržní ekonomiky, nějakým nařízením z Bruselu“) MV do této ideové/ideologické promluvy JB nezasahuje, dále vytváří jisté kontrasty („Co kdyby to fungovalo?“), které jsou nicméně dost umírněné a oproti předchozím nepříliš naléhavé – tj. nefavorizuje JB přímo, ale fakticky jí
--	--	---

		nechává velkou moc definovat vyznění rozhovoru (což je prohrěšek proti neutralitě – ačkoli „neutrality as impartiality“ to vlastně nijak zásadněji neporušuje) 6) MV: Ještě jednu otázku, mám na vás, paní Bobošíková. <u>Vy jste před malou chvílí</u>, když jsme mluvili o Akci D.O.S.T. a KSČM <u>mluvila o tom</u>, že úkolem prezidenta je nacházet <u>nějaké, nějaké</u> spojnice, nebo pokoušet se <u>prostě spojit, spojit</u> společnost, nebo občany. V krajských volbách se na volebních plakátech vaší politické strany objevovalo <u>heslo Nepřizpůsobiví nám diktovat nebudou</u>. Kdo jsou ti nepřizpůsobiví, kteří nám <u>diktují</u>? a. MV nehledá rozpor (znovu, příznakové ve srovnání s jinými rozhovory, jinak doklad nestranného - nekonfliktního stylu moderátora), <u>ačkoli propagovaná stanoviska JB jsou v rozporu</u> (u obou významně jinak konstruována skupina „my“ - v prvním případě zvýznamnění spolupráce, v druhém vyloučení) b. MV přejímá/nijak netestuje stanovisko JB, že existují nepřizpůsobiví (první presupozice), kteří „nám“ diktují (sloveso <u>není modalizováno</u>, tj. je prezentováno jako realitě odpovídající– druhá presupozice); MV nezpochybňuje (resp. jinak nezvýznamňuje) volbu slova „nepřizpůsobiví“, které nese negativní konotace další otázka MV, „Jak by k těmto nepřizpůsobivým jednala prezidentka Jana Bobošíková?“ – formálně správně, nicméně jiné kandidáty moderátor do této pozice vůbec neumísťuje nebo upozorňuje, že jde jen o možnost/hypotetickou situaci (u JD „<u>zkuste si</u>, prosím, pane senátore na závěr dnešních Dvaceti minut <u>představit</u>, že je konec ledna, že se termín voleb nikam neposunuje a že <u>jste se stal</u>, nebo <u>byl jste zvolen</u> prezidentem“
--	--	---

Rámce definované volbou otázek	a/ konfliktní otázky zpochybňující integritu dotazovaného poukazem na jeho selhání, provinění apod. b/ kooperativní otázky otevírající prostor dotazovanému pro sebeprezentaci c/ neutrálně zjišťovací otázky, které v prvním plánu nejsou směřovány ad hominem, ale ad rem (nesměřují k osobnosti dotazovaného, ale k věcným problémům, o kterých dotazovaný schopen hovořit).	rámec kampaně jako řešení problémových politických otázek: zřetelné podle témat, která MZ volí – možná vládní krize spojená s odvoláním Peake, vztah ČR a EU rámec kampaně jako strategického jednání: částečně, nepříliš zvýznamňováno MV: Od některých jiných prezidentských kandidátů jsem slyšel, <u>ne snad závistivá slova</u>, ale takový podotek, že ti, kteří byli vyřazeni Ministerstvem vnitra a pak vy, která jste byla vrácena do hry, máte <u>v podstatě výhodu</u>, protože se o vás v médiích hodně mluvilo. Byl vám dáván daleko větší prostor než jim, jako běžícím prezidentským kandidátům, na které už platila určitá předvolební pravidla. Cítíte se být <u>zvýhodněna</u> tou pauzou? rámec skandálu: ne rámec médií MV: Protože několik oslovených ústavních právníků, které <u>Radiožurnál</u> oslovil MV: Když jste na jaře, například České televizi, na jaře tohoto roku, <u>České televizi, nebo jiným médiím</u> říkala, že hodláte pořádit prezidentskou předvolební kampaň do dvou milionů korun konfliktní rámec: split hunting/konstruování kontrastu (oproti předchozí výrazně umírněno) MV: „Vy máte jen sama, řekněme, velice, nebo extrémně kritická slova na to, jak formálně vypadá přímá volba prezidenta. <u>Přesto</u> by vám nevadilo se v takové volbě sát prezidentkou. Chápu to správně?“; tento rozpor však JB úspěšně vyřeší („ta pravidla jsem netvořila já“) - dekonstrukcí rozporu JB posiluje svou identitu jako moudré kandidátky, navíc zvýznamňuje úlohu individuálního rozhodování/individuální zodpovědnosti oproti institucionální (pravidla tvořil záhadný „Kubiceho úřad“) podobně fungujících příkladů je v rozhovoru více (viz téma 3, 4) osobnostní rámec: nechává JB možnost, aby se prezentovala jako moudrá (viz diskuze o fatalismu u tématu 2), podobně tím, jaká témata nastoluje, ji MV znovu legitimizuje pro promlouvání o vztahu ČR a EU, o vnitrovládních událostech
---------------------------------------	---	--

		ideový/hodnotový rámec: diskuze o podobnostech s programem KSČM a hnutí D.O.S.T. profesní rámec: ne
Věcná pochybení	1/ uvádění nepřesných údajů 2/ zkreslování informací 3/ potlačování relevantních údajů 4/ nekorektní interpretace dat VVM (neuvedení základních parametrů VVM, prezentace dat bez kontextu, přeceňování jednotlivých ukazatelů, prezentace volebních prognóz v průběhu voleb)	1) otázka MV: „Dalo se, a teď uvádím dva příklady z poslední doby, dalo se nějak zabránit tomu, že zanedlouho přijdou na cigaretové krabičky ony výstražné drastické obrázky?“ – podle odpovědi JB to dosud není rozhodnuto („To je teprve návrh komise a tomu se dá zabránit na jednání představitelů jednotlivých zemí i v evropském parlamentu.“) – MV si mohl zjistit předem; vzbuzuje to trochu pochybnosti o tom, proč to neudělal, a pokud to udělal, proč se takto ptá 2) replika MV: „To [dosavadní útratu 40 tis. Kč za volby] vám mohou všichni ti ostatní kandidáti úplně strašně závidět, protože to se zatím nikomu podle jejich účtů nepodařilo.“ – nicméně nekontrolovala jsem, kolik v té době měla utraceno třeba Táňa Fischerová nebo Zuzana Roithová; i tak je diskutabilní, proč by ostatní měli závidět (navíc „úplně strašně“) 3) návrhy (nicméně nevím, co všechno bylo uvedeno před rozhovorem, v rámci projektu Hledá se prezident) mohlo být připomenuto, že JB kandidovala už v předchozí (nepřímé) volbě prezidenta jako kandidátka KSČM mohlo být připomenuto její angažmá v Evropském parlamentu kontextualizovace kandidátky+strany Suverenita mohla být podrobnější 4) nepracuje s nimi

Profesní fauly vztažené vůči kandidátům	Moderátor/reportér a/ straní jednomu z kandidátů (přímo i nepřímo) b/ snižuje či zesměšňuje kandidáta/y (přímo nepřímo) c/ některý z komentátorů/ expertů straní či snižuje jednoho z kandidátů a moderátor jej nezastaví či nekoriguje	a) nepřímo straní JB - hl repliky MV „Vy to berete tak fatalisticky, jakože prostě to přichází, berete tak, jak to přichází“ (viz téma 2) „To vám mohou všichni ti ostatní kandidáti úplně strašně závidět, protože to se zatím nikomu podle jejich účtů nepodařilo.“ (viz téma 3) „Ale vypadá to, že se o to snažíte“ (viz téma 4) + některé trochu nadbíhavé otázky, kt. JB dávají prostor k sebezprezentaci (např. otázka „Co je špatného na případném zavedení těch odstrašujících drastických obrázků?“, viz téma 5) b) ne c) neaplikovatelné
Doplňující poznámky k postupu moderátora/reportéra týkající se vyznění příspěvku (včetně volby jazykových prostředků a s nimi asociovaných emocí.	- zdá se, že MV se občas zakoktává (významně odlišné od předchozích rozhovorů), např. „Když jste na jaře, například České televizi, na jaře tohoto roku, České televizi, nebo jiným médiím říkala.“ – buď nervozita, nebo nepřípravenost, rozhodně to však nepůsobí profesionálním dojmem	

4. Moderátor: Martin Veselovský (dále MV)

Host: Jana Bobošíková, prezidentská kandidátka (dále JB) Téměř celý den jsem strávil s předsedkyní strany Suverenita a kandidátkou na prezidentku Janou Bobošíkovou. Vítejte v rozhlase.		
Pořad:	„20. Minut RŽ“	Kontextualizace
Datum:	20.12. 2012	
Stanice:	ČRo 1	
Událost:		
Téma:	1) odvolání Karolíny Peake a vliv tohoto na destabilizaci vlády a prezidentsko	1) MV: Prezident na návrh premiéra odvolal ministryni obrany Karolínu Peake. Ta řekla, že je to faktický konec vládní koalice. <u>Překvapila</u> vás ta <u>rychlost, nebo jiný aspekt</u> tohoto kroku? MV svou otázku sice formuluje jako or-construction/bud’-anebo ,

	u kampaní 2) zacházení s petičními archy a neprůhledné jednání Min. vnitra 3) financování kampaně 4) „Prezident by měl spojit body styčné body programu JB a KSČM a hnutí D.O.S.T., které obě žádá o podporu 5) vztah ČR a EU 6) diskuze o kampani JB z krajských voleb (heslo „Nepřizpůsobí nám diktovat budou“	ale ponechává druhý člen vágní („jiný aspekt“ – zdá se tedy, že namísto konfrontačního uzavření otázky (což by naznačovala syntaktická struktura otázky), MV nechává JB volný prostor k odpovědi (prvním členem konstrukce („rychlost“) ji trochu instruuje – je otázka proč to dělá/proč jej úplně nevynechá, zda to není naznačování „správné“/preferované odpovědi); MV: Pokud padne vláda, tedy pokud se nakonec politické strany parlamentní nedomluví na nějaké jiné vládní koalici, <u>obáváte se</u>, že by to mohlo ovlivnit prezidentskou volbu?; na tuto otázku JB odpovídá krátce („Nedomnívám se, že by pád vlády mohl ovlivnit prezidentskou volbu.“) minimal response = dispreferred answer; ačkoli JB replika je dispreferred, MV na to nereaguje/nezvýznamňuje jako selhání JB odpovědět; formuluje otázku <u>znova specifikovaněji</u> („Myslíte si, (...) že by to bylo, <u>řekněme, komfortní</u> prostředí, že by ta volba <u>nebyla</u> poznamenána tím faktem, v jaké době se odehrává?“), na což JB odpovídá, že „občané už jsou natolik znechuceni z politiky“ a v další replice „Já to nepovažuji za výhodný vývoj pro Českou republiku“; v obou replikách MV nezasahuje do řeči JB (v souladu s pravidly zpravodajského rozhovoru, nicméně <u>významně odlišné</u> od vedení rozhovoru s JD a MZ, viz výše) a dokonce přejímá agendu, kterou JB nastoluje, a doplňuje ji v souladu s JB's předchozí odpovědi (favorizace JB?!; MV: „Myslíte si, že toho, čeho jsme dnes odpoledne <u>celkem nenadále</u> byli svědky, tedy odvolání ministryně obrany, je <u>právě projev technologie moci</u>?“, kdy „technologie moci“ doslova přejímá z předchozí repliky JB) 2) MV: <u>Ukázalo se</u>, že <u>kdesi</u> na webu Ministerstva vnitra <u>už pomalu dva měsíce</u> visí vzorec <u>ukrytý</u> ve smlouvě se společností Hewlett-Packard, který <u>měl být</u> použit jako klíč (...). Mění to z vašeho pohledu, paní Bobošíková, <u>něco</u> ohledně prezidentské volby?; MV nechává JB volně mluvit – nepřerušuje ji (např. na potenciálně konfliktní prohlášení JB, že „ministerstvo nepostupuje v souladu se zákonem“ nereaguje, na JB's přejmenování Ministerstva vnitra na „Kubiceho úřad“ rovněž ne atp.); nestandardní se zdají další repliky MV, kdy například „zasvěcuje“ JB do způsobu, jak vybírá otázky („Víte, proč jsem se ptal na to, jestli si myslíte, že ta situace kolem prezidentské volby se tím dneškem může nějak změnit. Protože několik oslovených ústavních právníků...“), čímž může naznačovat preferované odpovědi (tj. favorizace JB) nebo konstatuje („Vy to berete tak fatalisticky, jakože prostě to přichází, berete tak, jak to přichází.“) - jednoznačně <u>hodnotící stanovisko, kterého se moderátor nesmí dopouštět</u>,
--	--	---

		nechce-li riskovat ztrátu dojmu neutrality; do jisté míry nahrává JB na sebe prezentaci (JB jako racionální a moudrá; přetočení významu „fatalisticky“ z negativního na pozitivní: v chaosu, v jakém ČR je, je fatalismus tou nejracionálnější volbou, neboť nemá smysl dohadovat se s „blázný“/těmi, co chaos vytvářejí a podporují) 3) MV: <u>Vy jste před malou chvílí zmiňovala sponzory</u>, respektive to, že nemáte velké sponzory. Tak pojďme se chvíli bavit o financování vaší předvolební kampaně. Kolik vás kampaň stála? JB odpovídá, že doposud utratila 40 tisíc; na to MV reaguje „To vám mohou <u>všichni ti ostatní</u> kandidáti <u>úplně strašně závidět</u>, protože to se zatím <u>nikomu</u> <u>podle jejich účtů nepodařilo</u>.“ d. porušení pravidel zpravodajského rozhovoru (konstatování, nikoli otázka) e. jasná favorizace JB (podtrhaná slova), kdy navíc presupozice, že čím méně kandidát utratí, tím je „čistší“ – hraje férověji, není korupčník atp. (replika nastoluje jako žádoucí, aby se „podařilo neutratit“ příliš mnoho peněz); f. defavorizace ostatních prezidentských kandidátů („všichni ti ostatní“, nikoli kratší a méně příznaková forma, například „Vaší“ nebo „ostatní“; míra jejich utrácení je hodnocena primárně „podle jejich účtů“, čímž se implicitně zpochybňuje relevance toho, co říkají) v dalších otázkách MV sice testuje možno rozpory (split rétorika vs. realita), nicméně celkem umírněně („<u>Pardon</u>, jenom, paní Bobošíková, <u>technická poznámka</u>. Já, když natankuju nádrž svého auta, tak zaplatím dva tisíce korun. Vy jste objela celou republiku, to jste <u>zvládla</u> za čtyřicet tisíc korun?“) a JB navíc vždy daný rozpor vyřeší/vysvětlí, což posiluje její pozici (viz konfliktní rámec níže); <u>ve srovnání s tím, jak MV vedl rozhovor s JD</u>, je významné, že zde MV nevytváří napětí mezi jedincem a stranou a bere proklamace JB „to samozřejmě platila strana Suverenita“ jako dostačující, nehledá rozpory; MV dále zvýznamňuje, jak málo JB utratila za kampaň („<u>Když jste na jaře, například České televizi, na jaře tohoto roku, České televizi, nebo jiným médiím</u> říkala, že hodláte pořídit prezidentskou předvolební kampaň do dvou milionů korun, <u>tak to jste vzhledem k tomu, že je dvacátého prosince, značně přestřelila</u>.“) c. replika MV opět končí jako konstatování, nikoli otázka, což je porušení pravidel zpravodajského
--	--	--

		rozhovoru d. ačkoli by poslední věta mohla být interpretována jako <u>upozornění na negativní charakteristiky JB</u>, z kontextu se zdá, že spíše nahrává JB, aby mohla hovořit o tom, jak nespravedlivě byla vyřazena a znovu zdůraznit chaos v ČR, ke kterému se jediné ona dokáže postavit racionálně) 4) MV: Podle některých posledních zpráv to vypadá, že jste kandidátkou <u>jaksi naplno</u>, protože na jedné straně je na vašich webových stránkách, nebo na webových stránkách <u>Suverenity</u> zveřejněn dopis, kterým si říkáte, řekněme, pravicovému konzervativnímu hnutí dost o podporu pro vaši kandidaturu. Na druhé straně si o stejnou podporu říkáte Komunistické straně Čech a Moravy. To vám nevadí, že hodláte zasáhnout jaksi obě křídla? To jde dohromady? a. MV znovu zaměňuje jako synonymní Suverenitu a JB (zatímco u Dienstbiera vytváří v tomto ohledu rozpor) b. přitomno hodnocení – žádání o podporu KSČM a akce D.O.S.T. je označeno jako kandidování „naplno“ (vyvolávání dojmu, že je to žádoucí strategie, ačkoli JD za žádání o podporu KSČM výrazně kritizován) c. není zde přítomna demonizace KSČM jako u předchozích, extremismus akce D.O.S.T. je zlehčován („řekněme, pravicovému konzervativnímu hnutí“) – <u>motivace MV</u>: snaha o nevyslovování ostrých soudů (ale proč, když to v jiných rozhovorech dělá?), nebo o utlumení vnímání JB jako polarizující/extremistické skrze utlumení soudů o hnutích, o jejichž podporu žádá? (relevantnější) rozhovor pokračuje: JB: <u>Naopak to já považuji za úkol každého, kdo chce být prezidentem Česko republiky? Já jsem si vědoma toho, že prezident těžko může být prezidentem úplně všech občanů, ale myslím si, že by se ...</u> MV: <u>Ale vypadá to, že se o to snažíte.</u> JB: ... <u>že by se měl snažit o to</u>, aby byl prezidentem co největšího množství občanů d. MV vstupuje do promluvy JB: opět konstatování, navíc JB dále přesně opakuje jeho slova – zdá se, že MV napovídá, tj. možná favorizace z jeho strany = <u>delegitimizace jeho pozice</u> (ze strany MV: porušuje úlohu moderátora + ze strany JB: ignoruje MV's přerušení jako by bylo bezvýznamné a pokračuje ve své replice) e. <u>spekulace</u>: vložená replika MV by mohla být interpretována jako ironická, potom by odpovídala
--	--	---

		strategii split hunting (kterou MV často používá) – podle intonace se mi ale zdá případnější první možnost 5) MV: <u>Dobře. Vy jmenujete, vy jmenujete</u> například jako styčný bod, <u>řekněme, určitý odpor, nebo nechut'</u> k tomu, jakým způsobem se vůči České republice chová Brusel, tedy coby centrum Evropské unie, či <u>umění byrokracie</u>. Dalo se, a teď uvádím dva příklady z poslední doby, dalo se nějak zabránit tomu, že zanedlouho přijdou na cigaretové krabičky ony výstražné <u>drastické</u> obrázky? a. úvodní „dobře“ <u>porušuje pravidla</u> b. <u>je zarážející, proč se MV ptá na již rozhodnutou věc</u> – proč si nezjistil víc informací, zda se tomu zabránit dalo, kdo má v tomto nějakou pravomoc a zda je to skutečně již hotové/nezměnitelné rozhodnutí (JB totiž toto vše ve svých odpovědích vysvětluje, čímž je jí umožněno budovat si pozitivní sebeobraz) MV pokračuje trochu zvláštní otázkou: „Co je špatného na případném zavedení těch odstrašujících drastických obrázků?“ c. <u>nevysvětluje, proč vůbec by to mělo být špatné</u> (JB to neříká, žádné třetí straně toto stanovisko přiřazeno není – zdá se spíš, že tuto pozici vytvořil sám MV v předchozí otázce souslovím „výstražné <u>drastické</u> obrázky“ – mohl stejně říci „výstražné obrázky“ nebo jinak) d. podle odpovědi JB se zdá, že tato otázka je znovu postavena jako otevřená příležitost pro budování jejího pozitivního sebeobrazu (JB vysvětluje, že nejde jen o obrázky, ale „je to naprostý zásah do dvou věcí. Do lidské svobody...“ a „nyní se poslapává princip tržní ekonomiky, nějakým nařízením z Bruselu“) MV do této ideové/ideologické promluvy JB nezasahuje, dále vytváří jisté kontrasty („Co kdyby to fungovalo?“), které jsou nicméně dost umírněné a oproti předchozím nepříliš naléhavé – tj. nefavorizuje JB přímo, ale fakticky jí nechává velkou moc definovat vyznění rozhovoru (což je prohrěšek proti neutralitě – ačkoli „neutrality as impartiality“ to vlastně nijak zásadněji neporušuje) 6) MV: Ještě jednu otázku, mám na vás, paní Bobošíková. <u>Vy jste před malou chvílí</u>, když jsme mluvili o Akci D.O.S.T. a KSČM <u>mluvila o tom</u>, že úkolem prezidenta je nacházet <u>nějaké, nějaké</u> spojnice, nebo pokoušet se <u>prostě spojovat, spojovat</u> společnost, nebo občany. V krajských volbách se na volebních plakátech vaší politické strany objevovalo <u>heslo Nepřízpůsobiví nám diktovat nebudou</u>. Kdo jsou ti <u>nepřízpůsobiví, kteří nám diktují?</u>
--	--	---

		c. MV nehledá rozpor (znovu, příznakové ve srovnání s jinými rozhovory, jinak doklad nestranného - nekonfliktního stylu moderátora), <u>ačkoli</u> <u>propagovaná stanoviska JB jsou v rozporu</u> (u obou významně jinak konstruována skupina „my“ - v prvním případě zvýznamnění spolupráce, v druhém vyloučení) d. MV přejímá/nijak netestuje stanovisko JB, že existují nepřizpůsobiví (první presupozice), kteří „nám“ diktují (sloveso <u>není</u> modalizováno, tj. je prezentováno jako realitě odpovídající- druhá presupozice); MV nezpochybňuje (resp. jinak nezvýznamňuje) volbu slova „nepřizpůsobiví“, které nese negativní konotace další otázka MV, „Jak by k těmto nepřizpůsobivým jednala prezidentka Jana Bobošíková?“ – formálně správně, nicméně jiné kandidáty moderátor do této pozice vůbec neumisťuje nebo upozorňuje, že jde jen o možnost/hypotetickou situaci (u JD „<u>zkuste si</u>, prosím, pane senátore na závěr dnešních Dvaceti minut <u>představit</u>, že je konec ledna, že se termín voleb nikam neposunuje a že <u>jste se stal</u>, nebo <u>byl jste zvolen</u> prezidentem“
Rámce definované volbou otázek	a/ konfliktní otázky zpochybňující integritu dotazovaného poukazem na jeho selhání, provinění apod. b/ kooperativní otázky otevírající prostor dotazovanému pro sebeprezentaci c/ neutrálně zjišťovací otázky, které v prvním plánu nejsou směřovány ad hominem, ale ad rem	rámec kampaně jako řešení problémových politických otázek: zřetelné podle témat, která MZ volí – možná vládní krize spojená s odvoláním Peake, vztah ČR a EU rámec kampaně jako strategického jednání: částečně, nepříliš zvýznamňováno MV: Od některých jiných prezidentských kandidátů jsem slyšel, <u>ne snad závistivá slova</u>, ale takový podotek, že ti, kteří byli vyřazeni Ministerstvem vnitra a pak vy, která jste byla vrácena do hry, máte <u>v podstatě výhodu</u>, protože se o vás v médiích hodně mluvilo. Byl vám dáván daleko větší prostor než jim, jako běžícím prezidentským kandidátům, na které už platila určitá předvolební pravidla. Cítíte se být <u>zvýhodněna</u> tou pauzou? rámec skandálu: ne rámec médií MV: Protože několik oslovených ústavních právníků, které <u>Radiožurnál</u> oslovil MV: Když jste na jaře, například České televizi, na jaře tohoto roku, <u>České televizi, nebo jiným médiím</u> říkala, že hodláte pořádit prezidentskou předvolební kampaň do dvou milionů korun

	(nesměřují k osobnosti dotazovaného, ale k věcným problémům, o kterých dotazovaný schopen hovořit).	konfliktní rámec: split hunting/konstruování kontrastu (oproti předchozí výrazně umírněno) MV: „Vy máte jen sama, řekněme, velice, nebo extrémně kritická slova na to, jak formálně vypadá přímá volba prezidenta. <u>Přesto</u> by vám nevadilo se v takové volbě sát prezidentkou. Chápu to správně?“; tento rozpor však JB úspěšně vyřeší („ta pravidla jsem netvořila já“) - dekonstrukcí rozporu JB posiluje svou identitu jako moudré kandidátky, navíc zvýznamňuje úlohu individuálního rozhodování/individuální zodpovědnosti oproti institucionální (pravidla tvořil záhadný „Kubiceho úřad“) podobně fungujících příkladů je v rozhovoru více (viz téma 3, 4) osobnostní rámec: nechává JB možnost, aby se prezentovala jako moudrá (viz diskuze o fatalismu u tématu 2), podobně tím, jaká témata nastoluje, ji MV znovu legitimizuje pro promlouvání o vztahu ČR a EU, o vnitrovládních událostech ideový/hodnotový rámec: diskuze o podobnostech s programem KSČM a hnutí D.O.S.T. profesní rámec: ne
Věcná pochybení	1/ uvádění nepřesných údajů 2/ zkreslování informací 3/ potlačování relevantních údajů 4/ nekorektní interpretace dat VVM (neuvedení základních parametrů VVM, prezentace dat bez kontextu, přeceňování jednotlivých ukazatelů, prezentace volebních prognóz	5) otázka MV: „Dalo se, a teď uvádím dva příklady z poslední doby, dalo se nějak zabránit tomu, že zanedlouho přijdou na cigaretové krabičky ony výstražné drastické obrázky?“ – podle odpovědi JB to dosud není rozhodnuto („To je teprve návrh komise a tomu se dá zabránit na jednání představitelů jednotlivých zemí i v evropském parlamentu.“) – MV si mohl zjistit předem; vzbuzuje to trochu pochybnosti o tom, proč to neudělal, a pokud to udělal, proč se takto ptá 6) replika MV: „To [dosavadní útratu 40 tis. Kč za volby] vám mohou všichni ti ostatní kandidáti úplně strašně závidět, protože to se zatím nikomu podle jejich účtů nepodařilo.“ – nicméně nekontrolovala jsem, kolik v té době měla utráceno třeba Táňa Fischerová nebo Zuzana Roithová; i tak je diskutabilní, proč by ostatní měli závidět (navíc „úplně strašně“) 7) návrhy (nicméně nevím, co všechno bylo uvedeno před rozhovorem, v rámci projektu Hledá se prezident) mohlo být připomenuto, že JB kandidovala už v předchozí (nepřímé) volbě prezidenta jako kandidátka KSČM

	v průběhu voleb)	mohlo být připomenuto její angažmá v Evropském parlamentu kontextualizace kandidátky+strany Suverenita mohla být podrobnější 8) nepracuje s nimi
Profesní fauly vztažené vůči kandidátům	Moderátor/reportér a/ straní jednomu z kandidátů (přímo i nepřímo) b/ snižuje či zesměšňuje kandidáta/y (přímo nepřímo) c/ některý z komentátorů/expertů straní či snižuje jednoho z kandidátů a moderátor jej nezastaví či nekoriguje	d) nepřímo straní JB - hl repliky MV „Vy to berete tak fatalisticky, jakože prostě to přicházíte, berete tak, jak to přichází“ (viz téma 2) „To vám mohou všichni ti ostatní kandidáti úplně strašně závidět, protože to se zatím nikomu podle jejich účtů nepodařilo.“ (viz téma 3) „Ale vypadá to, že se o to snažíte“ (viz téma 4) + některé trochu nadbíhavé otázky, kt. JB dávají prostor k sebezprezentaci (např. otázka „Co je špatného na případném zavedení těch odstrašujících drastických obrázků?“, viz téma 5) e) ne f) neaplikovatelné
Doplňující poznámky k postupu moderátora/reportéra týkající se vyznění příspěvku (včetně volby jazykových prostředků a s nimi asociovaných emocí.	-	zdá se, že MV se celkem zakoktává (významně odlišné od předchozích rozhovorů), např. „Když jste na jaře, například České televizi, na jaře tohoto roku, České televizi, nebo jiným médiím říkala.“ – buď nervozita, nebo nepřipravenost, rozhodně to však nepůsobí profesionálním dojmem

5. Moderátor: Martin Veselovský (dále MV)

Host: Karel Schwarzenberg, prezidentský kandidát (dále KS) Dnes je mým hostem předseda TOP 09, ministr zahraničí a kandidát na prezidenta České republiky Karel Schwarzenberg. Dobré odpoledne.		
Pořad:	„20. Minut RŽ“	Kontextualizace
Datum:	21.12. 2012	
Stanice:	ČRo 1	
Událost:		

Téma:	1) odvolání Karolíny Peake, krize ve vládě, její řešení 2) kandidatura na prezidenta – čím KS překvapí + výzva Martina C. Putny 3) vztah ČR a EU, možná ztráta národní suverenity	1) MV: Pane ministře, začněme aktuálními věcmi, než se dostaneme k vaší prezidentské kandidatuře. Hrouť se vláda? úvodem MV spoléhá na roli KS jako člena vlády, nikoli jako prezidentského kandidáta (neptá se na možné důsledky krize pro prezidentskou volbu jako u JB); celkově MV postupuje korektně a. např. po KS odpovědi „Já jsem to (jmenování Peake) neopovažoval za správné rozhodnutí.“ se MV ptá „Pane předsedo, proč ne?“ (což je <u>korektní postup, na rozdíl od podobné úvodní výměny replik u rozhovoru s JB</u>, kde upozaduje selhání JB odpovědět / téma 1, minimální odpověď) b. <u>opakování otázky, není-li v předchozí odpovědi zodpovězena</u> – rovněž <u>korektní postup</u> „Proč jste to nepovažoval za správné rozhodnutí? Máte pocit, že Karolína Peake by nebyla dobrou ministryní obrany, i kdyby jí byla dál?“ c. akcent na emoce („Divil byste se“) vyrovnán akcentem na rozumové stanovisko („Myslíte si), tj. <u>korektní</u> d. nekorektní: naznačování preferované odpovědi („Myslíte si, že to řekli jen tak do vzduchu, ve vzteku?“); KS toto hledisko skutečně přejímá <u>diskuze o krizi vlády, kde MV tlumí své předchozí stanovisko</u> (čímž obnovuje svou neutralitu), že platforma LIDEM jedná v afektu a rozšiřuje jej na celou vládu: „Na druhou stranu, pane ministře, vy jste členem vlády, která teď předvádí do značné míry veletoch (...). Udělal premiér Petr Nečas správně, když ji nechal, či požádal prezidenta o její odvolání?“ – ačkoli sousloví „na druhou stranu“, jde <u>spíš o zachování neutrality, nikoli o hledání sporu</u>; další repliku MV: „<u>Asi, souhlasil byste</u> s tím, že se ta situace ve vládní koalici dá nazvat krizí?“ lze hodnotit jako návodnou otázku; nestandardní je i replika MV: „To vypadá, jako kdybyste úplně do té situace neviděl, promiňte.“ – formulováno jako <u>konstatování/hodnocení, nikoli otázka</u>; <u>možná výzva ke konfrontaci, ale</u> KS tuto moderátorovu interpretaci přijímá – resp. neguje, že by šlo o jeho chybu („No, samozřejmě, že ne. Já neznám uvažování pochopitelně všech poslanců strany LIDEM, to nemůžu znát.“), čímž ji marginalizuje 2) MV: Pane Schwarzenbergu, dokázal byste podle vašeho názoru jako případný prezident České republiky něčím překvapit?; MV se třikrát ptá na „překvapení“, motivace mi není úplně jasná, snad jde o naznačování „politického potenciálu“ KS a toho, že ačkoli jde o vládního politika, není nesmyslné ho volit (tj. skrytá negace předpokladu „rozladěných občanů“); <u>zvýznamňování otázky opakováním</u>
---------------------	--	--

		<u>a upozornění na neschopnost KS relevantně odpovědět</u> (což je ale dáno spíš povahou otázky, nikoli snahou KS něco skrývat tím, že se bude odpovědi vyhýbat); k vánoční výzvě Martina C. Putny, MV: „On vyzývá vás a další kandidáty na post prezidenta, či prezidentky České republiky a říká, buď se dohodnete mezi sebou a všichni, či aspoň někteří odstupte ve prospěch jednoho z vás. A to celé jaksi navrhuje, jako určitý postup ostatních kandidátů proti Miloši Zemanovi a Janu Fischerovi. Uvažujete <u>vůbec</u> o <u>něčem takovém</u>, pane ministře?“; komplikované vzájemné pochopení se (mezi MV a KS), MV ve třech variacích opakuje otázku, zda KS souhlasí, že by „Miloš Zeman a Jan Fischer měli mít co nejsilnější konkurenci“ – zvýznamňování souboje mezi kandidáty, ale i poněkud specifického strategického uvažování (je diskutabilní, zda bylo reálné očekávat, že by se sedm kandidátů mezi sebou dohodlo a vybralo jen jednoho, který by nastoupil proti MZ a JF – tj. <u>motivace otázky nejasná, pokud ji neinterpretuji jako skrytou variantu otázky následující</u>, tedy MV: „Čistě teoreticky, kdybyste uvažoval o tom, že byste, že byste měl například do druhého kola někoho podpořit, říct, že někomu vy dáváte svoji záštitu, nebo podporu.“ – tři výměny replik k tomuto subtématu (= zvýznamňování), nicméně bez jasné odpovědi 3) MV: Jedno z velkých témat i předvolební kampaně v České republice, je vztah České republiky a Evropské unie. Ztrácíme podle vašeho názoru, pane ministře, suverenitu s postupující integrací do Evropské unie? KS odpovídá („Já bych spíše řekl, že se ta suverenita mění.“), MV ho přerušuje: „<u>Není, pardon, není</u> to akorát jiný název pro to, na co jsem se ptal?“ a. porušení pravidel zpravodajského rozhovoru, byť reflektované („pardon“), vstoupením do repliky KS (<u>při srovnání s rozhovorem s Bobošíkovou</u> se dále nabízí vysvětlení, že perspektiva nabídnutá v odpovědi KS se neslučuje s tou MV's, proto přerušení) b. zápor v otázce (negative interrogative syntax, viz výše), silné naznačování preferované odpovědi (ačkoli „ztracení“ a „proměna“ národní suverenity evidentně synonyma nejsou, MV se snaží o zvýznamnění prvního, tj. zvýznamnění negativních konotací ve spojení s procesem integrace, s EU jako takovou) <u>následují konfrontační otázky: zda by KS dokázal být prezidentem</u> i těm, „kteří si myslí, že když vy říkáte, že ta absolutně národní suverenita už je iluzí, takže je to špatně“;
--	--	---

		<u>otázka k Temelínu</u> („tak co byste jako hlava státu říkal svému německému protějšku, případně rakouskému protějšku, státní návštěvě, kteří by říkali, že se jim to zásadně nelíbí?“); <u>otázka k integraci EU</u>: „Neobáváte se, pane ministře Schwarzenbergu, že vznikne v rámci Evropské unie něco, co se dá nazvat nějakými spojenými evropskými státy, po vzoru Spojených států amerických?“; celkově zřetelná snaha MV integraci a EU trochu demonizovat
Rámce definované volbou otázek	a/ konfliktní otázky zpochybňující integritu dotazovaného poukazem na jeho selhání, provinění apod. b/ kooperativní otázky otevírající prostor dotazovanému pro sebeprezentaci c/ neutrálně zjišťovací otázky, které v prvním plánu nejsou směřovány ad hominem, ale ad rem (nesměřují k osobnosti dotazovaného, ale k věcným problémům, o kterých dotazovaný schopen hovořit).	rámec kampaně jako řešení problémových politických otázek: téma vnitrovládní krize, vztah ČR a EU rámec kampaně jako strategického jednání: odkaz na výzvu Martina C. Putny rámec skandálu: ne rámec médií: ne konfliktní rámec: ne osobnostní rámec: ne ideový/hodnotový rámec: diskuze o <u>národní suverenitě a spolupráci v rámci EU</u> (téma 3), kdy MV nechává KS prostor (tj. nepřerušuje jej) při promluvách o tom, proč „nikdy nebudeme něco jako Spojené státy“ (myšleno EU, z repliky KS), jaké jsou <u>hranice pravomocí EU</u> (KS: „Nevidím opravdu dneska důvodu, proč v regulaci, jestli jistý cíl, který vyráběna obou stranách Tater, je právoplatný slovenský, nebo polský jméno. Například. Nebo že se nám zakazuje zavařenina nazvat marmeládou, je z anglosaských zemích, to vždycky jenom co se dělá z citrusových plodů a najednou to má platit po celou Evropu. Já nevím, to jsou samý takový věci, který mě dosti vadí. Za to, energetickou bezpečnost, bychom měli spolu prosazovat, obranu, zahraniční politiku, ty opravdu důležité věci.“) profesní rámec: upozornění na nedokonalou výslovnost KS MV: Já jsem s vámi dnes strávil značnou část dne. Byl jsem u vás na Ministerstvu zahraničí, a promiňte mi to, že jsem tak otevřený,

		ale i přesto, že jsem s vámi seděl ve stejné místnosti, dost často jsem vám špatně rozuměl.; KS toto přiznává (souhlasí vlastně skoro se vším, co mu MV nabízí – pojmenování krize, snaha postavit silného kandidáta proti MZ a JF atp., s výjimkou MV's snahy o ztotožnění „změny“ a „ztráty“ národní suverenity; celkově velmi nekonfliktní IR
Věcná pochybení	1/ uvádění nepřesných údajů 2/ zkreslování informací 3/ potlačování relevantních údajů 4/ nekorektní interpretace dat VVM (neuvedení základních parametrů VVM, prezentace dat bez kontextu, přeceňování jednotlivých ukazatelů, prezentace volebních prognóz v průběhu voleb)	1) ne 2) ne 3) ne 4) vůbec s nimi nepracuje